



SARUM CUSTOMARY ONLINE

5: THE OLD CUSTOMARY FROM FRERE'S USE OF SARUM I [OCF]

LATIN TEXT ONLY

INTERIM EDITION MAY 2013

PROJECT DIRECTOR & GENERAL EDITOR
SOURCE TRANSCRIPTION & EDITING

TRANSLATION & REVIEW OF LATIN TEXTS

JOHN HARPER
CHRISTOPHER HODKINSON &
MATTHEW CHEUNG SALISBURY
HENRY HOWARD

SARUM CUSTOMARY ONLINE
is an element of a larger research project,
The Experience of Worship in late Medieval Cathedral & Parish Church,
based at Bangor University
within the research programme, *Religion and Society*,
funded jointly by the Arts & Humanities Research Council and
the Economic & Social Research Council.



THE
EXPERIENCE
OF WORSHIP
IN LATE MEDIEVAL
CATHEDRAL AND
PARISH CHURCH



Arts & Humanities
Research Council



The Old Customary of Salisbury Cathedral

[OCF]

from W. H. Frere, ed., *The Use of Sarum*, I (Cambridge, 1898)

Latin text only

W.H. Frere published an edition of the Sarum customary which presented two texts of the Consuetudinary (here, the Old Customary) and Customary (here, the New Customary) in parallel columns as the first volume of *The Use of Sarum*. His edition of the Old Customary has been a standard text for over a hundred years, and has been widely used and cited. Unusually, Frere chose the later version of the Old Customary for his reading, as being the fuller of the two: generally he preferred the oldest source as his base point. So, the primary text and the ordering follow that of British Library, Harley MS 1001 (OCR in this project). Frere also incorporated supplementary paragraphs, sections, sub-sections, and phrases from other sources, delineated by a system of bracketing. Variants were recorded in the footnotes. The editorial procedure here is described overleaf: suffice to say that this is a reading of the main text only, supplemented for the first time by a translation.

This is an interim version. It will be subject to revision in response to comment from readers, and musical notation will be added at those points marked =.

Sarum Customary Online: The Old Customary [OCF]

www.sarumcustomary.org.uk

Project director and general editor: John Harper
English translation and review of Latin text: Henry Howard

The initial draft of this translation was undertaken by Tamsin Rowe,
with comments and suggestions from Leofrance Holford-Strevens.

This version of the text and the translation are copyright © Bangor University, 2013

Comments and suggestions should be sent to experienceofworship@bangor.ac.uk
or by post to Sarum Customary Online, School of Music, Bangor University,
Bangor LL57 2DG, UK

Latin text

The text is broadly that presented by Frere in *The Use of Sarum*, I, but incorporating Frere's corrigenda. His paragraph breaks and capitalisation have been retained; consonantal u has been replaced with v, and consonantal I with J (capital letters only).

Editorial emendations have been recorded in footnotes.

No attempt is made here to reproduce Frere's indication of sources by his system of brackets, all of which have been deleted here, or his annotations of variants in footnotes. Rather, this represents a full reading of the main text, which represents what has most often been used by readers. For a full textual commentary on Frere's reading of the text, users should refer to his edition.

Numbering of sections and sub-sections is editorial; and from Frere's *Use of Sarum*, I.

= indicates musical notation in the source.

Footnotes

All footnotes are supplied by the editors; where Frere is cited, this is made clear.

Contents

- Prefacio
- 1 De personis in ecclesia sarum constitutis
- 2 De officio singularum personarum sarum ecclesie
- 3 De officio cantoris
- 4 De officio cancellarii
- 5 De officio thesaurarii
- 6 De officiis archidiaconorum
- 7 De officio subdecani
- 8 De officio succentoris
- 9 De dignitate personarum et canonicorum ecclesie saresberiensis[s]
- 10 De residencia personarum et canonicorum et aliis consuetudinibus ecclesie sarum
- 11 De pena delinquentium
- 12 De stallis personarum in choro ecclesie sarum
- 13 De ingressu et egressu clericorum
- 14 Quando chorum intrare licet ad singulas horas
- 15 De transitu clericorum ab una parte chori in oppositam
- 16 De stacione in choro facienda in singulis horis
- 17 De conversione chori ad altare facienda
- 18 De prostracione in choro facienda
- 19 De habitu chori per totum annum
- 20 Quando chorus regitur
- 21 Que festa sunt duplicia et que simplicia
- 22 De alternacione chori
- 23 De officio rectorum chori ecclesie sarum
- 24 Quod quilibet clericus sub capa utatur superpelliceo
- 25 De tabule dispositione dominicalis
- 26 De tabula in dominica palmarum
- 27 De modo exequendi officium in primis vesperis prime dominice adventus domini
- 28 De chori thurificacione
- 29 De modo exequendi officium completorii
- 30 De modo exequendi matutinis prime dominice adventus
- 31 Episcopus statim dicat confiteor in choro
- 32 De ordinacione clericorum in capitulo
- 33 De modo benedicendi salem et aquam dominica prima adventus et aliis dominicis per annum
- 34 De aspersione aque benedictae
- 35 De modo exequendi officium terciæ hore prime dominice adventus domini
- 36 Adaptacio servicii dominice prime adventus in aliis dominicis per annum
- 37 De ordine processionis dominica prima in adventu
- 38 Adaptatio processionis huius dominice et in ceteris dominicis cum earum excepcionibus
- 39 De modo exequendi officium dominica prima in adventu ad missam et de officiis singulorum ministrorum
- 40 Adaptacio servicii dominice prime adventus et aliarum dominicarum, cum suis excepcionibus
- 41 De tabula feriali
- 42 Adaptacio ad tabulam feriale de collacione

- 43 De modo exequendi officium matutinum secunde ferie adventus domini
- 44 Adaptacio eiusdem ferie et in aliis feriis per annum
- 45 De modo exequendi officium misse in secunda feria adventus domini
- 46 Adaptacio huius ferie de officio misse et in aliis feriis per annum
- 47 De tabula domini nostri iesu christi
- 48 De tabula communi
- 49 Adaptacio tabule natalis domini et aliorum festorum duplicium
- 50 De tabula in die omnium sanctorum
- 51 Modus servicii in die natalis domini
- 52 De chori thurificatione et altarium ecclesie ad primas vespervas diei natalis domini, et aliis festis duplicibus, quibus ad primas vespervas antiphona super Magnificat tota cantetur antequam psalmus intonetur
- 53 Adaptacio eiusdem festi et in aliis festis duplicibus novem leccionum
- 54 De minoribus festis duplicibus
- 55 De modo exequendi officium prime misse in die natalis domini
- 56 De modo exequendi officium secunde misse eadem die
- 57 Modus processionis in die natalis domini ante magnam missam
- 58 Adaptacio eiusdem processionis et in aliis festis duplicibus novem leccionum
- 59 Modo exequendi officium tercie misse in die natalis domini
- 60 Adaptacio servicii diei natalis domini et in aliis festis duplicibus
- 61 De tabula festorum simplicium novem leccionum
- 62 De modo exequendi officium matutinarum in simplicibus festis novem leccionum
- 63 De modo processionis in capite ieiunii ad ianuas ecclesie
- 64 Quando cooperiende sunt ymagines in ecclesiis in quadragesima
- 65 De processione in feriis per quadragesimam
- 66 De tabula trium noctium ante pascha
- 67 De accensione candelarum in dei cene ad matutinas
- 68 De processione in cena domini
- 69 De ornamento ecclesie et altarium in vigilia pasche
- 70 Eodem die processio ad fontes
- 71 De processione ante matutinas in die pasche
- 72 De tabula commune diei pasche
- 73 Adaptacio eiusdem tabule
- 74 De modo exequendi officium matutinarum diei pasche
- 75 Ordinacio processionis in diei pasche ante missam
- 76 De modo exequendi officium vesperarum in eadem die pasche
- 77 De processione diei pasche ad fontes ad vespervas
- 78 De modo exequendi officium matutinarum in secunda feria ebdomade pasche
- 79 De modo exequendi officium servicii in tercia et quarta feria ebdomade pasche
- 80 De modo exequendi servcium alicuius sancti infra ebdomadam pasche
- 81 De communionem et oblacionem laicorum in die pasche
- 82 De tabula octavarum pasche
- 83 De modo exequendi officium vesperarum in primis vesperis octavarum pasche
- 84 De processione eadem die ad crucem
- 85 De modo exequendi officium matutinarum dominica in albis
- 86 Adaptacio aliorum festorum duplicium paschalis temporis
- 87 De modo exequendi officium vesperarum et matutinarum quinta sexta feria et sabbato ebdomade pasche et pentecostes
- 88 De tabula dominicali a pascha usque ad pentecosten

- 89 De modo exequendi officium misse in dominicis diebus paschalis temporis usque ad ascensionem domini
- 90 De modo exequendi officium misse in festis simplicibus quando chorus regitur paschalis temporis
- 91 De tabula feriali post octavas pasche
- 92 De modo exequendi officium vesperarum et matutinarum et misse in festis trium leccionum sine regimine chori paschalis temporis
- 93 De processione in letania maiore
- 94 De tabule dispositione in invencione sancte crucis
- 95 De processione in secunda feria rogacionum
- 96 De processione in tertia feria rogacionum
- 97 De processione in vigilia ascensionis
- 98 De modo exequendi officium servicii ad vesperas et ad matutinas in die ascensionis
- 99 De processione in die ascensionis domini
- 100 De processione in vigilia pentecostes ad fontes
- 101 De modo exequendi officium servicii ad vesperas et ad matutinas in die pentecostes
- 102 De processione eodem die ante missam circa ecclesiam
- 103 De tabula singularum feriarum ebdomade pentecostes
- 104 De processione sabbatis ad vesperas per estatem
- 105 De tabula festorum, in quibus invitatorium a tribus canitur
- 106 Quando invitatorium a tribus canitur
- 107 De modo exequendi officium servicii ad vesperas et ad matutinas quando invitatorium a tribus canitur
- 108 Adaptacio huius diei at in aliis festis quando invitatorium est triplex
- 109 De tabula in die marci et aliorum festorum paschalis temporis
- 110 De tabula infra octavas, et in dominis diebus infra octavas, et in ipsis octabis qui scribuntur in tabula pro palatio
- 111 De modo exequendi officium servicii ad primas vesperas et ad matutinas in festis trium leccionum sine regimine chori et in quibusdam locis in commemoracionibus beate marie virginis
- 112 De festis trium leccionum sine regimine chori in quibus invitatorium a duobus cantetur per annum
- 113 De modo exequendi officium misse in festis trium leccionum sine regimine chori
- 114 De modo conficiendi crisma in cena domini
- 115 De modo et causa veneracionis et processionis
- 116 De processione ad hominem mortuum suscipiendum
- 117 De modo exequendi officium in exequiis mortuorum
- 118 De modo exequendi officium misse in ecclesia Sarum pro corpore presenti vel in trigintalibus vel in anniversariis
- 119 De ordine antiphonarum qui dicuntur ad memorias sanctorum a secundis vesperis diei natalis usque ad vigiliam epiphanie
- 120 De versiculis dicendis ad predictas memorias tam ad vesperas quam ad matutinas
- 121 De versiculis dicendis per estatem ad vesperas et ad matutinas a Deo omnium usque ad adventum domini ad memorias de cruce et de sancta maria et de omnibus sanctis in festis trium leccionum et in octavis sine regimine chori et in profestis diebus
- 122 [De benedictionibus]
- 123 [Cantus communes]

HIC INCIPIT LIBER ET ORDO DE PERSONIS ET DE DIGNITATIBUS CONSUETUDINIBUS ET OFFICIIS SINGULARUM PERSONARUM IN ECCLESIA SARUM.

Personas et earum officia, Dignitates et consuetudines, quibus ecclesia Saresbiriensis ordinatur et regitur, iuxta institutionem felicis memorie Osmundi, eiusdem ecclesie fundatoris episcopique, presens tractatus explanat.

1. DE PERSONIS IN ECCLESIA SARUM CONSTITUTIS.

Quatuor itaque sunt persone principales in ecclesia Sarum constitute, videlicet Decanus, Cantor, Cancellarius, Thesaurarius. Et quatuor archidiaconi, videlicet archidiaconus Dorcestrie et Berchisyrie et duo Wilcestrie: preterea subdecanus et succentor.

2. DE OFFICIIS SINGULARUM SARUM ECCLESIE.

2.1. Decani officium est cum omnibus canonicis et vicariis in anime regimine et morum correccione premineat.

Causas ad capitulum spectantes audire et iudicio capituli terminare. Excessus clericorum corrigere et delinquentium personas iuxta delicti quantitatem et personarum qualitatem digna animadversione punire.

Preterea canonici ab episcopo institutionem, a decano vero possessionem de prebendis accipiunt.

2.2. Decani est eciam canonicis institutis communam ecclesie suo iure conferre, et eis stallum in choro et locum in capitulo assignare: vicarias vacantes ad presentationem canonicorum presencium, vel iusta vel probabili causa vel de licencia decani et capituli ob quamcumque causam absencium, de clericis ydoneis ordinare. Verum si, ultra mare absente canonico quacunque de causa, vicaria aliqua vacaverit, decanus eam sua auctoritate citra assensum illius canonici, cui voluerit clerico ydoneo potest conferre. Preterea nullus clericorum de superiore gradu vel de secunda forma in choro admittitur nisi auctoritate decani.

2.3. Preterea omni duplici festo, absente episcopo, et in prima dominica adventus domini et in capite ieiunii et in dominica palmarum et in tribus diebus ante pascha et in vigilia pentecostes et in anniversariis episcoporum et decanorum Sarum ecclesie divinum exequi tenetur officium et celebrare.

3. DE OFFICIO CANTORIS.

3.1. Cantoris officium est chorum in cantuum elevacione et depressione regere. Cantores et ministros altaris in tabula ordinare. Ad illum eciam pertinet puerorum instructio et disciplina et eorundem in choro admissio et ordinacio.

3.2. Preterea in maioribus festis duplicibus tenetur interesse regimini chori tantum ad missam cum ceteris rectoribus chori. Preterea in omni duplici festo rectoribus chori de cantibus iniungendis et incipiendis instruere tenetur. Preterea omnes cantus ab episcopo incipiendos ipsi episcopo in propria persona tenetur iniungere.

4. DE OFFICIO CANCELLARII.

Cancellarii officium est scholis regendis et libris corrigendis curam impendere: Lecciones auscultare et terminare: Sigillum ecclesie custodire: Litteras et cartas componere et litteras in capitulo legendas legere: lectores¹ in tabula notare: Omnes eciam lecciones ad missam que in tabula non scribantur tenetur iniungere.

5. DE OFFICIO THESAURARII.

5.1. Thesaurarii officium est ornamenta et thesauros ecclesie observare. Luminaria ecclesie administrare videlicet, dominica prima in adventu domini quatuor cereos ad utrasque vespervas et ad matutinas, et ad missam, duos scilicet in superaltari et alios duos in gradu coram altari: Et ita observetur in dominica palmarum. In aliis autem dominicis omnibus per annum et quandocunque regitur chorus et Invitatorium a duobus dicitur, tantum duos debet cereos ad minus², ad utrasque vespervas et ad matutinas et ad missam. In dominicis tamen diebus ad missam quatuor cereos. In die natalis domini ad utrasque vespervas et ad missam octo debet cereos administrare unumquemque cereum unius libre ad minus, circa altare, et duos cereos coram ymagine beate virginis marie: ad matutinas totidem. Et preterea sex alios in eminencia coram reliquiis et crucifixo et ymaginibus ibi constitutis. Et in corona ante altare sex, unumquemque dimidie libre ad minus, et sex super murum post pulpitem leccionum.

Simile servetur in omnibus festis duplicibus que habent processionem, videlicet—

Die natalis domini,
 Die epiphanie,
 Purificacio beate Marie virginis,
 Die pasche,
 Dominica in albis,
 Die ascensionis domini,
 Die penthecostes,
 Festo sancte trinitatis,
 Assumpcione et
 Nativitate beate virginis Marie,
 Festo reliquiarum
 et omnium sanctorum,
 Dedicacio ecclesie,
 Et festo cuiuslibet ecclesie vel capelle;
 Et in festo sancti Stephani

¹ Frere reads 'Rectores' (rulers)

² The text seems possibly defective.

et sancti Johannis
et sanctorum Innocencium
et sancti Thome martyris in natali tempore;
Die circumcisionis,
Nativitate sancti Johannis baptiste,
Passione apostolorum petri et pauli,
Translacione sancti thome martyris,
Festo sancti michaelis,
Invencione sancte crucis;

quandocunque festa eorum in dominica evenerint, processionem habeant.

Thesaurarii item officium est a pentecoste usque ad nativitatem beate Marie et in ipso festo nativitatis, septem cereos candelabro eneo administrare. In aliis vero duplicibus festis minoribus, quatuor circa altare et duos coram ymagine beate virginis ad utrasque vespas et ad missam: Preterea ad matutinas tres in corona et tres post pulpitem.

Quandocunque dicitur Invitorium a tribus, et quinta et sexta feria et sabbato ebdomade pasche et pentecostes, idem exigitur officium in luminaribus quod in prima dominica adventus. In cena domini sicut in diebus dominicis ad missam. In die parasceves ad missam duos cereos debet ponere et in omni festo trium leccionum quando Invitorium est duplex. Omni feria per annum unum tantum ad matutinas scilicet ad gradum chori; Ad missam vero duos. In vigilia pasche et pentecostes, tot ad missam, quot in maioribus festis duplicibus.

Preterea in die parasceves post repositum corpus domini in sepulcro, duo cerei dimidie libre ad minus in thesauraria tota die ante sepulchrum ardebunt. In nocte sequente et exinde usque ad processionem, que fit in die pasche ante matutinas, unus illorum tantum, magnum eciam cereum paschalem.

Preterea unum mortarium tenetur thesaurarius administrare singulis noctibus per annum coram altari sancti martini. Et alium ante ianuas ostii chori occidentalis dum matutarum completur officium.

5.2. Sacristis quoque suis expensas tenetur thesaurarius exhibere, Campanas regere, suspensas in statu congruo conservare, et earum usibus necessaria providere: Ornamenta ecclesie suis expensis reficere: Panem vinum aquam et candelas singulis altaribus ecclesie, excepto parochiali, administrare: Incensum, carbones, stramen, iuncum et nattas per totum annum comparare; videlicet in ascensione domini et pentecoste, In nativitate sancti Johannis baptiste, In Assumpcione et Nativitate beate Marie virginis, Juncum: In festo omnium sanctorum et in natale domini et in purificatione beate virginis et in pascha stramen; In festo omnium sanctorum nattas.

6. DE OFFICIIS ARCHIDIACONORUM.

Archidiaconi officiales sunt domini episcopi, quorum officium in exterioribus administracionibus consistit.

7. DE OFFICIO SUBDECANI.

Subdecani officium est si decanus defuerit ecclesie vices eius supplere: curam archidiaconatus in urbe et suburbe gerere.

8. DE OFFICIO SUCCENTORIS.

Succentoris officium est vices cantoris absentis supplere, scholam cantus per officialem suum regere.

9. DE DIGNITATE PERSONARUM ET CANONICORUM IN ECCLESIA SARESBERIENSI.

9.1. Dignitas decani est, ut nullus canonicorum vel aliorum clericorum ecclesie preter eius licenciam se minuat, vel a civitate recedat per unam noctem foris moram ex certa sciencia facturus. Preterea decano chorum vel capitulum intranti vel transitum ibi facienti omnes clerici tenentur assurgere, et chorum ex parte occidentali intrantes et exeuntes eidem inclinare.

9.2. Dignitas item decani est et omnium canonicorum ut episcopo in nullo respondeant nisi in capitulo, et iudicio tantum capituli pareant. Habent eciam curiam suam in omnibus prebendis suis, et dignitatem archidiaconi, ubicunque prebende assignate fuerint in diocesi episcopatus Saresburiensis, sive in ecclesiis, sive in decimis aut in terris: ita quidem ut exigencia nulla omnino in dono³ vel in asisa vel aliqua consuetudine ab episcopo vel aliquo alio fiat in prebendis eorum. Sed omnes libertates et dignitates plenarie ac pacifice habent quas predictus Osmundus episcopus ecclesie Sarum in eisdem prebendis habuit cum eas in suo haberet dominio.

9.3. Preterea quicumque canonicus prebendam aliquam obtinet, unciam auri decano, et canonicis quadraginta solidos vel unius diei procuracionem caritatis gracia solvere tenetur. Si quis autem canonicorum sive ad dedicacionem ecclesiarum sive alias cum episcopo eiusdem ecclesie fuerit, partem oblacionis sicut capellanus habebit. Ad hoc eciam duas partes canonici defuncti in usum concessit episcopus Osmundus ceterorum canonicorum et terciam partem in usum pauperum per unius anni spacium⁴. Sepulturam insuper totam cum oblacionibus, que episcopo missam celebranti in ecclesia Sarum offeruntur, preter auri medietatem. Si dominus episcopus ecclesias vel capellas prebendarum dedicaverit, nihil ibi percipiunt capellani episcopi, nec alii, nisi solus canonicus cuius fuerit prebenda.

9.4. Preterea si decanus sive quicumque canonicus per aliquam prebendarum transitum fecerit, de iure et dignitate sua debet ei hospicium a canonico, cuius fuerit prebenda, per unam noctem honorifice exhiberi, sive fuerit canonicus presens sive non. Et si culpa ipsius canonici vel servientis sui in hospitem, sicut decet, non fuerit admissus,

³ Frere reads 'domo', noting 'dono' as an alternative reading. 'Dono' is surely better, as being part of a standard formula.

⁴ Frere observes that this sentence and the preceding is a quotation from St Osmund's Foundation Charter.

illius noctis expense canonico, super hoc conquerenti, de prebenda ipsa iudicio capituli in integrum restituentur. Per aliam⁵ quoque noctem sive alias, si rationabilis causa exigerit, in fratrem et canonicum hospitalitatis gratiam tenebitur exercere; et, si necessitas evidens appareat, equos eidem usque Sarum administrabit.

10. DE RESIDENCIA PERSONARUM ET CANONICORUM ET ALIIS CONSUECUDINIBUS ECCLESIE SARUM.

10.1. Decanus, Cantor, Cancellarius, Thesaurarius residentes sint in ecclesia Sarum assidue, remota omni excusacionis specie. Archidiaconi cum tali moderamine officium archidiaconatus implent ut duo semper ex eis residenciam faciant in ecclesia Sarum, nisi necessaria et evidens causa possit eos excusare.

10.2. Canonicos vero nichil potest excusare, quin et ipsi residentes sint in ecclesia Sarum, nisi causa scholarum et servicii domini regis; qui unum habere potest in capella sua et archiepiscopus unum et episcopus tres. Verum tamen, si necesse habuerit canonicus pro communi utilitate ecclesie et prebende sue, et hoc fuerit in manifesto, poterit per anni terciam partem abesse.

Quando vero aliquis constituitur canonicus, debet coram fratribus iurare, presente evangelio, se dignitates et consuetudines Sarum ecclesie inviolabiliter observaturum.

10.3. Defuncto autem canonico, omnes exitus et obvenciones prebende sue tocus termini infra quem decedit ei debentur: Reditus quoque termini proximi sequentis et obvenciones prime diei illius termini.

Sunt autem quatuor termini, scilicet festum sancti michaelis, natale domini, pascha, et nativitas sancti iohannis baptiste.

Preterea, elapso termino infra quem decedit, terciam partem tocus prebende per annum sequentem percipit. Ex illa tamen tercia parte vicario prebende tocus anni sequentis debentur stipendia. Residuum vero in usum pauperum vel alias pro dispositione defuncti erogatur.

Preterea, canonico defuncto, statutum est triginta dierum in conventu obsequium fieri, et trigintale separatim unumquemque celebrare presbiterorum. Reliquos vero, cuiuscunque ordinis sint, separatim psalteria cantare viginti, et ab unoquoque in ebdomada sua privatim anniversarium celebrari.

11. DE PENA DELINQUENCIUM.

Seniores obsecrandi sunt ut fratres; verum tamen si cotidiano sacrificio vel horis canonicis, si non rationabili causa, sepius defuerint, et a decano correpti hoc non emendaverint, in capitulo coram decano et fratribus prostrati debent veniam recipere. Si vero de inobediencia et rebellionem vel alio notorio deprehensi fuerint, debent de stallo degradari et ad ostium post decanum vel in choro ultimi puerorum secundum

⁵ Frere reads 'aliquam', marking corrupt text. OCO reads 'aliam', as translated here.

quantitatem delicti penitentiam agere. Quod si hanc disciplinam neglexerint et incorrigibiles apparuerint, severiori subiaceant ulcioni.

12. DE STALLIS PERSONARUM IN CHORO ECCLESIE SARUM.

12.1. Quatuor principalium personarum stalla chori ecclesie Sarum sunt terminalia. In introitu chori a parte occidentali a dextris est stallum decani, a sinistris Cantoris: A parte orientali in dextra parte chori est stallum Cancellarii, Ex opposito Thesaurarii, Proximus decani stallo in choro archidiaconus Dorcestrie, deinde subdecanus: proximus cancellario archidiaconus Wildesyrie. In medio autem stant canonici dignitatibus proximiores; deinde vicarii presbyteri⁶, et pauci Diaconi admodum qui etate et moribus exigentibus in superiore gradu tollerantur ex dispensacione.

Cantori proximus stat in choro archidiaconus Berkesyre. Deinde succentor: proximus Thesaurario archidiaconus Wiltesyre, deinde ceteri canonici et clerici modo predicto ordinantur.

12.2. In secunda forma priores habeantur iuniores canonici: deinde diaconi: postea ceteri pueri.

In prima forma priores habentur canonici pueri: deinde ceteri pueri secundum etatis exigenciam.

13. DE INGRESSU ET EGRESSU CLERICORUM.

Chorum intrantes clerici ita ordinate se habeant, ut si ex parte orientali intraverint, ad gradum chori se ad altare inclinent; postea ad episcopum, si presens fuerit. Si vero ex parte occidentali ingressi fuerint, primo ad altare se inclinent, deinde ad decanum. Eodem moderamine chorum exeant.

14. QUANDO CHORUM INTRARE LICET AD SINGULAS HORAS.

14.1. Chorum intrare possunt clerici ad matutinas et ad omnes horas, que in incepzione ymnos officii habent, donec ymnus terminetur. Ad vespervas vero usque ad tercium vel quartum versum primi psalmi, et ad completorium similiter, illi scilicet qui vespervis intersunt precedentibus: alias autem ad completorium et ad vigiliis mortuorum intrare nullo modo possunt. In quadragesima tamen, ad completorium intrare possunt quomodo ad vespervas in alio tempore. Ad vigiliam mortuorum et collacionem quolibet tempore.

14.2. Ad missam vero ingredi licet usque ad primam collectam. Ad alias vero horas que sine intervallo missam habent, nulli intrare licet nisi hiis qui misse interfuerint. In quadragesima tamen, in diebus ferialibus quando de feria agitur, ad vespervas intrare possunt hii qui horis diei interfuerint, et in festis novem leccionum quamvis omnino

⁶ Frere reads, in error: 'vicarii, presbyteri'.

nulli⁷ hore diei prius interfuerint. Quilibet autem processionem tocius anni interesse possunt, licet nulli hore diei precedentis interfuerint.

15. DE TRANSITU CLERICORUM AB UNA PARTE CHORI IN OPPOSITAM.

Preterea si quis clericus ab una parte chori in oppositam transierit, in eundo et redeundo ad altare se inclinet. Intranses quoque clerici in locis suis ita ordinate se recipiant, ne formas⁸ inordinate transileant: item eciam exeuntes observent.

Clerici autem omnes in choro se ita ordinate gerant, ut nullus cum alio de rebus secularibus colloquium inter se habeant, sed habeant corda sua atque vota ad laudes dei perfecta, servicium dei dicendo perfecte atque auscultando: unde beatus beda testatur dicens.

In choro vel in ecclesia nullum fiat murmur a clericis neque a laicis: nulla habeantur inter eos colloquia nisi necessaria, ad laudem dei pertinencia.

16. DE STACIONE IN CHORO FACIENDA IN SINGULIS HORIS.

16.1. Preterea superioris gradus clerici ad omnes vespervas principales per annum stare tenentur in choro continue, nisi dum versus responsorii dicitur, quando responsorium habeatur: secunde vero forme clerici eodem modo se habeant, ut videlicet semper stent, nisi dum versus responsorii cantetur, quod dicitur ad gradum chori. Pueri vero sine exceptione ad vespervas stare tenentur continue, nisi in ebdomada pasche: tunc enim ad vespervas sedere debent, dum versus gradalis et versus de *Alleluya* cantetur.

Ad completorium vero omnes indifferenter clerici per totam illam horam stare tenentur, nisi quando preces fiant cum prostracionibus.

Ad matutinas similiter per totum tempus, nisi dum lecciones legantur et responsoria cum suis versibus cantentur.

16.2. Ex dispensacione tamen clerici de superiore gradu et de secunda forma ex utraque parte chori alternis vicibus in psalmodiis sedere possunt, quodcumque ad matutinas nocturnum dicitur. Et preterea in omnibus festis trium leccionum, que sunt cum novem psalmis et novem antiphonis; ita tamen quod quando aliquis ad unum psalmum sedeat, non psallet sed ei proximus interim stando psallet.

16.3. Ad primam vero et ad ceteras horas omnes uniformiter tenentur stare;

similiter ad missam per totum tempus: nisi ad primam dum Martilogium legatur et ad missam dum lecciones aut epistola legantur et Gradale et *Alleluya* et Tractus cum suis versibus cantentur. In duplicibus vero festis omnes stare debent dum a choro *Alleluya* cantetur.

⁷ Frere reads 'nulle'.

⁸ Frere reads 'foras' (outside). This is probably a MS error. OCO reads 'formas'.

Pueri vero semper stantes sint ad missam choro canente.

Rectores vero chori cum duo tantum habentur sequuntur per omnia regulam clericorum de secunda forma ad vespervas et ad matutinas et ad missam: nisi quod semper dum *Alleluya* canit chorus stare tenentur et in inceptiōibus cantuum ad missam ad altare se convertant. In duplici vero festo omnes rectores gestum chori per omnia imitantur.

17. DE CONVERSIONE CHORI AD ALTARE FACIENDA.

17.1. Conversi autem ad altare stare tenentur clerici ad vespervas, ex quo dicitur *Deus in adiutorium*, quousque incipiatur prima antiphona super psalmos.

17.2. Simili quoque modo se gerent in inceptiōe cuiuslibet hore et quocienscunque dicitur *Gloria patri*. In responsoriis vero cantandis generaliter observetur, quod semper is vel hii, qui responsorium cantent, ab inceptiōe ipsius responsorii quousque versus cum *Gloria patri* (si *Gloria* habetur) cantetur. Chorus quoque in ipsa inceptiōe responsorii ad altare se convertat quousque chorus ipse cantet. Similiter observetur in omnibus capitulis et collectis dicendis, et in fine omnium ymnorum et in omnibus versiculis et post psalmum *Magnificat* et *Benedictus* et *Nunc dimittis* ex quo dicitur *Gloria patri* quousque totum servicium expleatur.

17.3. Simile quoque observetur post ultimum versum ultimi psalmi cuiuslibet hore, quod scilicet semper conversus chorus sit ad altare quousque responsorium incipietur (si responsorium habeatur) vel dicatur capitulum.

17.4. Similiter fit in laudibus. Ad altare ad matutinas stet chorus conversus in inicio quousque ultimo reincipiatur Invitatorium et in singulis Nocturnis post ultimum versum psalmi quousque inchoentur lectiones. Ad pronunciacionem autem cuiuslibet evangelii, ad ipsum lectorem se convertat chorus, dum verba evangelii dicuntur. In inceptiōe etiam *Te deum laudamus* similiter donec chorus cantet et cum ultimus versus de *Te Deum* cantetur. Quando vero *Te deum* non dicitur, sed nonum responsorium repetitur, tunc ad altare chorus se convertat quousque incipiatur antiphona super psalmos in laudibus ut supradictum est. In ceteris autem horis per totam horam predicto modo se habeat chorus post ultimum versum ultimi psalmi.

17.5. Ad missam predictus gestus attenditur, dum *Gloria in excelsis* inchoetur, quousque chorus cantet, et in eodem ymno ad hec verba *Adoramus te*, et hec *Suscipe deprecationem nostram*, et in fine eiusdem cum dicitur *Jesu Christe* usque ad epistolam vel leccionem. Item in fine Gradalis vel *Alleluya* vel Tractus vel prose, chorus ad altare se inclinet, antequam ad lectorem evangelii se convertat: et ad *Gloria tibi domine* semper ad altare se convertat, signo crucis se signans. Quod ter ad missam publice observetur, scilicet ad *Gloria in excelsis* quando dicitur *In gloria dei patris*; et post *Sanctus* cum dicitur *Benedictus qui venit*.

Item ad inceptiōem *Credo in unum deum* quousque chorus cantet et interim ter in una conversione ad altare se inclinet chorus scilicet, dum dicitur hec clausula, *Et incarnatus est de spiritu sancto: Et homo factus est: Crucifixus eciā pro nobis sub Poncio*: et in fine cum dicitur *Et vitam venturi seculi Amen* chorus ad altare se

convertat abhinc etiam quousque inchoetur offerenda, et post offerendam quousque totum compleatur officium misse: hunc gestum chorus imitetur omni festo per annum.

18. DE PROSTRACIONE IN CHORO FACIENDA.

18.1. In ferialibus diebus per annum quando ad horas preces dicuntur, in prostracione chorus se habet ad omnes horas dum preces dicuntur, ex quo inchoetur *Kyrieleyson* quousque dicitur *Per dominum nostrum* post collectam. Solus vero sacerdos a prostracione se erigit cum dicitur *Exurge domine adiuva nos*.

Ad matutinas tamen dum dicitur oracio dominica ante lecciones chorus in prostracione se habeat quousque dicatur *Et ne nos*.

18.2. In laudibus sicut ad vespervas. Ad missam vero quamlibet, que de feria dicitur extra tempus paschale post *Sanctus* usque *Per omnia secula* ante *Agnus dei*. Preterea in quadragesima in incepzione cuiuslibet hore fit genufleccio. Prostratus debet esse chorus in omni feria quando de feria agitur extra paschale tempus, et in vigilia mortuorum in prostracione se chorus habeat ad *Placebo* ex quo *Kyrieleyson* donec ultima oracio dicatur: ad *Dirige* dum oracio dominicalis dicitur ante lecciones quousque dicitur *Et ne nos*. Post *Benedictus* quoque eodem modo quo post *Magnificat* ad *Placebo*.

19. DE HABITU CHORI PER TOTUM ANNUM.

19.1. Preterea sciendum est quod omnes clerici indifferenter nigris utuntur capis per totum annum in choro, nisi in illis festis duplicibus que ex propria sua solempnitate processionem habeant sibi adiunctam, vel in aliis festis duplicibus que diebus fiunt dominicis: tunc enim omnes capis utuntur sericis ad processionem et ad missam.

19.2. Item in vigilia pasche quando inchoetur ad missam *Gloria in excelsis*, facta genuflexione clerici deponant capas nigras, et in superpelliceis apparent: et exinde per totam ebdomadam et eciam in octava die superpelliceis utuntur.

Simile quoque servetur in vigilia pentecostes et per totam septimanam.

In omni eciam duplici festo a pascha usque ad festum sancti Michaelis semper in superpelliceis appareant in choro et in capitulo ad omnes horas diei et per octavas Assumpcionis et Nativitatis beate marie.

19.3. Ad matutinas vero per totum annum nigris utuntur capis.

Nullus autem clericorum de superiore almucia utatur in choro nisi nigra nec in capitulo. Alii vero clerici nulla almucia utantur omnino de die.

Rectores vero chori semper sericis utantur capis in choro.

19.4. In paschali tempore utantur ministri altaris ad missam dalmaticis et tunicis albis. Rectores chori capis similiter albis: et in annunciacione dominica et infra octavas

beate marie virginis et in commemoracionibus eiusdem et in utroque festo sancti Michaelis et in festo cuiuslibet virginis.

19.5. Rubeis vero indumentis utuntur in utroque festo sancte crucis, et in quolibet festo martyrum et tractis cantandis. In festis simplicibus in quadragesima, et in dominica passionis domini et in dominica palmarum, rectores chori capis utantur rubeis.

20. QUANDO CHORUS REGITUR.

Solet chorus regi in ecclesia Sarum omni die dominica et omni duplici festo et omni festo novem leccionum per totum annum; et a primis vesperis Natalis domini usque ad octavas epiphanie, et in ipsis octavis, nisi in vigilia epiphanie cum extra dominicam evenerit; et per ebdomadam pasche et pentecostes, et in quibusdam festis que contingunt etiam in paschali tempore. In hiis videlicet. In festo sancti Ambrosii et sancti Georgii et sancti Marci et apostolorum Philippi et Jacobi: et in Invenione sancte crucis et in festo sancti Johannis ante portam latinam et sancti Dunstani et sancti Aldelmi et sancti Augustini et sancti Barnabe apostoli : et per octavas ascensionis domini et in octava die apostolorum petri et pauli et per octavas Assumpcionis et Nativitatis beate marie et per octavas Dedicacionis cuiuslibet ecclesie.

21. QUE SUNT FESTA DUPLICIA ET QUE SIMPLICIA.

1. Sciendum est quod quedam festa sunt duplicia quedam simplicia.

Duplicia autem festa sunt in ecclesia Sarum videlicet.

Dies Natalis domini et quatuor sequentes
 Dies circumcissionis domini
 Dies epiphanie
 Purificacio beate marie virginis
 Annunciacio dominica
 Prima dies pasche cum tribus sequentibus
 Dominica in albis
 Invenio sancte crucis
 Dies ascensionis domini
 Dies pentecostes cum tribus sequentibus
 Festum sancte trinitatis
 Nativitas sancti Johannis baptiste
 Festum apostolorum petri et pauli
 Assumpcio et Nativitas beate marie.
 Festum reliquiarum
 et sancti Michaelis
 et omnium sanctorum
 et sancti Andree
 et Dedicacio ecclesie
 Et ex novo Deposicio sancti Edwardi regis et confessoris anglie

Translacio sancti thome martyris
et Deposicio sancti Eadmundi archiepiscopi et confessoris.

21.2. In hiis autem duplicibus festis chorus regitur a quatuor clericis, quorum duo principales semper erunt de superiore gradu; et duo secundarii quandoque de superiore gradu quandoque de secunda forma. De superiore gradu erunt in die natalis domini et in duobus diebus sequentibus. Et in die pasche et in secunda feria: et in die epiphanie et in die ascensionis, et in die Pentecostes et in secunda feria: et in assumptione: et Nativitate beate marie virginis.

In reliquis autem festis duplicibus secundarii erunt de secunda forma.

Sunt autem festa duplicia de predictis festis duplicibus, in quibus ad primas vespervas tantum cantetur antiphona supra psalmum *Magnificat* antequam psalmus intonetur: et de eis fiat processio ante missam, quacunque feria festa illa contigerint; et omnia altaria ecclesie ad primas vespervas tantum incensabuntur: ad matutinas vero et ad secundas vespervas nisi tantum autenticum altare et chorus similiter: videlicet dies Natalis domini: Dies epiphanie: Dies Purificacionis beate marie: Dies ascensionis domini: Dies pentecostes: Festum sancte trinitatis : Dies assumptionis et Nativitatis beate marie: Festum reliquiarum; et omnium sanctorum: Dedicacio ecclesie: Et quodlibet festum cuiuslibet ecclesie vel capelle.

Et quodcumque novem lecciones in predictis festis duplicibus quibus tota cantetur antiphona antequam psalmus *Magnificat* intonetur, contigerint, ad matutinas, scilicet ad secundam ad quintam et ad octavam leccionem incensetur autenticum altare et chorus similiter ab uno sacerdote ex utraque parte vicissim assumpto, dyacono ei ministrante: ad *Te deum laudamus* simili modo fiat.

In ceteris autem festis duplicibus per annum ad utrasque vespervas et ad matutinas non incensatur nisi altare principale tantum et chorus. Similiter in singulis Nocturnis ad matutinas et ad *Te deum laudamus* non incensatur altare neque chorus. Et ad primas vespervas nec ad matutinas neque ad secundas vespervas non tota cantetur antiphona super psalmum *Magnificat* antequam psalmus intonetur, sed statim, postquam incipiatur antiphona, psalmus *Magnificat* intonetur.

Ante missam vero nulla de eis processio, nisi aliqua predictorum festorum in dominica contigerit: tunc enim fiat processio de eis tantum.

21.3. Omnia autem festa que non sunt duplicia, in quibus chorus regitur, dicuntur simplicia. In talibus itaque festis chorus regitur a duobus tantum de secunda forma.

In maioribus autem festis duplicibus committitur discrecioni cantoris, quos velit, ad chorum regendum ordinare: ita tamen provideat, quod semper principales sint canonici, si tot fuerint presentes. In aliis vero festis duplicibus erunt principales canonici ebdomadarii. Secundarii iuxta cantoris dispensacionem eligantur de secunda forma.

In simplicibus autem festis tenentur chorum regere ebdomadarii, qui scilicet in tabula dominicali scribuntur ad Invitatorium dicendum: et hii quidem chorum regent, quodcumque regendus est, per quindecim dies continuos per totum annum, quando

tabula per septimanas integras discurrit: ita quod qui in prima ebdomada qui fuit principalis, in secunda ebdomada sit secundarius: et vice versa.

22. DE ALTERNACIONE CHORI

22.1. Alternis enim vicibus per septimanas chorus esse debet, una septimana ex parte Decani, alia ex parte Cantoris. In omnibus tamen duplicibus festis semper debet esse ex parte Decani chorus per totum annum, si fuerit ibi persona presens, qui divinum officium in hiis festis exequatur; nisi in Natali tempore et paschali et in ebdomada pentecostes: tunc enim in illis continuis festis duplicibus, singulis diebus chorus mutetur.

22.2. In quibusdam tamen temporibus anni non per septimanas sed per dies tabula discurrit, scilicet a die dominica proxima ante Natale, quando in sabbato precedente chorus uterque perficitur, usque ad octavas epiphanie si in dominica evenerint. Si autem in aliqua feria media contigerint, tunc usque ad proximam dominicam diem sequentem idem servabitur. Si vero in proximo sabbato ante natale non fuerit vicissitudo utriusque chori pariter completa, tunc a natali die usque ad predictum terminum tabula per dies discurrit.

Item a cena domini usque ad octavas pasche variatur chorus per singulos dies: rectores tamen ebdomadarii ante diem pasche non mutantur.

Simile quoque observabitur in ebdomada pentecostes usque ad diem sancte trinitatis.

23. DE OFFICIO RECTORUM CHORI ECCLESIE SARUM.

23.1. In duplicibus vel simplicibus festis, principalis⁹ rector chori ab inicio in vesperis antiphonam super psalmos et psalmi intonacionem et differenciam a cantore querat, et in quo gradu debeat incipi: hoc quesito sequatur illud iuxta cantoris responsionem. Si plures fuerint antiphone super psalmos, secundam et quartam secundarius in sua parte eodem ordine et eodem gradu iniungat. Si vero responsorium ad vesperas sit cantandum, tunc principalis rector chori post intonacionem quarti psalmi responsorium a cantore inquirat, et a quo vel a quibus sit cantandum: si fuerit a duobus cantandum tunc principalis secundario responsorium significet, et a quo sit cantandum sua parte. Si vero ab uno sit cantandum, tunc principalis rector in sua parte cui ipse voluerit illud iniungat.

Deinde idem rector ymnum et versiculum et antiphonam super *Magnificat* et *Benedicamus*¹⁰ et earum ordinem a cantore inquirat. Hiis omnibus quesitis, ipsemet ymnum inchoet. Versiculum, si a duobus sit dicendus, per se vel per secundarium duobus¹¹ pueris ex duabus partibus chori iniungat: si autem ab uno solo versiculus sit dicendus, principalis rector per se tantum ex sua parte alicui puero iniungat. Deinde antiphonam super *Magnificat* iniungat et psalmum intonet.

⁹ Frere reads 'principalibus' but marks corrupt text.

¹⁰ Frere reads '*Benedictus*', marking corrupt text.

¹¹ Frere reads 'a duobus'

23.2. Notandum est autem, quod is vel hii qui psalmum intonent, usque ad metrum debent psalmum dicere, et a loco, quo dimittant dicere, chorus incipiat psalmodiare. Hoc eciam servetur ad vespervas et ad matutinas sive ceteras horas sive ad missam generaliter, quod is vel hii qui incipit antiphonam aut psalmum aut ymnum aut responsorium aut officium misse aut *Kyrieleyson* aut gradale aut offerendam aut *Sanctus* aut *Agnus dei* aut communionem, solus tractatim incipiat, et ab eo loco quo dimittit alii incipient cantare.

Preterea quisque clericus se gerat sic in ecclesia, videlicet in psalmo dicendo, ut servet modum, qui canendi deo et angelis placet et corda quorundam audiencium ad devocionem trahit; teste Bernardo qui ait. Psalmodiam non nimium protrahamus¹²: punctum nullus teneat sed cito dimittat. Post metrum bonam pausam faciamus. Nullus ante alium incipere et nimis currere presumat aut post alios nimium trahere vel punctum tenere. Simul cantemus, simul pausemus, semper ascultando.

23.3. Dum autem dicitur oracio post *Magnificat* cui voluerit *Benedicamus* iniungat; et, si *Benedicamus* duplex fuerit, secundarius ex sua parte cui voluerit *Benedicamus* iniungat dicendum cum alio ex parte principalis rectoris chori.

Memorias autem si memorie habeantur ipsi rectores simul incipient. Ultimum vero *Benedicamus* secundarius ex sua parte semper iniungat: si duplex fuerit *Benedicamus* utriusque rectores chori iniungant.

Sciendum autem, quod ad vespervas et ad matutinas et ad missam chorum regere tantum.

Ad completorium officium est principalis rectoris versiculum iniungere et antiphonam super *Nunc dimittis* cui voluerit.

23.4. Ad matutinas officium est principalis rectoris in primis Invitatorium a cantore querere et cantare psalmum *Venite* deinde cum socio suo incipient primum verbum Invitatorii tantum, chore prosequente. Deinde cum socio suo psalmum cantet. Et si duplex festum fuerit, quattuor rectores chori Invitatorium festis duplicibus percantent totum antequam a choro repetatur. Postea principalis rector chori a cantore querat ymnum et primam antiphonam super psalmum: deinde versiculos suo loco et primam antiphonam super laudes; et cetera omnia ut supra notatum est ad vespervas exequantur.

Ad primam principalis rectoris chori officium est antiphonam super psalmum *Quicumque vult* iniungere et responsorium *Jesu Christe*.

23.5. Ad missam vero officium eiusdem est in primis a cantore officium querere: deinde socio suo intimare¹³: postea idem rector cum suo secundario simul incipient, et psalmum intonent, et *Gloria patri* incipient. Deinde eodem modo *Kyrieleyson* queratur intimatur et incipiatur: deinde gradale sequencia et offerenda et *Sanctus* et *Agnus dei* et communitio predicto modo querantur intimantur et simul incipiuntur.

¹² Frere's text reads 'non nimis protrahantur'; which is ungrammatical as well as misquoted.

¹³ Frere reads 'deinde cum socio suo intonare' (then to intone it with his colleague) and marks corrupt text.

Preterea in profestis diebus per totam ebdomadam eiusdem principalis rectoris officium est ymnum et antiphonam super *Magnificat* querere et iniungere.

Ad completorium ut supra.

Ad matutinas Invitatorium querere et cantare et ymnum et antiphonam super psalmum querere et iniungere et *Benedicamus* iniungere. Et ad primam responsorium *Jesu Christe* iniungere.

23.6. In duplicibus autem festis semper rectores totum Invitatorium cantent antequam a choro repetatur. Deinde principalis rector et suus collateralis simul ymnum incipiant et psalmos usque ad metrum intonent: et secundarius cum suo collateralis ex sua parte eodem modo se gerant. Preterea ipsi collaterales versiculos et *Benedicamus domino* iniungant.

Ad primam principalis collateralis ex sua parte responsorium *Jesu Christe* iniungat.

23.7. Ad missam vero principalis rector *Gloria in excelsis* a cantore querat et sacerdoti iniungat. Cetera autem omnia sicut in simplicibus festis, de quibus ut supradictum est, exequantur.

Preterea sciendum est quod si aliquis rector chori in simplicibus festis in tabula scribitur ad cantandum solus, capam sericam non deponat interim: si autem cum alio cantaverit in habitu se illi conformet. Preterea si ad legendum scribitur in tabula, habitum legendi extra chorum assumat.

24. QUOD QUILIBET CLERICUS SUB CAPA UTATUR SUPERPELLICEO.

Generaliter eciam observari debet, quod tam rector chori quam quisque alius sub capa serica utatur superpelliceo.

Preterea officio rectoris chori est annexum, ne pueri inordinate se gerant in choro, et ne chorum exeant nisi licencia.

Tenantur eciam pueri interesse vespers, completorio, et prime hore diei et misse. Vigiliis quoque mortuorum, quocienscunque fuerit corpus presens, et in trigintalibus et in anniversariis. Ad completorium non tenantur esse pueri, nisi hii qui in tabula scribuntur, nec ad matutinas.

In adventu vero domini et a septuagesima usque ad quadragesimam puer ebdomadarius responsorium tenetur interesse tercię et sextę hore diei, ad antiphonas incipiendas et responsoria cantanda, quando de temporalis agit.

In quadragesima tenetur idem interesse omnibus horis diei ad hoc idem faciendum.

25. DE TABULE DISPOSICIONE DOMINICALIS.

Tabula dominicalis ita disponi debet: in primis scribi debent rectores chori, canonici

scilicet secundum ordinem quo scripti sunt in matricula ecclesie; bini et bini per quindecim dies ad lectiones legendas et responsoria cantanda scribantur clerici in tabula pro dispositione ipsius cantoris. Deinde scribatur puer lecturus in capitulo per ebdomadam: deinde qui ad candelabra, quis thuribula, quis aquam, quis crucem. Ad missam duo pueri qui ad gradale et duo¹⁴ de superiore gradu qui ad *Alleluya*: ita tamen quod pueri minores scribantur ad candelabra et aquam, maiores ad legendum in capitulo, et ad thuribula, et ad crucem acoliti. Ad missam vero cantandam et ad epistolam et evangelium legendum scribi debent canonici tantum eodem ordine quo scribuntur in matricula ad illa officia exequenda. Et hec tabule dispositio locum habet in omnibus dominicis diebus et in festis novem lectionum simplicibus per totum annum extra octavas.

26. DE TABULA IN DOMINICA PALMARUM.

In dominica tamen palmarum quedam predictis adiciuntur, scilicet qui duo de secunda forma deferant reliquias ad processionem: qui tres ad *En rex venit* de eadem forma: qui septem pueri ad *Gloria laus*: qui tres sacerdotes ad versum *Unus autem* post antiphonam *Collegerunt* scribantur in tabula.

27. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM IN PRIMIS VESPERIS PRIME DOMINICE ADVENTUS DOMINI.

27.1. Dominica prima in adventu domini, ad vespervas, pulsato classico, excellencior persona vel sacerdos, qui presens fuerit, dicta oracione dominica, officium exequatur.

Antiphona super psalmum *Benedictus* incipiatur in secunda forma a primo clerico illius gradus; qui, dum incipit, ad chorum stet conversus. In fine autem primi versus psalmi ad altare se inclinet. Hoc eciam per totum annum generaliter observetur in conversione et inclinacione, a cuiuscunque gradus clerico antiphona incipiatur. Secunda vero antiphona a suo pari ex opposito incipiatur: ceterae antiphonae sequentes hinc inde discurrant. Hic ordo observetur in omnibus sabbatis per totum annum super hiis antiphonis incipiendis.

Post tercium psalmum tres, accepta licencia a rectoribus chori, egrediantur ut se induant, duo ad deferendos cereos, tercius ad thuribulum.

Sacerdos vero in capitulum dicendo nec stallum nec habitum mutet, sed dicendo ad altare se vertat: et hoc semper observetur.

27.2. Ad has vespervas duo clerici de superiore gradu in capis sericis responsorium ad gradum chori cantent: eodem modo cantetur responsorium ad vespervas in sabbatis ante passionem et ante dominicam palmarum: in ceteris autem sabbatis per totum annum, quando de temporali agitur, et responsorium cantetur a duobus de secunda forma, in capis sericis cantetur.

27.3. In penultimo versu ymni exeat sacerdos ad cappam sericam assumendam.

¹⁴ Frere reads 'de duo', marking corrupt text.

Dicto vero ymno, unus puer ex parte chori dicat versiculum, loco nec habitu mutato, ad altare conversus. Idem modus servetur a quolibet puero, quodocumque solus dicit versiculum vel *Benedicamus*.

27.4. Interim autem ceroferarii introeant, et, acceptis candelabris, veniant obviam sacerdoti ad gradum presbiterii. Deinde sacerdos ponat thus in thuribulo benedicendo, et procedat ad altare, et, facta genuflectione ante altare, illud incenset, primo in medio, deinde in dextera parte, postea in sinistra; exinde ymaginem beate marie, et postea archam in quo continentur reliquie: deinde thurificando altare circumeat: hoc peracto sacerdos accedat ad extremum gradum ante altare, et ad altare se inclinet: et, precedentibus ceroferariis et thuribulo, in stallo huic officio deputato se recipiat.

28. DE CHORI THURIFICACIONE.

28.1. Deinde puer ipsum sacerdotem ibidem in stallo suo incenset: postea rectores chori incipiens a principali : deinde superiorem gradum ex parte Decani, incipiens ab ipso decano: postea superiorem gradum ex parte cantoris eodem ordine: exinde secundas formas et primas formas secundum ordinem: ita ut puer ipse singulos incensando illos inclinet: hec autem fiant dum antiphona super *Magnificat* incipiatur, et psalmus psallitur.

28.2. Antiphona vero super *Magnificat* et super *Nunc dimittis* et *Benedictus* in superiore gradu incipiatur.

Dum autem antiphona canitur post *Magnificat*, sacerdos ad gradum chori accedat, et puer ebdomadarius leccionis in superpelliceo deferat librum ad dicendam oracionem, ceroferariis autem eidem sacerdoti assistentibus.

Finita oracione unus puer ex parte chori dicat primum *Benedicamus*: secundum *Benedicamus* post memorias dicat aliquis puer ex opposito, eodem modo loco nec habitu mutato.

29. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM COMPLETORII.

Ad completorium antiphonam super psalmos incipiat primus de secunda forma: psalmum aliquis intonet de superiore gradu.

Ad completorium, ad primam, terciam, sextam et ad nonam chorus non regitur.

Finita antiphona super psalmos ad completorium, quidam de superiore gradu ex parte chori incipiat ymnum.

Quidam puer dicat versiculum: et hec omnia fiant iuxta ordinem et dispositionem ipsius rectoris¹⁵ ebdomadarii.

¹⁵ Frere reads 'cantoris' (cantor or precentor).

Antiphona super psalmum *Nunc dimittis* cui voluerit clerico ipse rector¹⁶
ebdomadarius iniungat.

30. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM MATUTINARUM PRIME DOMINICE ADVENTUS.

30.1. Eodem die ad matutinas, finito invitatorio et ymno primam antiphonam super psalmos incipiat unus de prima forma; secunda vero antiphona a suo pari ex opposito incipiat; tertia vero a tercio sibi opposito, quarta antiphona a subdiacono vel aliquo alio inferiore in secunda forma; quinta antiphona a diacono in secunda forma; sexta antiphona in superiore gradu a quovis pro voluntate ipsius rectoris. Septima antiphona ab alio eiusdem gradus clerico; eodem modo octava et nona antiphone per ordinem discurrunt.

Singuli vero versiculi¹⁷ ad matutinas a singulis pueris hinc inde dicantur.

30.2. Post inchoacionem tercie antiphone puer quidam librum ad locum legendi in habitu legencium deferat, qui et ipse primam leccionem legat, habitu non mutato. Secunda et tertia lecciones similiter a duobus pueris hinc inde legantur. Quarta a subdiacono de secunda forma vel inferiore clerico. Quinta a diacono in secunda forma; sexta leccio a quovis in superiore gradu. Septima a diacono superioris gradus. Octava et nona leccio a diacono vel presbitero de superiore gradu. Ita lecciones discurrant in ceteris dominicis et in festis cum regimine chori simplicibus novem leccionum, ut diaconus de superiore gradu septimam leccionem legat.

30.3. Dominica prima adventus tres pueri in superpelliceis ad gradum chori incipiant primum responsorium: Puer autem ebdomadarius solus primum versum cantet; secundus secundum versum; tertius tertium versum; cantet unusquisque per se: deinde idem pueri *Gloria patri* simul cantent et simul responsorium incipiant. Cetera vero responsoria a singulis clericis iuxta ordinem lectorum cantentur, loco nec habitu mutato: ita ut ex alia parte chori in eodem gradu singule lecciones cum suis responsoriis dicantur.

Sed hoc etiam observetur semper per totum annum quod is, qui leccionem legat, versum responsorii sequentis minime cantet, et is vel hii qui responsorium inchoent versum eiusdem responsorii cantent.

Notandum est quod hac die dominica et omnibus dominicis diebus simplicibus, et festis cum regimine chori, et octavis et infra octavas cum regimine chori per totum annum ad gradum chori ultimum responsorium a duobus de superiore gradu cantetur.

In die cene et in duabus diebus sequentibus nonum responsorium ab uno solo clerico de secunda forma cantetur.

Hac in die dominica versiculum ante laudes sacerdos dicat ad altare conversus.

¹⁶ Frere reads 'cantor'.

¹⁷ Frere reads 'versus'

30.4. In laudibus prima antiphona ab aliquo in secunda forma incipiatur iuxta voluntatem ipsius regentis chorum: secunda antiphona ex suo pari ex opposito in eadem forma. Ceterae antiphonae eodem modo per ordinem in eadem forma discurrant: cetera omnia, ut ad primas vesperas prenotatum est, sunt exequenda.

30.5. Eadem die dominica ad primam, antiphona super psalmos incipiatur a primo clerico in secunda forma: antiphona super psalmum *Quicumque vult* ab aliquo in superiore gradu incipiatur, sicut fit in omni festo per annum quando chorus regitur. Hac die et omni die per annum preterquam in festis duplicibus, responsum *Jesu christe* dicatur a quodam puero ex parte chori pro voluntate ipsius rectoris, loco nec habitu mutato. In festis duplicibus idem responsum dicatur a quovis in secunda forma loco nec habitu mutato, et ab eodem dicatur versiculus *Exurge domine*.

In passione domini et abhinc usque ad cenam domini responsum *Jesu christe* non dicitur, nisi in annunciatione dominica, quando infra passionem hoc festum evenerit et celebretur.

In passione domini hic versiculus sequens ita dicitur, *Exurge domine adiuva nos*.

Deinde dicuntur preces solito modo usque versiculum¹⁸ *Qui replet in bonis*.

31. EPISCOPUS STATIM DICAT *CONFITEOR* IN CHORO.

Episcopus, si assit, vel excellencior canonicus sacerdos tam ad primam quam ad completorium *Confiteor* dicat per totum annum, quando *Confiteor* dicitur. Finita oratione in choro cum *Dominus vobiscum* et *Benedicamus domino*, eant clerici processionaliter in capitulo.

32. DE ORDINATIONE CLERICORUM IN CAPITULO.

32.1. Sedeant autem clerici in capitulo hoc ordine: proximus episcopo a dextris sedeat decanus, deinde Cancellarius, deinde Archidiaconus dorcestrie, deinde Archidiaconus wiltesyrie deinde subdecanus: a sinistris episcopi Cantor, Thesaurarius, Archidiaconus Berkesyrie, deinde Archidiaconus wiltesyrie deinde Succentor: proximi autem ipsis personis sedeant canonici presbiteri: deinde canonici diaconi, subdiaconi hinc inde: deinde vicarii presbiteri, postea ceteri de superiore gradu vicarii: deinde canonici de secunda forma, deinde diaconi, subdiaconi, minorum ordinum clerici de eadem forma: pueri vero, sive fuerint canonici sive non, stent ante alios in area ex utraque parte pulpiti¹⁹, suo ordine dispositi.

32.2. In primis puer quidam leccionem legat de martilogio sine *Jube domine* et sine *Tu autem*, in superpelliceo: finita lectione, obitus, si qui fuerint, pronunciet. Sacerdos vero stans post lectorem, si qui pronuncientur obitus, respondeat *Anime eorum et anime omnium fidelium defunctorum per dei misericordiam in pace requiescant*: chorus respondeat Amen. Deinde sacerdos dicat *Preciosa est in conspectu domini* et

¹⁸ Frere reads 'versum'.

¹⁹ Frere reads 'pupplici', marking corrupt text.

cetera que ad illam horam pertinent: quibus finitis, puer lector aliam leccionem cum *Jube domine* incipiat, et cum *Tu autem* finiat: sacerdos autem facta benedictione ad leccionem in loco suo se recipiat: puer vero, finita lectione, a pulpito descendat et tabulam legat.

33. DE MODO BENEDICENDI SALEM ET AQUAM DOMINICA PRIMA ADVENTUS DOMINI ET ALIIS DOMINICIS PER ANNUM.

Dominica prima in adventu domini, peractis hiis, qui ad capitulum pertinent, sacerdos ebdomadarius cum diacono et subdiacono textum deferente et puero deferente thuribulum et cerofariis et acolito crucem deferente, omnibus albis indutis, et ad altare in medio presbiterii conversis, in capa serica ad gradum chori aquam benedictam faciat: et puer, qui ad aquam scribitur in tabula, in superpelliceo sacerdoti subministret, tenendo salem benedicendum et aquam benedictam gestando: puer vero ebdomadarius leccionis ad matutinas sacerdoti in libro tenendo in superpelliceo ministret.

Hoc autem generale sit omnibus dominicis per annum, post capitulum fiat benedictio salis et aque hoc modo *Exorcizo te, creatura salis* et terminetur cum *Per eum qui venturus est* et sic omnis exorcismus finiatur. Si fuerit duplex festum, extra chorum fiat benedictio salis et aque ante aliquod altare, et tertia dicta aspergatur. In aliis vero dominicis in choro benedicatur, et ante tertiā spargatur, nisi in dominica palmarum; tunc vero fiat sicut in festis duplicibus: tertia cantata spargitur aqua: dum spargitur aqua antiphona *Asperges me* cantatur.

34. DE ASPERSIONE AQUE BENEDICTE.

Peracta benedictione salis et aque, sacerdos ipse accedat ad principale altare et ipsum circumquaque aspergat: et hoc generale fit per totum annum. In inceptione aspersionis aque benedictae antiphona *Asperges me*: in paschali tempore antiphona *Vidi aquam*: cantor incipiat antiphonas et versus psalmi intonat solus, et post unumquemque versum solus cantor incipiat predictam antiphonam. Finito versu *Gloria patri*, idem cantor solus dicat *Lavabis me*: in paschali tempore post eundem versum cantor solus dicat *Et omnes ad*. Postquam principale altare spargatur, idem sacerdos aspergat ministros sic ordinatos, incipiendo ab acolito: deinde ad gradum chori rediens, ibidem clericos singulos ad se accedentes aspergat, incipiens a maioribus. Episcopus tamen si presens fuerit, ad eum aspersione clericorum pertinet. Post aspersionem clericorum laicos in presbiterio hinc inde stantes aspergat. Peracta aspersione aque benedictae redeat sacerdos ad gradum chori et ibi orationem cum versiculo dicat.

35. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM TERCIE HORE PRIME DOMINICE ADVENTUS DOMINI.

35.1. Prima dominica adventus domini ad tertiā principalis rector chori ebdomadarius ymnium incipiat vel incipi faciat ab aliquo de superiore gradu: antiphona super psalmos incipiatur a secundo clerico de secunda forma ex parte chori,

et ita ceterae antiphonae ad ceteras horas discurrant per ordinem. Psalmum idem rector chori intonet vel intonare faciat ab aliquo de superiore gradu. Nulla enim ymni vel psalmi debet inceptio vel intonatio fieri ulla die per annum nisi in superiore gradu, quando chorus non regitur. Responsorium dicatur ad illam horam in secunda forma a clerico proximo illi, qui antiphonam inceptit. Capitulum et collectam dicat sacerdos, loco nec habitu mutato ad altare conversus.

Similis modus et ordo servetur in ceteris horis dicendis.

35.2. Eadem die ad secundas vespere prima antiphona super psalmos incipiatur a primo clerico subdiacono de secunda forma: secunda antiphona a suo pari ex opposito incipiatur: ceterae antiphonae simili modo hinc inde per ordinem discurrant. Hic ordo servetur in omnibus dominicis diebus per annum super hiis antiphonis incipiendis. Responsorium ab aliquo de secunda forma cantetur iuxta voluntatem ipsius regentis chorum, loco nec habitu mutato. Hoc eodem modo cantetur responsorium omni die dominica ad secundas vespere per annum, quando de temporali agitur et responsorium habeatur, excepta dominica palmarum: tunc enim responsorium ad secundas vespere ab aliquo in superiore gradu loco nec habitu mutato cantetur. Sciendum est autem quod solummodo in adventu et in quadragesima dicitur responsorium diebus dominicis ad secundas vespere.

Completorium non mutatur.

36. ADAPTATIO SERVICII PRIME DOMINICE ADVENTUS ET ALIARUM DOMINICARUM PER ANNUM.

36.1. Sicut prima dominica adventus ita singulis dominicis diebus expletur servicium per annum, quando de temporali agitur: excepto quod non qualibet die dominica dicitur responsorium ad vespere; et excepto quod in quadragesima in dominicis diebus dicitur responsorium ad utrumque completorium ab aliquo de secunda forma pro arbitrio rectoris ebdomadarii; et excepto quod per quatuor extremas dominicas quadragesime dicuntur tres versus post antiphonam super psalmum *Nunc dimittis* ad utrumque completorium in sabbatis in superiore gradu, in dominicis in secunda forma: in dominica palmarum in superiore gradu dicuntur. Similiter in quolibet festo novem lectionum tres versus post antiphonam super psalmum *Nunc dimittis* per quatuor extremas dominicas quadragesime ad utrumque completorium dicuntur modo predicto, excepta annunciatione dominica: tunc enim ad utrumque completorium in superiore gradu versus dicantur.

36.2. Et excepto quod in dominicis diebus passionis domini una sola antiphona super psalmos dicitur in singulis nocturnis ad matutinas, quarum prima antiphona incipiatur in prima forma, secunda antiphona in secunda forma, tertia antiphona in superiore gradu.

36.3. Similiter infra octavas pasche et pentecostes una sola antiphona dicitur super psalmos ad matutinas et ad laudes illa que incipiatur in superiore gradu.

36.4. In octavis tamen pasche et ultima dominica ante ascensionem domini quinque antiphonae in laudibus dicuntur in superiore gradu; in dominica proxima ante

ascensionem in secunda forma eodem modo dicuntur. Et exceptis quibusdam dominicis, que ad tabulam dominicalem pertinent: et exceptis mediis dominicis post incepcionem historiarum ab octavis epiphanie usque ad septuagesimam, et a *Deus omnium* usque ad adventum domini; una sola antiphona super psalmos dicitur in laudibus, et excepto tempore paschali; tunc enim in sabbatis et in mediis dominicis eiusdem temporis ad vespas et in laudibus non dicitur nisi una antiphona super psalmos.

37. DE ORDINE PROCESSIONIS DOMINICA PRIMA IN ADVENTU.

Dominica prima adventus domini eat processio hoc ordine: primo procedat aqua, deinde ceteri iuxta predictum ordinem, deinde pueri et illi de secunda forma iuxta ordinem quo disponuntur in choro: reliqui de superiore gradu eo ordine, quo disponuntur in capitulo, habitu non mutato. Episcopus tamen, si presens fuerit, mitram gerat et baculum : et exeat processio per ostium presbiterii septentrionale, et eat circa presbiterium. Sacerdos in eundo singula altaria aspergat: deinde in australi latere ipsius ecclesie, per fontes veniat processio et procedat ante crucem; et ibi omnes clerici stacionem faciant, sacerdote cum suis ministris predictis in medio suo ordine stante, ita quod puer deferens aquam et acolitus stent ante gradum cum cruce: deinde, precibus consuetis dictis, chorum intrent, et sacerdos ad gradum chori versiculum et oracionem dicat: deinde eat cum suis ministris ad cimiterium canonicorum aspergendum, orando pro defunctis.

38. ADAPTACIO PROCESSIONIS HUIUS DOMINICE ET IN CETERIS DOMINICIS CUM EARUM EXCEPCIONIBUS.

38.1. Hic modus et ordo processionis servetur generaliter omnibus dominicis diebus per annum simplicibus. In dominicis tamen a septuagesima usque ad quadragesimam dicitur versus post antiphonam ad processionem in ipsa stacione ad gradum ante crucem a duobus clericis de secunda forma ad populum conversis, habitu non mutato dicitur. Similiter a dominica post octavas pasche usque ad proximam dominicam ante ascensionem dicitur versus a duobus de secunda forma in superpelliceis ad clerum conversis. In ipsa vero dominica proxima ante ascensionem dicitur versus a tribus de superiore gradu in superpelliceis in pulpito ad clerum conversis.

38.2. Preterea in dominica palmarum processioni sunt quedam specialiter annexa: scilicet quod aqua benedicatur extra chorum, sicut quolibet dupplici festo quod contingit die dominica: et tertia cantata spargitur aqua: deinde fiat benedictio florum vel frondium, et, dum distribuantur rami benedicti, preparetur feretrum cum reliquiis in quo corpus domini in pixide dependeat, et ad locum stacionis a duobus clericis de secunda forma, non tamen processioni sequendo, sed in locum prime stacionis processioni obviam veniendo, habitu non mutato, deferatur, lumine in lanterna precedente: et sic eat processio, precentore incipiente antiphonam, in eundo et redeundo et responsorium preter antiphonam *Ave rex noster* et excellenciore sacerdote exeunte officium processionis, vexillis precedentibus. In primis circa claustrum eant, et ita exeant per portam cimiterii laicorum usque ad locum prime stacionis, que sit in extrema orientali parte cimiterii laicorum, ubi in primis legitur Evangelium ab ipso diacono ad processionem induto. Deinde tres clerici, habitu non mutato, conversi

ad populum, ante reliquias *En rex venit* cantent. Post singulos versus, executor officii incipiat *Salve*, conversus ad reliquias, quam prosequatur chorus cum genuflectione; ab ipso quoque executore primo cum choro fiat genuflectio.

Deinde eat processio ad locum secunde stacionis, precentore incipiente antiphonam; fiat autem secunda stacio ante ostium ubi pueri cantent *Gloria, laus*. Peracta autem stacione, eat processio ad locum tercie stacionis, que fieri solet ante aliud ostium ipsius ecclesie ex eodem latere, ubi tres sacerdotes, in ipso ostio, habitu non mutato, conversi ad populum, versum *Unus autem* dicant. Hiis peractis, eat processio ad ostium occidentale, et ibi intret sub capsula reliquiarum ex transverso ostii elevata, et fiat stacio ante crucem; et in ipsa stacione executor officii incipiat antiphonam, *Ave rex noster* cruce iam discooperta: et respondeat chorus cum genuflectione; et sic incipiat sacerdos antiphonam ter, singulis vicibus vocem exaltando, una cum choro genuflectionem faciendo; et post terciam inceptions chorus eandem antiphonam in ipsa stacione totam prosequatur. Qua finita, chorum intrent, cruce eciam super principale altare discooperta; et sic permaneat tota die discooperta.

39. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM DOMINICA PRIMA IN ADVENTU AD MISSAM ET DE OFFICIIS SINGULORUM MINISTRORUM.

39.1. Dominica prima in adventu domini, peracta processione, dum canitur tercia²⁰ executor officii et sui ministri ad missam dicendam sic se induant. Et si episcopus affuerit, tres habeat diaconos et totidem subdiaconos ad minus, sicut in omni festo novem leccionum, quando ipse episcopus exequitur officium. In die vero pentecostes et in die cene septem habeat diaconos et septem subdiaconos et tres acolitos. In aliis vero dupplicibus festis quinque tantum. Die vero parasceves unum solum diaconum et unum subdiaconum.

39.2. Cantata vero tercia et officio misse inchoato, dum post officium *Gloria patri* inchoetur, executor officii cum suis ministris ordinate presbiterium intrent et ad altare accedant, diacono et subdiacono casulis indutis, manus tamen ad modum sacerdotis extra casulam non tenentibus; ceteris ministris in albis existentibus.

39.3. Quibus vero temporibus diaconi et subdiaconi casula et dalmatica et tunica uti debeant et albis ut in ordinali plene describitur.

39.4. Ad gradum autem altaris sacerdos ipse confessionem dicat, diacono ei assistente a dextris, et subdiacono a sinistris.

39.5. Et sciendum quod quisque sacerdos officium misse exequitur semper et si episcopus fuerit presens ad gradum altaris *Confiteor* dicat.

Dicta vero absolutione, sacerdos diaconum deosculetur, deinde subdiaconum: quod semper observetur, nisi missa pro fidelibus sit dicenda, et exceptis tribus diebus ultimis passionis domini.

²⁰ Frere punctuates: 'peracta processione dum canitur tercia,' (once the procession has been completed while terce is sung.)

39.6. Hiis peractis ceroferarii cum cereis super candelabra ardentibus ad gradum altaris dimittant. Post humiliacionem vero sacerdos ad altare factam ipsum altare thurificet diaconi ministerio: deinde ab ipso diacono ipse sacerdos thurificetur et postea textum ministerio subdiaconi deosculetur.

39.7. Hiis peractis in dextro cornu altaris, cum diacono et subdiacono officium misse usque ad oracionem prosequatur, sive ad *Gloria in excelsis* quando *Gloria in excelsis* dicitur. Quo facto sacerdos cum ministris suis in sedibus ad hoc paratis se recipiant et expectent usque ad oracionem dicendam, vel in alio tempore usque ad *Gloria in excelsis* incipiendum est.

39.8. Deinde sacerdos ad officium exequendum stet ad altare, diaconus post eum stet in primo gradu ante altare, deinde subdiaconus ordinatim: ita quod quociens sacerdos ad populum se convertit, diaconus similiter se convertat, subdiacono interim ipsi sacerdoti de casula aptanda subministret.

39.26²¹. Et si episcopus celebraverit, omnes diaconi in eodem gradu diaconorum consistant, principali diacono medium locum inter eos optinente. Simili modo subdiaconi in gradu subdiaconorum se habeant. Ceteris omnibus diaconis et subdiaconis gestum principalis diaconi et principalis subdiaconi imitantibus; excepto quod principalis subdiaconus sacerdoti ad populum convertenti solus ministret.

39.9. Sciendum est autem quod quicquid a sacerdote dicitur ante epistolam in dextro cornu altaris expletur: similiter et post percepcionem sacramenti. Cetera omnia in medio altaris fiant.

39.10. Post introitum vero misse unus ceroferariorum panem et vinum et aquam in pixide et phiolis solempniter ad locum, ubi panis vinum et aqua²² ad eucharistie ministracionem disponuntur, deferat: ceroferarius reliquus pelves cum aqua et manutergio.

39.11. Incepta vero ultima oracione ante epistolam, casula interim deposita subdiaconus per medium chori ad legendam epistolam ad pulpitu[m] accedat.

39.13²³. Interim eciam veniant duo ceroferarii obviam acolito ad ostium presbiterii, cum veneracione ipsum calicem ad locum predictae administracionis deferant, offertorio et corporalibus ipsi calici superpositis. Est autem acolitus in alba et mantello serico ad hoc parato. Calice itaque in loco debito deposito, corporalia ipse acolitus super altare solempniter deponat, ipsum altare in recessu deosculando. Quo facto, ceroferarii candelabra cum cereis ad gradum altaris dimittant.

39.12. Et dum epistola legitur, duo pueri in superpelliceis, facta inclinacione ante altare a gradu chori, in pulpito ipso se ad cantandum gradale preparent.

39.17. Post lectam vero epistolam unus ceroferariorum cum aliquo puero de choro aquilam in pulpito ad legendum evangelium ornando preparent.

²¹ Frere re-orders several sections to facilitate comparison with his presentation of the New Customary text. The original ordering of the source is found in OCR (BL MS Harley 1001)

²² Frere reads 'aqua[m]', marking corrupt text.

²³ See footnote above on section 39.26 (following section 39.8).

39.15. Dum gradale canitur duo de superiore gradu ad cantandum *Alleluya* in capis sericis se induant et ad pulpitem accedant.

39.16. Dicto vero gradali pueri cantatores ad gradum altaris inclinaturi redeant.

39.14. Lecta epistola, subdiaconus panem et vinum post manuum ablucionem ad eucharistie ministracionem in loco ipsius ministracionis preparat, ministerio acoliti.

39.18. Dum *Alleluya* canitur, diaconus, primo ablutis manibus, casulam super humerum sinistrum modo stole succingit, corporalia super altare disponat.

39.19. Dum prosa canitur, diaconus ipse altare thurificet.

Deinde ad commonicionem puerorum ministrancium a choro ad ministeria sua redeuncium, accepto texto evangeliorum et data ei humiliato benediccione, et ceroferariis et thuribulo precedente, subdiacono librum leccionis evangelice deferente, per medium chori ad pulpitem accedat, textum ipsum super sinistram partem manuum solempniter gestando.

39.20. Et cum ad locum legendi pervenerit, textum ipsum subdiaconus accipiat et a sinistris ipsius diaconi ipsum textum dum evangelium legitur teneat.

39.21. Et lecto evangelio, ipsum deosculando ipsi diacono porrigat a dextra parte ipsius; et in redeundo ipsum textum ad altare ex directo pectore deferat.

39.22. Post incepcionem *Credo in unum* sacerdos ipse ministerio diaconi thurificetur et postea ministerio subdiaconi textum sacerdos deosculetur. Quo peracto, chorus ministerio pueri more solito incensetur, sequente subdiacono textum deosculandum singulis clericis eo ordine quo incensantur porrigente.

39.23. Hiis peractis acolito ministrante subdiacono subdiacono²⁴ ipsi diacono — Ad offerendam dicendam diaconus et subdiaconus ad sacerdotem accedant, diaconus a dextris, subdiaconus a sinistris. Similiter fiat ad *Sanctus* et ad *Agnus dei* et ad communionem dicendam: et hoc semper ad missam observetur. Dum offerenda canitur, sacerdos prius hostiam super patenam²⁵ deinde calicem de manu diaconi accipiat, deinde diacono manum ipsius sacerdotis utraque vice deosculante.

39.24. Postea ordinato sacrificio et debito modo disposito, sacerdos sacrificium ministerio diaconi ter in calice signo crucis thurificet, deinde ter in circuitu, postea ex utraque parte sacrificii.

39.25. Quo peracto sacerdos manus abluat ministerio subdiaconi et aliorum ministrorum, diacono²⁶ interim ipsum altare in sinistro cornu incensante et reliquias more solito in circuitu.

²⁴ Frere reads 'subdiaconus', marking corrupt text.

²⁵ Frere reads 'super patenam imponat'.

²⁶ Frere's text reads 'subdiacono', taking his reading from OCR where, however, 'sub' has been deleted.

Accedente autem sacerdote ad divinum obsequium exequendum, diaconus et subdiaconus suis gradibus ordinate se teneant.

39.27. Sacerdote vero *Per omnia secula* incipiente subdiaconus offertorium et patenam a manu diaconi accipiat et ipsam tenendam quousque oratio dominicalis dicatur, acolito offertorio coopertam²⁷ committat, in gradu post subdiaconum interim constituto.

39.28. Sciendum autem quod pueri ministrantes, dum secretum misse tractatur²⁸, in choro moram faciant exteriorem prime forme tenentes, quousque sacerdos cancellatis manibus ad altare se inclinet. Qui tunc enim ad altare se accedant ad ministrandum diacono in manuum ablucione cum subdiacono.

39.29. Sacerdote vero corpore domini calicem in modum crucis signante, diaconus ei a dextris insistat eique in corporalibus sustinendis²⁹ subministret.

39.30. Inchoata vero oratione dominicali diaconus patenam a manu subdiaconi recipiat, et post dictam oracionem dominicalem eam sacerdoti porrigat.

39.31. Post tertium *Per omnia secula*, si episcopus celebraverit, diaconus ad populum conversus, baculum episcopi tenens in dextris, curvatura ad se conversa, dicat, *Humiliate vos ad benedictionem*.

Deinde episcopus, eucharistia interim super patenam reposita, super populum faciat benedictionem.

39.32. Ad *Agnus dei* dicendum accedant diaconus et subdiaconus ad sacerdotem, diaconus a dextris et subdiaconus a sinistris.

39.33. Pacem vero a sacerdote accipiat; deinde primum deosculetur subdiaconum deinde ad gradum chori rectorem ex parte decani, dehinc alium ex parte cantoris deosculetur. Qui duo pacem choro reportent incipientes a decano et cantore, vel ab hiis qui stallis eorum stent proximiores.

39.34. Post perceptionem sacramenti, sacerdote ad manus abluendas veniente, diaconus corporalia compliceat et in loculo reponat. Postea vero ipsa corporalia calici cum offertorio superponat, ipsumque calicem, dum postcommunio dicitur, ipsi acolito dimittat; qui dum *Per omnia* dicitur post oracionem ea solempnitate qua eum portavit reportet.

39.35. Post *Benedicamus* dictum a diacono ad altare converso iterum casula induto, et post inclinacionem a se factam sacerdos cum suis ministris modo quo accessit abscedat.

²⁷ Frere reads 'et ipsam tenendam quousque oratio dominicalis dicatur, acolito offertorio coopertam committat'. The text of this passage is corrupt.

²⁸ Frere reads 'cantatur', which is illogical.

²⁹ Frere reads 'sustinentibus' and marks corruption.

40. ADAPTATIO SERVICII DOMINICE PRIME ADVENTUS ET ALIARUM DOMINICARUM; CUM SUIS EXCEPCIONIBUS.

40.1. Modus servicij prime dominice adventus domini locum habet omni die dominica simplici per annum, excepto quod in adventu domini, et a septuagesima usque ad pascha, utuntur diaconus et subdiaconus casulis. In aliis vero temporibus dalmaticis et tunicis. Preterea in predictis temporibus inchoetur missa sine *Gloria in excelsis* et terminetur sine *Ite missa est*: in aliis vero temporibus cum *Gloria in excelsis* inchoetur et cum *Ite missa est* terminetur.

40.2. Preterea nulla die dominica per annum dicitur prosa ad missam, quando de dominica agitur nisi in adventu domini; et in die dominica qua cantatur *Dum medium silentium*, temporis veneracionis Natalis racione et in tempore paschali, scilicet a dominica que dicitur in albis usque ad dominicam proximam post festum sancte trinitatis. Preterea qualibet die dominica per annum dicitur *Alleluya* ad missam, nisi a septuagesima usque ad pascha. Tunc enim tractus cantetur, sine *Alleluya* et sine prosa, a quatuor clericis de superiore gradu in cappis sericis ad gradum chori; ita quod omnes simul primum versum incipiant, quem duo ex parte chori principalis prosequantur, aliis duobus interim in extrema parte prime forme sedentibus; et ita alternis vicibus singuli versus tocius tractus ab illis quatuor dicantur, choro interim sedente: ita ut omnes simul tractum ipsum terminent. In prima dominica quadragesime, et in dominica palmarum, tractus in choro alternis vicibus cantetur hinc inde, modo predicto.

41. DE TABULA FERIALI

41.1. Secunda feria tabula hoc modo disponitur: in primis scribitur puer ebdomadarius ad primam leccionem legendam: hic idem tenetur subministrare sacerdoti librum deferendo ad matutinas et ad vespas et ad collectas dicendas: et ad secundam leccionem aliquis in prima parte secunde forme ex opposito: ad terciam leccionem aliquis de superiore gradu in primo capite.

41.2. Ad primum responsorium cantandum scribitur alius puer ebdomadarius: dicuntur autem pueri ebdomadarii ad legendum et cantandum per ebdomadam illi, qui ad primam leccionem et ad primum responsorium scribuntur in tabula dominicali: et ad cantandum secundum et tercium responsorium scribuntur clerici iuxta ordinem lectorum: et hoc observetur qualibet feria per annum et quolibet festo trium leccionum sine regimine chori, nisi propriis vigiliis et in quatuor temporibus et in rogacionibus, quando ad matutinas legatur evangelii expositio: tunc enim duo clerici de secunda forma scribantur ad primam leccionem et ad primum responsorium.

42. ADAPTATIO AD TABULAM FERIALEM DE COLLACIONE.

In quadragesima quoque singulis feriis scribuntur clerici ad collacionem legendam, ita quod fiat incepicio ab excellenciore ex parte chori, et legatur in superiore gradu per quatuor ebdomas: deinceps in secunda forma; ita tamen quod in quarta feria ante pascha in prima forma legatur. In annunciacione dominica, quando infra passionem domini celebratur, in superiore gradu legatur. Sciendum autem quod pueri

ebdomadarii semper debent esse ex parte principalis rectoris chori. Eorum vero, qui ad candelabra sunt, unus ex una parte chori alter ex opposito: reliqui vero tres in dispositione sunt tabulam componentis.

43. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM MATUTINUM SECUNDE FERIE ADVENTUS DOMINI

43.1. Feria secunda in adventu domini a cantore Invitatorium querat cantet aliquis de secunda forma vice rectoris ebdomadarii. Ymnus in superiore gradu incipiat ad dispositionem rectoris. Cetera etiam omnia que ad generale officium rectoris pertinent, idem rector per se vel per alium exequatur.

Prima antiphona a primo prime forme incipiat; secunda antiphona a sibi opposito prime vel secunde forme; et cetera antiphone per ordinem discurrant, ita quod quinta antiphona incipiat a primo clerico secunde forme ex parte chori.

43.2. In laudibus, prima et tertia antiphone a predictis pueris incipiantur: cetera in secunda forma incipiantur, ordine clericorum continuato prius incepto. Cetera omnia, que ad matutinas pertinent, ut in dominica expleantur; excepto quod in feriis omnes ymni in superiore gradu incipiantur: et preterea preces fiant cum prostrationibus ad vespervas et ad matutinas et ad ceteras horas: et sacerdos in collectis dicendis locum nec habitum mutet ad vespervas nec ad matutinas: preterea non incensatur altare ad vespervas nec ad matutinas post psalmum *Magnificat* vel post psalmum *Benedictus*.

43.3. Ad primam, antiphona super psalmos a primo clerico prime forme incipiat ex parte chori: antiphonam super psalmum *Quicumque vult* primus de secunda forma incipiat: responsum ab aliquo prime forme dicitur: cetera omnia ut in precedente dominica, nisi quod in hac feria ad omnes horas cum prostrationibus preces fiant.

Ad terciam, antiphonam super psalmos incipiat puer ebdomadarius responsorii et responsum cantet: cetera ut in precedente dominica cum prostrationibus.

Ad sextam, eodem modo fiant omnia sicut ad terciam prenotatum est.

Ad nonam, antiphona super psalmos incipiat a primo clerico prime forme: responsum a sibi proximo cantetur: cetera ut in aliis horis.

43.4. Ad vespervas, primam antiphonam incipiat primus prime forme: secundam antiphonam sibi oppositus ex eadem forma: cetera antiphone in eadem forma per ordinem hinc inde discurrant. Responsum cantet puer ebdomadarius: cetera fiant ut supra ad matutinas.

Ad completorium, antiphonam super psalmos incipiat quidam de prima forma pro voluntate rectoris ebdomadarii.

44. ADAPTATIO EIUSDEM FERIE ET IN ALIIS FERIIS PER ANNUM.

44.1. Modus et ordo servicii huius ferie servetur singulis feriis per annum, quando de

temporali agitur, excepto quod extra adventum et septuagesimam puer ebdomadarius responsorii non tenetur interesse tercie nisi ceteris horis diei sequentibus: et preterquam in quadragesima; quia tunc ad nonam antiphona super psalmos a puero ebdomadario incipitur et responsorium ab eodem cantetur.

Ad completorium quoque in quadragesima responsorium ab aliquo prime forme cantetur. Ad vespere eciam in alio tempore preterquam in adventu et in quadragesima in feriis non dicitur responsorium.

44.2. Preterea in paschali tempore ad vespere et ad matutinas et ad laudes in feriis non dicitur nisi una sola antiphona super psalmos, neque preces fiant cum prostrationibus.

Preterea in quadragesima omnes hore diei ante missam dicuntur. Post missam sine intervallo *Placebo* et vespere diei dicuntur: deinde vespere de sancta maria.

Post prandium ante pulsatam collacionem, dicuntur Vigilie mortuorum: deinde legatur aliquis sermo ab aliquo clerico de secunda forma in collacione, habitu non mutato.

Postea sequitur completorium.

45. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM MISSE IN SECUNDA FERIA ADVENTUS DOMINI.

45.1. Feria secunda in adventu domini ad missam idem modus servetur servicii qui in precedente dominica adventus, exceptis quibusdam: scilicet quod in hac feria intrat sacerdos cum suis ministris ad officium exequendum in inicio ipsius officii misse. Preterea Epistola ad gradum chori legatur.

45.2. Gradale ab uno solo puero in superpelliceo ad gradum chori cantetur.

Alleluya ab alio puero tali loco et habitu.

45.3. Evangelium non in pulpito super aquilam legatur sed in presbiterio super pulpitum ad hoc paratum versus aquilonem converso diacono: quod unus ceroferariorum post lectam epistolam in loco debito disponat et ornet.

Dum legitur Evangelium subdiaconus textum teneat in faciem ipsius legentis, ceroferariis diacono assistentibus, uno a dextris, alio a sinistris.

Preterea post lectum evangelium sacerdos textum ministerio diaconi deosculetur, sed tunc non thurificetur sacerdos nec chorus incensetur. Nunquam enim chorus post evangelium ad missam incensetur nisi quando *Credo in unum* dicitur, sed tunc semper.

Preterea pax semper a diacono choro non apportetur sed per duos extremos de secunda forma.

Cetera ut prius.

45.4. Preterea hac feria ante terciam dicitur missa in capitulo pro fidelibus cum diacono et subdiacono albis indutis: quod semper observetur in omni missa pro defunctis, nisi quando pro episcopis ecclesie ipsius defunctis celebretur, et in crastino omnium sanctorum:

Tunc enim dalmaticis utuntur et tunicis.

46. ADAPTATIO HUIUS FERIE DE OFFICIO MISSE ET IN ALIIS FERIIS PER ANNUM.

46.1. Similis quoque modus servicii servetur omnibus feriis per annum excepto quod a septuagesima usque ad pascha non dicitur *Alleluia* ad missam, sed per totam quadragesimam secunda quarta et sexta feria semper usque ad pascha dicitur tractus in choro sicut in prima dominica quadragesime alternis vicibus hinc inde, et in die palmarum. Preterea a septuagesima usque ad pascha in feriis quando de feria agitur et quando tractus ad missam non dicitur et in festis trium leccionum usque ad caput ieiunii nisi in commemoracionibus beate marie virginis, post epistolam gradale post versum iteratur.

Preterea omni feria per annum, nisi in adventu et septuagesima, utuntur diaconus et subdiaconus dalmaticis et tunicis, nisi in vigiliis et quatuor temporibus: tunc enim sint in albis.

46.2. Preterea in vigilia Natalis domini acolitus dum oracio ante epistolam dicitur ad gradum chori veniat et ibi leccionem legat ante epistolam.

Qua lecta, epistola ibidem sine intervallo legatur.

46.3. Preterea in omni quarta feria quatuor temporum acolitus quoque leccionem legat ante epistolam sed sine *Dominus vobiscum* precedat oracio, et cum cantus intervallo epistola sequatur.

Simili quoque modo in sabbatis quatuor temporum primam leccionem legat acolitus: deinde sequentes lecciones in secunda forma discurrant pro dispositione magistri scholarum in superpelliceis, ita ut ultima leccio a sacerdote legatur: cantus vero per singulas lecciones singuli pueri pro dispositione cantoris in superpelliceis ad gradum chori cantent.

46.4. Post ultimam tamen leccionem cantent duo de secunda forma in superpelliceis tractum ad gradum chori sicut et pueri.

Alium tractum post epistolam duo de secunda forma in capis nigris ad gradum chori similiter cantent.

Preterea per totam quadragesimam post nonam cantatur missa.

Preterea in paschali tempore in feriis quando de feria agitur, post epistolam primum *Alleluia* unus puer ad gradum chori in superpelliceo ex parte chori cantet; secundum

Alleluya alius puer ex opposito tali loco et habitu.

Preterea nulla feria in paschali tempore dicitur missa capitalis pro defunctis nisi fiat anniversarium vel trigintale.

47. DE TABULA DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

In die Natalis domini tabule talis erit dispositio: inprimis scribantur rectores chori; deinde lectores et cantores, ad lecciones legendas et responsoria cantanda, pro discrecione tabulam componencium, ita quod lecciones pro dignitate personarum ita gradatim ascendant, ut semper excellencior persona extremam leccionem legat. Simili quoque modo cantores responsoriorum ordinentur, scilicet ut eorum quoque ita ascensus fiat ut tres excellenciores, qui non legerint, responsorium ultimum cantent; ita eciam ut primam et secundam leccionem duo canonici de secunda forma legant, terciam leccionem canonicus de superiore gradu; primum et secundum responsorium a duobus de secunda forma, cantentur, tercium responsorium a tribus de secunda forma: sextum et nonum responsorium a tribus de superiore gradu cantentur.

Ad primam missam scribantur rectores chori de superiore gradu et duo, de secunda forma: ad *Kyrieleyson* tres de superiore gradu: ad laudes ad *Gloria in excelsis deo* duo³⁰, ad leccionem *Laudes deo* ante epistolam duo de secunda forma, ad gradale tres de secunda forma; ad *Alleluya* tres de superiore gradu.

Ad secundam missam duo rectores chori tantum de secunda forma scribantur; ad gradale duo pueri; ad *Alleluya* duo de superiore gradu; deinde quis puer in capitulo cuius officium est deferre librum ad legendas lecciones, et ad collectas dicendas. Pueri vero notati in tabula dominicali ad candelabra, et ad thuribula, et ad aquam, et acolyti, per totam ebdomadam iuxta illam tabulam sua exequantur officia. Ad magnam missam ad gradale tres de secunda forma; ad *Alleluya* tres de excellencioribus de superiore gradu. Ad leccionem *Exultemus in hac die* ante epistolam duo de secunda forma: ad epistolam quidam canonicus secundum ordinem matricule et numerum communis tabule et ad evangelium alius canonicus eodem modo et ordine.

48. DE TABULA COMMUNI.

48.1. Sciendum est quod quamdiu tabula communis discurrit, singulis diebus mutantur rectores.

Ab incepcione enim communis tabule in omni simplici festo scribantur duo rectores de secunda forma per ordinem, formata incepcione a principali capite formarum. In omni vero duplici festo duo principales rectores scribuntur pro voluntate ipsius cantoris: secundarii vero secundum predictum ordinem.

Singulis eciam diebus dum tabula communis discurrit, mutatur puer in capitulo, missa, epistola, evangelium, ita scilicet quod lector in capitulo mutatur a die natalis

³⁰ OCR (on which Frere based his text) adds 'de superiore gradu' which does not appear in Frere's text or commentary.

domini quando in dominica evenerit, usque ad circumcisionem, vel ad proximam dominicam sequentem: deinde sequatur tabula dominicalis.

48.2. Ad missam vero in festis duplicibus nullus scribatur clericus: in ceteris autem diebus pro ordine matricule scribantur presbiteri ad epistolam et ad evangelium; scribantur canonici tam in festis quam in profestis singulis diebus, eo ordine quo scribuntur in matricula. Sciendum autem quod ordo presbiterorum diaconorum subdiaconorum quo scribuntur in matricula non possit extendi usque ad secundam vel terciam feriam, tunc proxima dominica precedente fiat tabula ebdomadaria.

Si vero ultra terciam feriam possit extendi, tunc proxima dominica sequente fiat tabula ebdomadaria. Eadem regula servetur de ordine singulorum officiorum, ita ut in mediis feriis vacantibus ad predicta officia exequenda scribantur clerici pro voluntate componentis tabulam.

Incipienda est autem hec tabula communis de missa et epistola et evangelio die dominica proxima ante natale domini, nisi quando dies natalis domini die dominica contigerit: tunc enim ipsa die natalis sumit initium.

48.3. Secunda vero tabula communis de eisdem incipiat die dominica palmarum, durans per ordinem presbiterorum usque ad ultimum ordinem illorum: per ordinem vero reliquorum non nisi usque ad octavas pasche, sive ibi terminetur sive non.

48.4. Tercia tabula communis de eisdem incipiat dominica proxima ante ascensionem domini, durans per illam ebdomadam tantum: que iterum die pentecostes incipiat, sumpto initio ab illo in quem proximo terminata est, durans usque ad festum sancte trinitatis vel ulterius quantum ad presbiteros, sicut predestinatum in tabula paschali.

48.5. Transcursa vero tabula communi, revertatur ad solitum cursum tabule ebdomadarie, sumpto ipsius initio ubi ante natale terminata est.

Huius tabule communis dispositio locum habet in omni tabula communi per annum.

49. ADAPTATIO NATALIS DOMINI ET ALIORUM FESTORUM DUPLICIUM.

Sciendum autem quod tabule Natalis domini dispositio locum habet in omni duplici festo per annum novem leccionum; exceptis hiis festis, scilicet sancti Michaelis, Omnium sanctorum, et sancti Andree. In festo etenim sancti Michaelis, et sancti Andree, prima leccio solet esse in prima forma, secunda et tertia leccio in secunda forma; deinde omnes lecciones in superiore gradu, servato ordine ascensus supranotato. Primum et secundum responsorium in prima forma, tertium responsorium in secunda forma quartum responsorium in superiore gradu, et ita deinceps; hoc observato, quod omnia responsoria dupliciter cantentur, preter nonum responsorium, quod a tribus de superiore gradu cantetur.

50. DE TABULA IN DIE OMNIUM SANCTORUM.

In die omnium sanctorum hoc modo tabula disponitur, ut excellencior persona

primam leccionem legat; et ita fiat descensus sicut ascensus in aliis festis duplicibus, ita quod quidam puer octavam leccionem legat, et nonam leccionem sacerdos. Primum responsum a duobus excellencioribus cantetur, et sic fiat descensus modo lectorum ordine ipsorum cantorum numero non mutato, ita quod quinque pueri octavam responsum cantent.

51. MODUS SERVICII IN DIE NATALIS DOMINI.

51.1. In die natalis domini ad primas vespervas primam antiphonam super psalmos incipiat excellencior persona post illum qui exequitur officium illius diei.

Secunda antiphona ab excellenciore alterius partis chori incipiatur, et ita discurrant singule antiphone pro personarum dignitate.

Capitulum in capa serica episcopus si presens fuerit dicat, loco non mutato.

Responsum cantor et alie due persone cantent pro dispositione illius cantoris in capis sericis ad gradum chori.

51.2. Dum ymnus canitur, duo pueri, qui serviunt de thuribulo, capas duas de serico deferant principali sacerdoti, quarum alteram alii sacerdoti pro voluntate sua transmittat, ad thurificandum altare.

Versiculum cantant duo pueri in superpelliceis.

Antiphonam super *Magnificat* excellencior persona ex parte chori incipiat: et si episcopus fuerit presens, cantor ipsam antiphonam iniungat ei, et tota cantetur antiphona, antequam psalmus intonatur.

52. DE CHORI THURIFICACIONE ET ALTARIUM ECCLESIE AD PRIMAS VESPERAS DIEI NATALIS DOMINI, ET ALIIS FESTIS DUPLICIBUS, QUIBUS AD PRIMAS VESPERAS ANTIPHONA SUPER *MAGNIFICAT* TOTA CANTETUR ANTEQUAM PSALMUS INTONETUR.

52.1. Post inchoacionem antiphone super *Magnificat* procedat executor officii cum alio sacerdote post illum excellenciore ad thurificandum altare cum duobus thuribus de quorum uno ministrabit puer ebdomadarius, de reliquo vero alius puer pro dispositione sacristarum.

52.2. Si fuerit episcopus presens, secundarius sacerdos cum capellano episcopi ipsum episcopum in sua sede incenset, deinde procedant ad thurificandum cetera altaria ecclesie; excellencior in partem orientalem, secundarius eat in partem occidentalem. Quibus incensatis ambo convenient presbiteri ad ostium ex parte orientali et simul intrent et iterum thurificent episcopum in sua sede.

Deinde inferior thurificet superiorem ante gradum chori.

Si episcopus non fuerit presens, secundarius incenset superiorem in sede sacerdoti

ebdomadario constitutum.

52.3. Ad collectam dicendam solus episcopus locum non mutet.

Benedicamus a duobus de secunda forma in superpelliceis dicatur.

52.4. Ad completorium antiphonam super psalmos unus de superiore gradu incipiat. Versiculum dicat quidam puer, loco nec habitu mutato. Antiphonam super *Nunc dimittis* incipiat unus de excellencioribus pro dispositione rectoris.

52.5. Ad matutinas antiphone super psalmos eodem modo hinc inde discurrant sicut ad primas vespas.

Singuli versiculi a duobus pueris in superpelliceis ad gradum chori dicantur.

Sex lecciones in superpelliceis legantur; septima, octava et nona in capis sericis.

52.6. Singula responsoria in superpelliceis ad gradum chori cantentur dupliciter: ita quod tercium sextum et nonum responsum a tribus cantentur ad gradum chori.

Lectores et cantores ad vespas et ad matutinas et ad missam, postquam legerint et cantaverint, coram episcopo se humiliant ad benedictionem.

52.7. Sciendum quod in singulis nocturnis ad secundam quintam et octavam leccionem incensetur altare auctenticum ab aliquo sacerdote in capa serica ex utraque parte chori vicissim assumpto: chorus quoque ab uno solo puero incensetur.

Finito ultimo responso et cantato evangelio *Liber generacionis*, principalis sacerdos in capa serica loco non mutato, incipiat *Te deum*. Postea cum suo secundo sacerdote thure ipsis thuribus ab ipso principaliore sacerdote ante gradum chori imposito, auctenticum altare incensent modo predicto: cetera altaria non incensentur.

52.8. Sciendum tamen quod quando episcopus presens fuerit, ab eo super thus a sacerdote vel a diacono thuribus imponendum fiat benedictio, loco non mutato.

52.9. Finito *Te deum laudamus*, statim canitur missa: qua finita, principalis sacerdos versiculum dicat ante laudes.

Antiphone super psalmos in laudibus in superiore gradu discurrant per ordinem in ceteris antiphonis prius incepit et non complet³¹.

Capitulum et cetera que ad matutinas pertinent eo modo et ordine expleantur quo ad vespas; excepto quod ad *Benedictus* non incensantur nisi principale altare et chorus similiter.

Et preterea ultimum *Benedicamus* a duobus pueris in superpelliceis dicatur.

³¹ The sense (and indeed the grammar) is not perfectly obvious; perhaps a better reading would be 'inceptum et non completum', as found in other MSS e.g. OCO).

52.10. Ad primam, antiphona super psalmos in superiore gradu incipiat: antiphona super *Quicumque vult* ex secundo excellenciore ex parte chori incipiat: responsum *Jesu Christe* ab aliquo de secunda forma pro voluntate secundarii rectoris dicatur, loco nec habitu mutato. Cetera que ad primam pertinent non mutantur.

52.11. Ad terciam, antiphona super psalmos in superiore gradu incipiat: responsum in secunda forma pro voluntate rectoris dicitur. Idem modus in ceteris horis servetur.

52.12. Ad secundas vespas prima antiphona super psalmos pro voluntate ipsius cantoris ab aliquo canonico in superiore gradu incipiat: secunda antiphona simili modo ex opposito incipiat: et ita cetera antiphone hinc inde discurrant.

Responsum a tribus excellencioribus cantetur pro dispositione cantoris.

Cetera omnia ut supra ad primas vespas, excepto quod ad has vespas ad *Magnificat* non incensetur nisi principale altare et chorus similiter.

Finito primo *Benedicamus* fiat processio ad altare sancti stephani ab altari sancti Nicholai cum omnibus diaconis in capis sericis cereos accensos deferentibus per medium chori accedentibus: et ibi cantato responso, et finita memoria de sancto stephano, aliquod responsum vel antiphonam de sancta maria cantantibus in chorum redeuntibus: et ibi omnes diaconi expectent quousque illius memorie oratio finiatur. *Benedicamus* a duobus diaconis dicatur.

Ad completorium antiphona super psalmos ab aliquo canonico de superiore gradu incipiat. Cetera non mutantur.

53. ADAPTATIO EIUSDEM FESTI ET IN ALIIS FESTIS DUPLICIBUS NOVEM LECCIONUM.

Simili modo expletur servitium in aliis festis duplicibus maioribus novem leccionum: in hiis scilicet festis, In epiphania, Purificatione. In festo sancte Trinitatis, in Assumptione, et Nativitate beate marie, in festo Reliquiarum, et Omnium sanctorum, In dedicatione ecclesie et in festo cuiuslibet ecclesie vel capelle quo in die Natalis Domini: excepto quod in festo Omnium Sanctorum servetur ordo preposterus in leccionibus legendis, et responsoriis cantandis, quantum ad dignitatem cantorum et lectorum; et octavum responsum a quinque pueris in superpelliceis et amictibus capita velatis, cereosque accensos singulis deferentibus, cantatur; et excepto quod in his festis duplicibus non cantetur evangelium ad matutinas nisi in epiphania domini. Preterea in nullo aliorum predictorum festorum duplicium aliqua leccio legatur nisi in superpelliceis.

54. DE MINORIBUS FESTIS DUPLICIBUS.

54.1. In aliis etiam festis minoribus duplicibus, ut in die sancti thome martyris, Annunciatione dominica, Nativitate sancti Johannis baptiste, In passione apostolorum

Petri et Pauli, in festo sancti Michaelis et sancti Andree et ex novo in translacione sancti Thome martyris, deposicione sancti Edwardi regis et confessoris, et sancti Edmundi Cantuariensis archiepiscopi potest predictus modus servicii servari qui in aliis festis maioribus duplicibus. Excepto quod ad primas vespervas et ad secundas vespervas nisi una sola antiphona super psalmos dicitur, et illa incipiatur in superiore gradu pro voluntate cantoris. Preterea in hiis festis non incensatur nisi principale altare ad utrasque vespervas nec ad matutinas.

54.2. Ad matutinas in nocturnis non incensatur altare neque chorus.

Preterea ultima leccio legatur ab excellenciore ex parte chori.

54.3. Preterea in festo Michaelis et sancti Andree prima leccio in prima forma legatur secunda et tercia lecciones in secunda forma. Primum et secundum responsorium in prima forma; tercium in secunda forma. Preterea nullum responsorium a tribus cantetur nisi nonum.

54.4. Preterea omnes antiphone super laudes pro dispositione rectoris in secunda forma discurrant.

55. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM PRIME MISSE IN DIE NATALIS DOMINI.

In die Natalis domini, post *Te Deum* excellencior persona vel sacerdos primam missam cantet, cuius ministerium expleatur sicut in dominica; excepto quod diaconus et subdiaconus et acolitus utuntur tunica et dalmatica. Preterea cum *Gloria in excelsis* ad missam dicitur; leccio *Laudes deo* in pulpito ante epistolam ab aliquibus duobus, pro dispositione cantoris et in capis sericis cantetur, et postea sine intervallo epistola legatur. Gradale in pulpito a tribus de secunda forma in capis sericis cantetur: *Alleluya* a tribus excellencioribus in capis sericis ibidem cantetur.

Preterea, si episcopus officium exequatur, omnes ministri in chorum ad prosam cantandam veniant, preter principalem diaconum et principalem subdiaconum, et ibi moram faciant diaconi et subdiaconi in medio chori cum rectoribus chori, donec principalis diaconus a pulpito post lectum evangelium per chorum redeat. Preterea in processione ad legendum evangelium crux procedat, que a dextris erit legentis evangelium, facie crucifixi ad legentem conversa. Lecto evangelio, principalem diaconum comitentur ceteri diaconi et subdiaconi a choro usque ad altare processionaliter, ita quod bini precedant subdiaconi, deinde principalis subdiaconus in ultimo ordine subdiaconorum, uno subdiacono incedente a dextris, et altero a sinistris: postea sequantur diaconi ordine simili et modo dispositi; et hoc ipso ordine et modo ad introitum misse dominum episcopum precedant.

Preterea ad incensandum chorum post *Credo in unum* duo veniant thuribula et duo subdiaconi cum duobus textis. Si autem episcopus non celebraverit, unum textorum defert acolitus ex parte cantoris; primo autem incensandus est cantor, deinde principales rectores chori ex utraque parte sua, deinde rectores duo secundarii; postea chorus, solito more; eo ordine sequatur textum. In pace danda, primo deosculetur diaconus principalis principalem subdiaconum, a quo ceteri diaconi et subdiaconi

pacem accipiant; duos deinde secundarios rectores osculantur, qui primo deferant pacem cantori, et eius duobus collateralibus rectoribus principalibus, postea principalibus rectoribus pacem ipsam ex parte decani et cantoris deferentibus; secundariis rectoribus vero, ex parte cancellarii et thesaurarii pacem ipsam deferentibus.

56. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM SECUNDE MISSE EADEM DIE.

Secundam missam celebret in die Natalis domini sacerdos, quem episcopus ad hoc elegerit, eodem modo ut in dominica prima in adventu, excepto quod quidam de secunda forma leccionem legat ante epistolam in superpelliceo, quam continuo sequatur epistola. Preterea ab episcopo diaconus benedictionem accipiat ad pronunciandum Evangelium; et, post lectum evangelium, per episcopum transeundo, eum prius incenset; et postea subdiaconus textum episcopo apertum deosculandum porriget; pacem quoque, statim post deosculatum subdiaconum, ipsi episcopo³² diaconus pacem porrigat. Cetera ut prius.

57. MODUS PROCESSIONIS IN DIE NATALIS DOMINI ANTE MAGNAM MISSAM.

In die Natalis domini, dicta tertia, eat processio circa claustrum, cum tribus acolitibus tres cruces deferentibus, et duobus thuribulis. Deinde predicto modo procedant, tribus de superiore gradu prosam in eundo cantantibus, in medio procedentibus, que in ipsa stacione ante crucem ab eisdem terminetur. Cetera omnia, ut prenotatum est, sunt exequenda. Qui omnes in albis sint induti et capis sericis preter diaconos et subdiaconos et ceteros ministros altaris.

58. ADAPTATIO EIUSDEM PROCESSIONIS ET IN ALIIS FESTIS DUPLICIBUS NOVEM LECCIONUM.

Modus processionis huius diei locum habet in omnibus festis duplicibus novem leccionum per annum, que, ex sua solempnitate, processionem habent; excepto quod in quibusdam festis prosa non dicitur, et excepta purificatione beate Marie virginis; tunc enim, dum tertia canitur, executor officii cum solempni apparatu se induat, et omnes ministri eius sicut³³ ad executionem misse. Tercia dicta, idem sacerdos, cum suis ministris, ad altare processionaliter procedat, et cereos ante altare benedicat, et aqua benedicta aspergat: deinde thurificet. Hiis peractis, in stallo se recipiat, dum cerei distribuuntur. Cereis distributis, eat processio, modo predicto, et, in stacione ante crucem, tres de superiore gradu versum *Hodie* dicant in pulpito, conversi ad populum, habitu non mutato.

³² Frere reads *episcopi episcopo*, marking corrupt text.

³³ 'sint' in Frere who marks corrupt text.

59. MODO EXEQUENDI OFFICIUM TERCIE MISSE IN DIE NATALIS DOMINI.

Terciam missam in die Natalis domini celebrabit episcopus vel excellencior alius sacerdos absente episcopo, simili modo ut primam preter processionem: in qua omnes diaconi et subdiaconi ad missam ministraturi processionaliter incedant.

Preterea in die purificationis beate marie virginis, quando infra septuagesimam evenerit, ad missam post gradale dicitur sequentia *Hac clara die* in choro: sacerdos vero et ministri eius ad altare privatim dicant tractum *Nunc dimittis*.

Item in annunciatione dominica, quando in quadragesima celebratur, ad missam post gradale dicitur sequentia *Ave mundi spes* in choro: sacerdos vero et ministri eius ad altare dicant privatim tractum *Ave maria*.

In ceteris autem festis cum regimine chori a septuagesima usque ad passionem domini tractus dicitur post gradale modo predicto.

In commemoracionibus beate marie virginis infra septuagesimam semper ad missam post gradale dicatur sequentia in choro: nunquam enim dicitur tractus in ecclesia Sarum in festo trium leccionum vel in commemoracionibus beate marie virginis.

60. ADAPTATIO SERVICII DIEI NATALIS DOMINI ET IN ALIIS FESTIS DUPLICIBUS PER ANNUM.

Similis modus servicii diei Natalis domini observetur in omnibus festis duplicibus continuis, et incontinuis, excepto quod ibi non semper excellencior persona vel sacerdos exequitur officium misse, sed secundum gradus dignitatum personarum fiat descensus, ut in natali, et pascha, et pentecostes. Similis quoque modus servetur in omni festo, et in omnibus octavis, et feriis infra octavas, cum regimine chori; excepto quod in predictis festis cantatur *Alleluya* in pulpito a rectoribus chori, habitu non mutato. Preterea si aliquod festum novem leccionum in quadragesima fiat in aliqua feria, ante terciam missa de festo dicatur in dalmaticis et tunicis; post nonam vero missa de ieiunio dicitur; utraque ad principale altare.

Preterea si dominica dies infra octavas epiphanie evenerit, ad matutinas omnia fiant sicut in prima die, excepto quod hac die dominica invitatorium dicitur sicut infra octavas prenotatum est, et sexta antiphona super psalmum *Fundamenta erit Homo natus*.

Preterea evangelium *Factum est autem* non cantetur, sed in laudibus omnes antiphone cum suis psalmis dicantur sicut in prima die quia octava dies proprias laudes habet; deinde totum servicium fiat sicut in prima die: tamen memoria fiat de sancta maria tantum, et super *Quicumque vult* dicitur antiphona *Te iure*.

Preterea in octavis pasche et proxima dominica ante Ascensionem domini dicuntur omnes antiphone super laudes sicut in prima die pasche: et in octavis Ascensionis domini dicuntur omnes antiphone super laudes sicut in prima die festorum Opredictorum.

In octavis apostolorum petri et pauli dicuntur super laudes antiphone de communi apostolorum.

Preterea in octava die assumptionis beate marie, quacunq; die contigerit, in laudibus omnes antiphone super laudes sicut in prima die dicuntur.

Si dominica dies infra octavas assumptionis evenerit, fiat ad primas vespas servitium hoc modo. Super psalmos consuetos hec sola sufficit antiphona *Assumpta est*: nullum responsorium cantetur: capitulum ymnus et versiculus sicut in prima die. Super *Magnificat* dicitur antiphona *Anima mea*: memoria fiat de dominica et de trinitate si necesse fuerit.

Processio ad crucem non pretermittatur: in redeundo de omnibus sanctis antiphona *Salvator* cum versiculo et oracione.

Ad matutinas omnia fiant sicut in prima die, preter antiphonam *Te iure* super psalmum *Quicumque vult*.

Preterea si dominica dies infra octavas nativitatis beate marie evenerit, ad primas vespas fiat servitium hoc modo. Super psalmos consuetos hec sola sufficit antiphona *Nativitas est hodie*: deinde totum servitium fiat sicut in prima die preter responsorium *Stirps iesse*. Post psalmum *Magnificat* fiat memoria de dominica et de trinitate si necesse fuerit.

Processio fiat tamen ad crucem sicut in dominica infra octavas assumptionis prenotatum est.

Ad matutinas tota cantetur historia sicut in prima die absque responsoriis *Stirps iesse* et *Solem iusticie*; et in loco eorum dicuntur duo responsoria ferialia. Nonum autem responsorium erit *Ad nutum*, quod et dicitur ad primas vespas.

In laudibus omnes antiphone super psalmos sicut in prima die dicuntur. Cetera omnia sicut in prima die fiant, excepto quod ad primam super *Quicumque vult* dicitur antiphona *Te iure*.

Querendum nobis est cur in dominica infra octavas nativitatis beate marie ad primas vespas responsorium *Ad nutum* et in laudibus omnes antiphone super psalmos dicuntur; quia in octava die apud Sarum festum reliquiarum celebratur. Ubi vero festivitas non celebratur in octava die eiusdem, totum servitium fiat de sancta maria sicut in dominica infra octavas prenotatum est. Et hoc eciam observetur quocienscunq; responsorium ad primas vespas dicitur. In laudibus omnes antiphone dicuntur.

In exaltacione sancte crucis ad vespas et ad matutinas vespere et matutine et cetera hore dicuntur sicut infra octavas nativitatis beate marie de quo³⁴ prenotatum est.

³⁴ Frere: 'de ea', whose sense is not entirely clear.

61. DE TABULA FESTORUM SIMPLICIUM NOVEM LECCIONUM.

Tabula vero festorum simplicium novem leccionum sequitur tabulam dominicarum simplicium in leccionibus legendis et responsoriis cantandis, que servetur in festo sancti silvestri.

62. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM MATUTINARUM IN SIMPLICIBUS FESTIS NOVEM LECCIONUM.

In simplicibus festis novem leccionum minoribus, servetur modus et ordo dominicarum simplicium habencium responsorium quod in secunda forma cantetur; excepto quod antiphona super psalmos, et responsoria ad primas vespervas, in superiore gradu dicuntur et in festo sancti vincentii, et sancti dyonisii, et sancti clementis. In aliis vero simplicibus festis cum regimine chori a pascha usque ad pentecosten, ad utrasque vespervas, et ad alias horas diei, fiant omnia sicut in ceteris festis simplicibus novem leccionum alterius temporis.

Ad matutinas prima et secunda leccio primum et secundum responsorium in secunda forma, tertia leccio et tertium responsorium in superiore gradu dicantur, habitu non mutato. Infra octavas cum regimine chori, ad vespervas, et ad alias horas diei, omnia fiant sicut in festis novem leccionum simplicibus cum regimine chori sui temporis. Ad matutinas, prima secunda et tertia antiphona in prima forma, cetera in secunda forma inferiore. Infra octavas ascensionis, prima antiphona in prima forma, secunda antiphona et tertia in secunda forma; lecciones et responsoria, ut in aliis feriis legantur et cantentur. In laudibus, ut in festis simplicibus minoribus cum regimine chori sui temporis. In dominicis diebus infra octavas servetur modus et ordo servicii qui in suis dominicis, exceptis illis que³⁵ vitabunt ea que recipiuntur in servicio illarum dominicarum.

63. DE MODO PROCESSIONIS IN CAPITE IEIUNII AD IANUAS ECCLESIE.

In capite ieiunii post cinerum suscepcionem, eat processio per medium chori ad ostium ecclesie australe, excellencioribus precedentibus, precedente vexillo cilicino. Deinde episcopus vel executor officii penitentes eiciat singillatim per manus officii ministerio³⁶ archidiaconi, si episcopus presens fuerit: interim cantetur responsorium *Ecce adam*³⁷ et responsorium *In sudore*. Quibus eiectis redeat processio, ordine processionis servato: eiectis vero penitentibus, claudantur ianue. In redeundo cantetur responsorium *Emendemus*: nullus versiculus nec oracio sequatur.

64. QUANDO COOPERIENDE SUNT YMAGINES PER ECCLESIAM IN QUADRAGESIMA.

64.1. Secunda feria prime ebdomade quadragesime ad matutinas omnes cruces et ymages et reliquie et vas eciam continens eucharistiam sit coopertum usque ad

³⁵ Frere reads 'qui'.

³⁶ Perhaps *recte*: 'per manus ministerio', deleting 'officii'.

³⁷ Frere, in error: *Ecce advenit*.

matutinas in die pasche.

64.2. A sabbato autem precedente usque ad quartam feriam ante pascha velum quoddam dependeat in presbiterio inter chorum et altare, quod per totam quadragesimam in feriis, quando de feriis agitur, tam ad missam quam ad matutinas et ad ceteras horas debet esse demissum, nisi dum evangelium legitur: tunc enim interim extollitur et elevatum dependeat quousque a sacerdote dicatur *Orate fratres*. Tunc enim dimittatur velum dependens tam in elevacione corporis dominici quam in alio tempore semper quousque sacerdos dicat oracionem *Humiliate capita vestra deo*³⁸, et tunc extollatur quousque totum perficiatur officium misse. Et post sacerdos dicat *Orate fratres*.

64.3. Et si in crastino sequatur aliquod festum novem leccionum, de cetero eo die non demittatur, nec eciam ante proximas matutinas feriales. Si tamen in ipso festo fiat missa de ieiunio, demittetur velum usque ad incepcionem evangelii et non ulterius.

Preterea in feriis quando de feria agitur in quadragesima ad missam omnes epistole legantur in presbiterio inter chorum et velum preter epistolas que leguntur inter velum et altare de prophetia.

64.4. Quarta autem feria proxima ante pascha dum passio domini legitur velum sit dependens suo loco solito more usque ad prolacionem ipsius clausule *Velum templi scissum est*: et cum pronuncietur hec predicta clausula predictum velum in area presbiterii decidat.

Hac eciam quarta feria ad vespervas et usque ad missam in crastino campane pulsantur sicut in dominicis diebus simplicibus et abhinc non pulsantur campane donec in vigilia pasche inchoetur *Gloria in excelsis* ad missam.

Chorus vero non regitur: luminaria ut in dominica palmarum accendantur. Ad vespervas antiphone super psalmos in secunda forma hinc inde discurrant: responsorium ab uno solo in secunda forma cantetur, loco nec habitu mutato: nulle preces ad vespervas dicuntur nec ulla memoria post vespervas. Collecta ad gradum chori dicitur, habitu non mutato. Vespere de sancta maria in choro non dicantur, nec abhinc usque in crastinum ab octavis pasche.

Completorium solito more absque prostracione et sine psalmo penitenciali sollempniter dicatur cum *V. Rex benedice* post *Nunc dimittis* in secunda forma cantandis.

65. DE PROCESSIONE IN FERIIS PER QUADRAGESIMAM.

Preterea sciendum est quod per totam quadragesimam, usque ad cenam domini, quarta et sexta feria ebdomade cuiuslibet solet fieri processio ad altaria ecclesie per ordinem; prima die ad altare sancti martini, deinde ad cetera altaria per ordinem, nisi festum novem leccionum impediatur. Quarta itaque feria prime ebdomade percantata nona, eat processio, ante inchoacionem misse, sine cruce, per ostium presbiterii ad altare sancti

³⁸ Frere reads *domino* in error.

martini: sacerdos cum suis ministris in albis accedat. Deinde, cantato responsorio, clerici quo ordine in choro ordinantur, se prosternant, ita quod sacerdos ad gradum altaris, cum diacono a dextris et subdiacono a sinistris, suam faciant prostrationem, cum *Kyrieleyson*, et psalmo *Miserere*. Finitis precibus, stando dicat oracionem; qua finita et cantata letania a duobus de secunda forma, usque ad *Sancta maria, ora pro nobis* habitu non mutato, processio circumeundo presbiterium per ostium chori occidentale chorum intret, predictis duobus ad gradum chori letaniam terminantibus; et sacerdos cum suis ministris abscedat, nulla oracione dicta. Eodem modo et ordine fiat processio qualibet sexta feria per quadragesimam, nisi festum novem leccionum impediat.

66. DE TABULA TRIUM NOCTIUM ANTE PASCHA.

In tribus noctibus ante pascha, in leccionibus legendis et responsoriis cantandis, fiat tabula sicut in festis simplicibus novem leccionum, excepto quod nonum responsorium ab uno clerico de secunda forma cantetur, loco nec habitu mutato. Ad *Kyrieleyson* cantandum eisdem noctibus duo subdiaconi de eadem forma: ad *Domine miserere* duo diaconi de eadem forma: ad versus cantandos duo presbiteri scribantur.

67. DE ACCENSIONE CANDELARUM IN DIE CENE AD MATUTINAS.

In cena domini ante matutinas viginti quatuor candeles accendantur iuxta numerum duodecim apostolorum et duodecim prophetarum quarum singule ad incepcionem cuiuslibet antiphone et responsorii extinguantur. Sic fiat in sexta feria et in sabbato. Antiphone super psalmos in superiore gradu discurrant per ordinem, facta incepcione ab aliquo de superiore gradu ex parte chori; et hic ordo proseguendus est per duos sequentes dies. *Gloria patri* omnino pretermittatur. Prima antiphona in laudibus a primo de secunda forma ex parte chori incipiatur; secunda ex suo pari ex opposito; deinde ceterae antiphone per ordinem in eisdem feriis discurrant; qui ordo per noctes proseguentes continuatur³⁹. Nullum capitulum ad has matutinas nec ymnus dicuntur nec versiculus. Dum ultimus psalmus in laudibus psallitur, lumen, ubi nequeat videri, abscondatur. Finita quinta antiphona in laudibus, omnia luminaria per ecclesiam extinguantur. Antiphona super *Benedictus* ab excellenciore incipiatur.

68. DE PROCESSIONE IN CENA DOMINI.

In cena domini, nona cantata, eat processio ad ostium ecclesie, sicut in capite ieiunii, sintque presentes in atrio ecclesie penitentes. Deinde, si episcopus adest, principalis archidiaconus, ex parte penitentium, extra ostium quandam leccionem legat in capa serica, que non legatur absente episcopo. Finita leccione idem archidiaconus incipiat antiphonam *Venite* bis continue; deinde diaconus ex parte penitentium dicat *Flectamus genua*, in alba; et diaconus ex parte episcopi *Levate* in simili habitu; et ita fiat tribus vicibus: deinde penitentes singillatim per manus ecclesie restituat ministerio archidiaconorum. Quibus peractis processio more solito redeat.

³⁹ Frere reads 'continuatur', but this leaves a plural verb with a singular subject.

69. DE ORNAMENTO ECCLESIE ET ALTARIUM IN VIGILIA PASCHE.

69.1. Sabbato sancto, id est in vigilia pasche, tota ornetur ecclesia; omnes clerici ecclesie diei servientes radantur vel tondeantur ut tante festivitati decenter sint ornati; ymagines vero non discooperiantur usque ad matutinas diei pasche.

Post sextam provideantur lecciones: altaria festive cooperiantur et festivo modo ad ostendendam tam ineffabilis gaudii sollempnitatem intrinsecus et extrinsecus dignissime cuncta adornentur ita ut precipue apparatus mencium in tanta resurrectionis gloria non negligatur.

Nona autem tardius cantetur solito modo: hoc quoque observetur ut ita officium servicii protrahatur quatinus citra vesperum missa dicatur: omne enim officium presens de nocte est sicut in ipsa consecracione cerei memoratur, *Hec nox est*. Et beatus Innocencius papa ostendit ista biduo sacramenta non celebrari, ipso die scilicet passionis christi neque sabbato, dicens: - Nec enim decet ut ea die Veritas a fidelibus in sacramento imoletur qua pro se ab infidelibus dignata est immolari, nec ea qua ab eisdem infidelibus sub custodia sepulchri se teneri permisit.

In quo innuitur quod missa presentis officii non de sabbato sed de dominica propria esse manifestatur: unde in ordine romano dicitur: 'In vigilia resurrectionis ante mediam noctem non est populus dimittendus de ecclesia iuxta canonum sanctiones': ex concilio aurasico, capitulo secundo: Sabbato sancto, hoc est in vigilia pasche ieiunium ante noctis inicium, nisi a parvulis vel infirmis non solvatur; omnia eciam misteria misse hiis duobus diebus non celebrentur.

In hac missa quoque omnes qui legant vel ad gradum chori cantent in albis esse debent ad instar angelorum qui in albis apparuisse leguntur. Ministri quoque altaris festive induantur et sacerdos qui baptismum fecerit vilioribus indumentis usque ad missam induatur. Si vero baptismum non est celebraturus tunc optimis vestibus induatur.

69.2. Omnibus vero clericis honeste preparatis et in choro congregatis, executor officii in capa serica deinde diaconus dalmatica et subdiaconus tunica induantur cum ministris suis, et eat processio per medium chori et per ostium occidentale ad quandam columpnam ecclesie ex parte australi et ad novum ignem benedicendum absque cruce et sine lumine in cereis et igne in thuribulo; Quodam de prima forma in superpelliceo cereum illuminandum in hasta quadam deferente et precedente processioni post aque latorem, choro sequente et precedentibus excellencioribus psalmum *Dominus illuminacio* in eundo dicentibus.

Finita autem benediccione ignis et incensi, thuribulum de isto sancto igne impleatur et cereus super hastam illuminetur et alia candela accendatur unde idem cereus super hastam si forte extingueretur posset reaccendi. Quo peracto redeat processio in choro per medium chori, duobus de secunda forma in superpelliceis *Inventor rutili* canentibus.

69.3. Finito ymno mox diaconus in consecracione cerei intret, sic incipiendo *Exultet iam angelica*. Interim subdiaconus et ceteri ministri altaris ultimo loco assistant in

choro. Prelatus sedeat in sede sua, omnibus ceteris astantibus ad tam sacri luminis confeccionem intendentibus: et cum diaconus dixit *Suscipe sancte pater incensi huius sacrificium vespertinum*, ponat ipse diaconus incensum in thuribulo et incenset tantummodo cereum, et postea quinque grana incensi, que ab executore officii fuerint sanctificata atque benedicta postquam novus ignis benedicendus fuerit, firmiter in ipso cereo infigat in modum crucis. Thuriferarius post incensatum a dyacono cereum donec idem cereus consecratus sit ibidem cum thuribulo fumigante consistat.

Rursus cum diaconus dixit *In honorem dei rutilans ignis accendat*,⁴⁰ secretarius magnum cereum de novo igne accendat: et cum adiunxit *Qui licet divisus*⁴¹ *in partes*, accendat duos cereos ex utraque parte magni cerei in candelabris positos, deinde omnes cereos per circuitum in ecclesia. Cereus namque magnus usque post completorium in die pasche non extinguatur: qui etiam per totam ebdomadam ad missam maiorem accendatur. Simili quoque modo magnus cereus debet accendi omnibus festivis diebus ad maiorem missam usque ad ascensionem domini.

69.4. In vigilia ascensionis domini ad vespervas accendatur magnus cereus usque in crastinum ad processionem et cum processio sit mota interim magnus cereus extollitur et candelabrum similiter.

69.5. Peracta consecratione cerei in vigilia pasche statim prima leccio incipiat *In principio*: tunc vero duo cerei in candelabris usque ad missam extinguantur. Tunc etiam sacerdos indutus casula mediocri ad altare procedens cum diacono et subdiacono revestitis non modo confessionem dicat sed antea eam dicat in vestiario. Tamen dicat *Pater noster* et osculato altari cum ipsis ministris sessum eat.

In leccionibus tituli postponuntur et lecciones sine titulo legantur: propter cecitatem catechuminum, qui sunt insipientes⁴², non pronunciat *Leccio illius libri* quia catechumini celestis cives ierusalem nondum agnoscunt⁴³. Frustra enim profertur auctor incognitus quibus firmissima auctoritas vilescere potest. Qui vero legant aut cantent albis induantur.

Lecta prima lectione, tractus non sequatur sed oratio *Deus qui mirabiliter*: deinde legantur ceterae lectiones cum suis tractibus. Singuli vero tractus in choro alternis vicibus cantentur. Finito tractu *Sicut cervus* et duabus oracionibus que sub una clausula *Per dominum nostrum* dicuntur, statim sequatur septiformis letania, hoc modo: - *Kyrieleyson Christeleyson Christe audi nos*. Statim sequatur *Sancta maria, ora pro nobis*, quod a septem pueris in superpelliceis in medio chori ad altare conversis, habitu nec loco mutato, dicitur.

69.6. In hiis duabus letaniis non dicitur *Pater de celis deus miserere nostri*, nec *Fili redemptor mundi deus* neque *Spiritus sancte deus* neque *Sancta trinitas unus deus*. Gelasius papa ostendit dicens, quia ipse qui pater et filius et spiritus sanctus est, una

⁴⁰ Frere reads '*In honorem dei rutilans ignis accendatur*'. The usual reading of this text from the Exultet is '*in honorem dei rutilans ignis accendit*'.

⁴¹ Frere: '*diversas*', in error.

⁴² Frere reads '*insipientes (looking on)*', a deviation from the reading of OCR not acknowledged by any comment.

⁴³ '*agnoscuntur*': Frere

persona in trinitate et tres persone in unitate⁴⁴, et in sepulchro se custodiri permittit, nondum adhuc surrexerat a mortuis; qui voluit propheciam implere; sed iacuit in sepulchro usque ad tertium diem: quod unde iste predicte quatuor clausule in hiis letaniis possunt pretermitti.

70. EODEM DIE PROCESSIO AD FONTES.

70.1. Finita septiformi letania, statim incipiatur quinquepartita letania a quinque diaconibus de secunda forma in superpelliceis similiter in medio chori inchoata usque ad prolacionem *Sancta maria ora pro nobis*: eat processio ad fontes benedicendos per ostium presbiterii australe latere ecclesie sic ordinata. In primis ille precedat qui fert crucem, deinde ceroferarii; deinde illi duo qui portant crisma et oleum; deinde ille qui fert cereum necessarium fontibus consecrandis; deinde illi qui letaniam dicant; deinde ceteri secundum dignitatem personarum ordinate procedant.

Notandum est quod magnus cereus non portatur ad fontes, sed alius cereus necessarius qui ab accolito deferatur ad stillandum in fontibus in consecratione fonicium.

70.2. Finita autem quinquepartita letania, executor officii conversus ad orientem fontibus benedicendis assistat, ministris fontes ordinate circumstantibus, scilicet a dextris iuxta sacerdotem stet diaconus, subdiaconus a sinistris. Qui fert crisma stet iuxta diaconum; qui autem oleum, iuxta subdiaconum. Qui vero crucem defert, sacerdoti sit oppositus⁴⁵ ad eum conversus, iuxta quem eodem modo stent ceroferarii duo. Consecratis eciam fontibus non infunditur oleum neque crisma, nisi sit aliquis baptizandus sed fontes lintheamine mundo cooperiantur et usque ad completum pasche⁴⁶ reservantur. Quod si forte in hiis diebus aliquis baptizandus evenerit, fecundato tantum et sanctificato fonte infusione crismatis baptizetur.

Completo eciam fonicium ministerio, tres clerici de superiore gradu in capis sericis more solito cantent *Rex sanctorum*. Finito primo versu chorus eundem repetat et sic progredientes chorum intrent.

70.3. Finita letania *Rex sanctorum*, statim precentor inchoet missam hoc modo, *Kyrieleyson*. Dum canitur *Kyrieleyson*, cantor vel eius collateralis *Gloria in excelsis deo* iniungat sacerdoti. Dum *Gloria in excelsis* canitur tractatim et spaciose omnia signa in classicum pulsentur: quia tanto lumine hec nox de dominice resurrectionis gloria illustratur, iure angelicus ymnus *Gloria in excelsis* devotissime celebretur, quoniam qui in tenebris erant viciorum ad lumen redeunt virtutum, et quos possidebat diabolus inhabitat spiritus sanctus.

Lecta vero epistola, *Alleluya* a tribus de superiore gradu in pulpito in capis sericis dicitur, et cantato versu iterum *Alleluya* repetatur. Deinde duo de secunda forma in capis nigris ad gradum chori tractum *Laudate dominum* cantent, choro utrumque versum eiusdem tractus dimidium canente. Simili modo cantetur quandocunque cantatur.

⁴⁴ Frere reads: 'una persona in unitate et tres persone in trinitate': presumably a scribal error.

⁴⁵ Frere: 'appositus (placed by)'

⁴⁶ 'pasche' supplied editorially. Frere marks corrupt text.

Dum vero *Gloria in excelsis* incipiatur omnes genuflectent, exuentes capas nigras deponant et in superpelliceis appareant.

Sacerdos vero ad officium misse exequendum casulam, qua ad oraciones dominicas⁴⁷ post consecracionem cerei indutus fuerat, deponat, et idem sacerdos festivam casulam induat: ceteri quoque ministri festive induantur: et tunc primo ad altare confessionem dicat.

Finito tractu *Laudate*, procedat diaconus ad legendum evangelium *Vespere autem sabbati*, quem precedant duo ceroferarii cereis extinctis. Incensum cum deferatur cerei extincti deferantur: nam in cordibus mulierum lumen veritatis deerat antequam salvator noster a morte surrexerat et eisdem vivus apparuerat: sed cum adhuc tenebre essent ad monumentum venerant.

Credo in unum non dicitur nec offerenda nec *Agnus dei* nec communio, per dubitacionem mulierum videlicet designanda ista reticentur⁴⁸. Nam maria quem credebat furto sublatum non credebat verum deum esse nec tollere posse peccata mundi.

Postea dum *Sanctus* ad missam canitur, pulsentur signa ad vespere sicut in festis duplicibus ita ut, postquam dicitur *Per omnia secula seculorum* post oracionem dominicam, sonet classicum.

Agnus dei non dicitur nec pax detur, sed facto intervallo vespere festive incipiuntur.

Antiphona *Alleluya* super psalmum *Laudate* a quodam canonico de superiore gradu incipiatur. Finito psalmo, predicta antiphona cum magna veneracione et exultacione decantetur et sine neupma finiatur. Nulla neupma ad vespere nec ad matutinas a cena domini usque ad vespere sabbati octavarum pasche dicitur. Finita autem *Alleluya*, statim antiphona super *Magnificat* ab excellenciore ex parte chori incipiatur. Postcommunio vice collecte ad vespere dicatur et *Ite missa est* in loco *Benedicamus domino* dicitur.

Eodem die ad completorium antiphona super psalmos in superiore gradu incipiatur. Finita antiphona post psalmum *Nunc dimittis*, executor officii dicat *Dominus vobiscum*, oracionem *Spiritus in nobis* et *Benedicamus*, loco nec habitu mutato. Ad completorium non dicitur *Converte nos* ante primas vespere dominice in albis, sed *Deus in adiutorium meum*⁴⁹ *intende*.

71. DE PROCESSIONE ANTE MATUTINAS IN DIE PASCHE.

In die pasche ante matutinas, convenient clerici ad ecclesiam accensis cunctis cereis per ecclesiam: duo excellenciores presbiteri in superpelliceis ad sepulchrum accedant prius incensato ostio sepulchri cum magna veneracione, corpus dominicum super altare deponant; deinde crucem de sepulchro tollant, excellenciore presbitero

⁴⁷ Marked by Frere as corrupt text.

⁴⁸ Frere reads 'recitentur (are recited)'.

⁴⁹ Frere reads 'nostrum'.

inchoante antiphonam *Christus resurgens* et sic eant, per ostium australe presbiterii incedentes, per medium chori regredientes, cum thuribulario et ceroferariis precedentibus, ad altare sancti martini canentes predictam antiphonam cum versu suo. Deinde, dicto versiculo *Surrexit dominus de sepulchro* et dicta oracione ab excellenciore sacerdote post debitam campanarum pulsacionem inchoentur matutine.

72. DE TABULA COMMUNE DIEI PASCHE.

Die pasche tabula talis erit: primo scribantur rectores chori omnes de superiore gradu. Ad primam leccionem scribatur aliquis de excellencioribus personis diaconus, et ita fiat ascensus ut excellencior persona terciam leccionem legat. Ad primum responsorium cantandum scribantur duo canonici, et ita ascensus, ut excellenciorum personarum tres, scilicet, qui non legerint, tercium responsorium cantent. Cetera omnia tabulam natalis domini imitantur.

Preterea in hac die addantur duo diaconi de secunda forma qui deferant ad processionem ad vespervas oleum et chrisma. Secunda tertia et quarta feria ebdomade pasche duo canonici de superiore gradu primam et secundam leccionem legant; terciam autem leccionem excellencior legat, ita ut in ipsa tertia leccione legenda fiat descensus personarum iuxta numerum fratrum. Similis quoque ordo servetur in responsoriis cantandis per easdem ferias.

73. ADAPTACIO EIUSDEM TABULE.

Hec tabula diei pasche locum habet in omnibus festis duplicibus trium leccionum preter processionem ad vespervas; excepto quod in tabula diei ascensionis scribantur duo ad deferendas reliquias ad processionem, exceptis octava die pasche, et invencione sancte crucis.

74. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM MATUTINARUM DIEI PASCHE.

74.1. In die pasche ad matutinas tres antiphone super psalmos eodem modo discurrant sicut tres prime antiphone in die Natalis domini; et tres lecciones et tria responsoria sicut in tercio nocturno diei natalis domini.

Preterea altare non incensetur hac die nisi ad *Te deum laudamus* et *Benedictus*.

In laudibus prima antiphona et cetera antiphone eodem modo discurrant sicut in nocte Natalis domini.

74.2. In antiphonis ad primam et ad alias horas incipiendis idem modus ut in die Natalis domini observetur.

Finitis antiphonis super horas, sacerdos ad omnes horas per totam hanc ebdomadam versiculos et oracionem dicat, loco nec habitu mutato.

75. ORDINACIO PROCESSIONIS IN DIE PASCHE ANTE MISSAM.

Die pasche ante missam eodem modo fit processio sicut die natalis domini: excepto quod in die pasche in eundo cantetur *Salve festa dies* et antiphona *Sedit angelus*; et tres clerici de superiore gradu in pulpito, habitu non mutato conversi ad populum dicant V. *Crucifixum in carne*. In redeundo antiphona *Christus resurgens* cum V. *Dicant nunc*, qui versus dicitur a toto choro cum versiculo et oracione de die.

76. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM VESPERARUM IN EADEM DIE PASCHE.

Eadem die pasche ad secundas vespervas rectores chori ex parte chori conversi ad chorum incipiant *Kyrieleyson*, et antiphona super psalmos in superiore gradu pro voluntate cantoris incipiatur. Gradale ab illis duobus qui cantaverunt ad missam cum eodem versu cantetur, habitu non mutato: similiter *Alleluya* ab illis duobus qui cantaverunt ad missam de superiore gradu sed cum alio versu, in eodem habitu. Cetera omnia usque ad processionem sicut in die Natalis domini preter Ymnum, qui non dicitur; post versum repetatur *Alleluya*, sed sine neupma terminatur. Postea statim sequatur versiculus.

77. DE PROCESSIONE DIEI PASCHE AD FONTES AD VESPERAS.

77.1. Eadem die ad vespervas ad processionem ad fontes nullus cereus precedat processionem sed post primum *Benedicamus* eat processio ad fontes per ostium australe presbyterii sicut in vigilia pasche quando itur ad fontes benedicendos cum cruce et ceroferariis thuribulario oleo et crismate et puero deferente librum ante sacerdotem; et omnes illi sint albis induti, non in superpelliceis preter puerum qui deferat librum ante sacerdotem qui sit in superpelliceo, et sacerdotem qui similiter sit in superpelliceo cum capa de serico. Rectores chori in eundo et redeundo antiphonam *Alleluya* incipiant, psalmos *Laudate pueri* et *In exitu Israel*. Chorus alternatim cantet et in illa parte in qua dicitur versus psalmi repetatur primum *Alleluya* et sic fiat in fine omnium versuum.

Finito psalmo *Laudate pueri*, tres pueri in ipsa stacione ante fontes, habitu non mutato cantent; *Alleluya* V. *Laudate pueri dominum*. Post repeticionem ipsius *Alleluya* incensatis fontibus sacerdos dicat ibi versiculum *Surrexit dominus de sepulchro* et oracionem.

Finita oracione eat processio ante crucem et in eundo dicitur psalmus *In exitu israel* cum *Alleluya* modo predicto et ante crucem aliam faciant stacionem. Finito psalmo *In exitu* sacerdos dicat ibi versiculum *Dicite in nacionibus*, oracionem *Deus qui pro nobis filium tuum*. Dicta oracione cum quadam antiphona de sancta maria solito more in chorum redeat processio.

77.2. Finita antiphona de sancta maria sacerdos dicat versiculum *Post partum virgo* oracionem *Graciam tuam*. Finita oracione, secundum *Benedicamus* dicitur a duobus pueris.

77.3. Eodem modo eat processio ad fontes ad vespervas per totam ebdomadam usque ad sabbatum in tali habitu quo in die pasche ad vespervas, excepto quod predicti psalmi *Laudate* et *In exitu* cum antiphonis non dicantur, sed in eundo ad fontes cantetur antiphona *Sedit angelus* absque versu, et in redeundo ad crucem cantetur antiphona *Christus resurgens* similiter sine versu : cetera ut supra.

77.4. In die pasche ad completorium antiphona super psalmos a quodam de superiore gradu incipiatur.

78. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM MATUTINARUM IN SECUNDA FERIA EBDOMADE PASCHE.

78.1. Feria secunda ebdomade pasche antiphona super psalmos in superiore gradu incipiatur. Lecciones et responsoria in superiore gradu legantur et cantentur. Cetera omnia ut in die pasche, nisi quod ad laudes una sola antiphona dicitur que in superiore gradu incipiatur: et excepto quod ad primam dicitur psalmus *Confitemini*.

78.2. Post *Benedictus* et primum *Benedicamus* eat processio per ostium chori occidentale ad crucem cum cruce et ceroferariis et thuribulo et puero deferente librum ante sacerdotem: qui omnes erunt in eodem habitu quo ad vespervas in die pasche, preterquam acolitum qui defert crucem in superpelliceo.

78.3. Et in eundo cantetur antiphona *Christus resurgens*, et ibi facta stacione, versus *Dicant nunc* ante crucem a duobus de superiore gradu in superpelliceis ad chorum semper conversis dicitur: deinde dicta oracione cum versiculo ante crucem, processio solito more in chorum redeat, cum quadam antiphona de sancta maria. Cetera fiant ut supra ad vespervas ad processionem in die pasche.

78.4. Hoc eodem modo fiat processio ad crucem ad matutinas singulis diebus per ebdomadam: nisi quod in diebus duobus sequentibus dicitur versus *Dicant nunc* ante crucem a duobus de secunda forma. Reliquis vero diebus sequentibus, scilicet quinta sexta feria et sabbato, ad processionem ad matutinas ante crucem V. *Dicant nunc* non dicitur.

Eadem die ad vespervas eodem modo et ordine fiat processio quo in die pasche ad vespervas; excepto quod pueri ante fontes in stacione *Alleluya* minime cantant, et exceptis psalmis *Laudate* et *In exitu*: cetera ut supra.

78.5. Hac die secunda feria ad primam et ad alias horas fiant omnia ut in die pasche, preter psalmum *Confitemini* ita quod semper ad primam dicitur oracio diei pasche; ad terciam sextam et nonam dicitur oracio de die singulis diebus per ebdomadam.

Ad vespervas et ad completorium similis modus servetur qui in die pasche.

79. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM SERVICII IN TERCIA ET QUARTA FERIA EBDOMADE PASCHE.

Modus et ordo servicii huius ferie locum habet in tertia et quarta feria ebdomade pasche.

80. DE MODO EXEQUENDI SERVICIUM ALICUIUS SANCTI INFRA EBDOMADAM PASCHE.

Notandum est quod si aliquod festum vel ieiunium in ebdomada pasche forte contigerit, nichil de festo vel de ieiunio fiat, quia cum christo resurrexerunt sancti et in christo resuscitati sunt, et festum resurrectionis christi commune est omnibus sanctis: ideo in hac ebdomada nichil fiat de tali festo sanctorum neque de ieiunio, si evenerint.

81. DE COMMUNIONE ET OBLACIONE LAICORUM IN DIE PASCHE.

Beatus Gregorius papa doctor diei pasche et pentecostes precipit dicens, Videte quoque firmiter ne die pasche recipiantur oblaciones laicorum post missam quando communicentur, quia hoc est cupiditatis manifestum indicium, et devocionis communicantium evidens detrimentum. Cetera quoque indicia de quibus dicit apostolus quoniam, qui talia agunt, regnum dei non consequuntur.

82. DE TABULA OCTABARUM PASCHE.

Octava vero die pasche tabula talis erit quod ad matutinas primam leccionem legat simplex canonicus diaconus ex parte chori, et ita fiat ascensus ut ultimam leccionem legat excellencior persona ex parte chori. Cetera ut supra in tabula diei pasche, ita tamen quod hac die pasche fiat tabula ebdomadaria, de lectore in capitulo, de principalibus rectoribus chori, de epistola et de evangelio.

83. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM VESPERARUM IN PRIMIS VESPERIS OCTAVARUM PASCHE.

Octavo vero die pasche ad primas vespas antiphona super psalmos in superiore gradu incipiatur pro voluntate rectoris: antiphonam super *Magnificat* unus de excellencioribus ex parte chori incipiat: cetera fiant ut in die pasche ad vespas, preter gradale et *Alleluia* et processionem ad fontes.

84. DE PROCESSIONE EADEM DIE AD CRUCEM.

84.1. Eadem die ad vespas eat processio post primum *Benedicamus* absque cruce cum ceroferariis et cum thuribulo tantum per medium chori, non iam ad fontes cum oleo et crismate sicut in precedentibus diebus, sed ante crucem tantum: et in eundo cantetur antiphona *Christus resurgens*, et in stacione ante crucem V. *Dicant nunc* a duobus de superiore gradu dicitur semper usque ad finem eiusdem versus, ad clerum

conversis et in superpelliceis indutis. Deinde dicta ibi oracione de cruce cum versu, in chorum redeat processio solito more cum aliqua antiphona de sancta maria: deinde dicuntur versiculus et oracio de ea.

84.2. Sciendum est quod in hoc sabbato et singulis sabbatis usque ad ascensionem domini modo predicto ad vespervas fiat processio: excepto quod in mediis sabbatis dicitur versus *Dicant nunc* in stacione ante crucem a duobus de secunda forma: ultimo vero sabbato ante ascensionem domini idem versus in superiore gradu dicitur. Eodem modo fiat processio ad primas vespervas in Invencione sancte crucis, excepto quod in stacione ante crucem versus non dicitur.

84.3. Eodem die sabbati completorium fiat sicut in festis duplicibus novem leccionum, excepto ymno *Salvator mundi*, quia hic *Jesu salvator seculi* dicitur.

85. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM MATUTINARUM DOMINICA IN ALBIS.

85.1. Dominica que dicitur in albis ad matutinas antiphona super psalmos in superiore gradu incipiat: lecciones et responsoria in superpelliceis in superiore currant pro voluntate cantoris.

In laudibus quinque antiphone dicuntur, que eodem modo in superiore gradu discurrant: cetera omnia ut supra in secunda feria ebdomade pasche fiant, preter antiphonam super *Benedictus* et preter processionem ad crucem: et excepto quod hic dicitur ymnus *Sermone blando* post primum *Benedicamus*. Finita memoria de resurrectione, antiphona *Et valde mane*: finita oracione, ultimum *Benedicamus* duo pueri in superpelliceis dicant.

85.2. Ad primam et ad alias horas idem modus servetur qui in duplicibus festis novem leccionum.

85.3. Ad secundas vespervas antiphone super psalmos diei et antiphona super *Magnificat* in superiore gradu incipiantur pro voluntate rectoris: cetera ad vespervas et ad completorium ut in festis duplicibus novem leccionum, sed sine responsorio.

86. ADAPTATIO ALIORUM FESTORUM DUPLICIUM PASCHALIS TEMPORIS.

Modus et ordo servicii dominice que dicitur in albis servetur in annunciacione dominica, quando post pascha celebratur, et in Invencione sancte crucis: excepto quod ibi ad utrasque vespervas dicitur responsorium ut in duplicibus festis novem leccionum.

87. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM VESPERARUM ET MATUTINARUM QUINTA SEXTA FERIA ET SABBATO EBDOMADE PASCHE ET PENTECOSTES.

87.1. Quinta autem sexta et septima feria ebdomade pasche et pentecostes antiphona

ad vespas super psalmos in superiore gradu incipiatur lectiones et responsoria in superpelliceis legantur et cantentur.

87.2. In laudibus antiphona super psalmos in secunda forma incipiatur: cetera omnia ut ad primas suas vespas et ad matutinas prenotatum est absque versu *Dicant nunc*.

87.3. Ad primam et ad alias horas omnia fiant sicut in dominicis diebus sui temporis: excepto responsorio *Jesu christe* et psalmo *Quicumque vult* et precibus consuetis que in ebdomada pasche omnino pretermittantur.

88. DE TABULA DOMINICALI A PASCHA USQUE AD PENTECOSTEN.

In ceteris autem dominicis diebus ab octavis pasche usque ad pentecosten hoc modo fiat tabula. Ad primam leccionem legendam, et ad primum responsum cantandum scribantur duo diaconi de secunda forma. Ad secundam et tertiam leccionem, et ad secundum et tertium responsum, scribantur duo clerici de superiore gradu pro voluntate componentis tabulam; ita tamen quod tertium responsum a duobus cantetur. Cetera fiant sicut in tabula octavarum pasche, nisi quod in hiis dominicis, ad cantandum *Alleluia*, ad missam scribantur duo ebdomadarii rectores.

89. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM MISSE IN DOMINICIS DIEBUS PASCHALIS TEMPORIS USQUE AD ASCENSIONEM DOMINI.

Sciendum est quod dominica in albis et ceteris dominicis diebus usque ad ascensionem domini maior missa de resurrectione erit sicut in die pasche prenotatum est, excepto gradali et sequentia *Fulgens preclara*. In dominica que dicitur in albis sequentia *Laudes salvatori*, ceteris vero dominicis usque ad ascensionem sequentia *Victime*. Primum *Alleluia* V. *Pascha nostrum*; secundum *Alleluia* de dominica in qua dicitur de resurrectione: secundum *Alleluia* erit *Angelus domini* cum versu suo *Respondens autem*, quod non dicitur nisi in dominica in albis tantum. Ceteris vero dominicis quando de dominica agitur secundum *Alleluia* erit de dominica secundum ordinem dominicarum. Missa vero dominicalis per ebdomadam dicitur.

Ad processionem dominica in albis et proxima dominica ante ascensionem domini antiphonam *Sedit angelus*, versum *Crucifixum* tres de superiore gradu in pulpito conversi ad populum dicant. In redeundo antiphona *Christus resurgens* cum versu *Dicant nunc*, qui versus a toto choro cantetur. In aliis dominicis mediis dicitur sine versu *Dicant nunc*. Sacerdos versiculum et orationem dicat, nulla sequente antiphona de sancta maria. Mediis vero dominicis diebus paschalis temporis usque ad ascensionem, quando de dominica agitur, ad processionem antiphonam *Ego sum alpha et oo* duo clerici de secunda forma in superpelliceis conversi ad populum cantent versum *Ego sum vestra redemptio*.

90. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM MISSE IN FESTIS SIMPLICIBUS QUANDO CHORUS REGITUR PASCHALIS TEMPORIS.

Modus et ordo servicii prime dominice post octavas pasche servetur ut in simplicibus

festis cum regimine chori paschalis temporis, excepto quod ad missam primum *Alleluya* de festo erit, secundum *Alleluya* unum de ebdomada pasche vel unum ex istis, *Alleluya V. Mane nobiscum*, vel *Alleluya V. Oportebat*, vel *Alleluya V. Christus resurgens*, vel *Alleluya V. Surrexit altissimus* vel *Alleluya V. Surrexit Christus*, vel *Alleluya V. Christus mortuus est*; et excepto quod alia dicitur sequencia et alia prefacio.

91. DE TABULA FERIALI POST OCTAVAS PASCHE.

In omni secunda feria, ab octavis pasche usque ad dominicam rogacionum, nominatim scribantur pueri ebdomadarii ad primam leccionem et ad primum responsorium quando de feria agitur. Item in secunda feria post octavas pasche scribantur duo pueri ad cantandum *Alleluya* per ebdomadam quisque per se. In omnibus aliis observetur dispositio tabule feriarum alterius temporis exceptis precibus cum prostracionibus ad vespervas et ad matutinas et ad alias horas. Post dominicam rogacionum, in secunda feria si lecta fuerit expositio evangelii, et tertia feria vacaverit, ibi scribantur duo pueri ebdomadarii ad legendum et cantandum feria eadem tertia et sexta, et sabbato. Si vero tertia feria non vacaverit, vel in ea expositio lecta fuerit, tunc ante sextam feriam non scribantur. Tabula vero secunde ferie post ascensionem domini similis est per omnia tabule secunde ferie ante dominicam rogacionum. In feriis autem, quando expositio evangelii legenda fuerit, ad primam et secundam leccionem, et ad primum et secundum responsorium, scribantur diaconi de secunda forma. Ad terciam leccionem, et ad tertium responsorium, duo de superiore gradu scribantur.

92. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM VESPERARUM ET MATUTINARUM ET MISSE IN FESTIS TRIUM LECCIONUM SINE REGIMINE CHORI PASCHALIS TEMPORIS.

In festis trium leccionum sine regimine chori paschalis temporis ad vespervas super psalmos feriales antiphona alleluatica dicitur, que a primo clerico secunde forme incipiatur: nullum responsorium dicitur: capitulum et ymnus de communi dicuntur, versiculus *Tristitia vestra*; antiphona *Filie ierusalem* super *Magnificat* dicitur, que in superiore gradu incipiatur pro voluntate cantoris. Completorium vero paschalis temporis non mutatur.

Ad matutinas invitatorium a duobus dicitur; antiphona super psalmos ab aliquo clerico de secunda forma incipiatur; versiculi dicuntur a singulis pueris, loco nec habitu mutato. Prima et secunda lecciones primum et secundum responsoria a duobus pueris legantur et cantentur. Tercia leccio et tertium responsorium a duobus de secunda forma legantur et cantentur.

In laudibus una antiphona sufficit super psalmos, que in secunda forma incipiatur: antiphona super *Benedictus* ab aliquo de superiore gradu incipiatur. Ad primam et ad alias horas modus et ordo servicii servetur qui in dominicis diebus paschalis temporis.

Ad missam primum *Alleluya*, quod fiat de festo, duo pueri in superpelliceis ad gradum chori cantent; secundum vero *Alleluya* quod erit de dominica proxima cuius est ebdomada, dicitur a duobus aliis pueris tali loco et habitu.

Idem modus servetur in sabbatis quando fit plenum servicium de sancta maria in paschali tempore.

93. DE PROCESSIONE IN LETANIA MAIORE.

In letania maiore, dicta missa ad principale altare, et sexta cantata, ordinata processione ad gradum chori, et per medium chori et ecclesie exeat processio per ostium ecclesie australe, modo et habitu qui in dominicis diebus; excepto quod hic vexilla processionem precedant, et capsule reliquiarum pro dispositione sacristarum que in hac processione a duobus de secunda forma deferantur, habitu non mutato⁵⁰: et sic eat processio in eundo et canendo antiphonam *Exurge domine* cum suo psalmo ad ecclesiam aliquam in urbe vel suburbio; et ibi, cantata missa, processionaliter redeant ad ecclesiam, cantantibus duobus letaniam solito more, per idem ostium quo regressi sunt intrent, et ita in chorum redeant: et finita letania, dicitur versiculus cum oracione ad gradum chori, habitu non mutato.

94. DE TABULE DISPOSICIONE IN INVENCIONE SANCTE CRUCIS.

In invencione sancte crucis eadem erit tabule dispositio que in octava die pasche: excepto quod hic fiat memoria de martyribus cum antiphona *Filie hierusalem*.

Sciendum est quod antiphona et responsorium *Filie hierusalem* dicuntur in paschali tempore tam in festo unius martyris sive confessoris quam plurimorum martyrum sive confessorum, et semper cum hiis verbis *Filie hierusalem venite et uidete martyrem*, quia hoc dictum pertinet ad christum passum in hoc tempore.

95. DE PROCESSIONE IN SECUNDA FERIA ROGACIONUM.

Feria secunda in rogacionibus hoc eodem modo ordinatur et procedat processio quo in letania maiore: excepto quod hic draco, et deinde leo postea vexilla processionaliter procedant. Preterea hac die exeat processio per ostium australe ecclesie, et procedat per portam civitatis occidentalem, et ita circueundo civitatem ex latere septentrionali in ecclesia aliqua se recipiat; et, ibi celebrata missa, per portam orientalem civitatis ad ecclesiam redeat. Cetera ut prius.

96. DE PROCESSIONE IN TERCIA FERIA ROGACIONUM.

Feria tertia in rogacionibus eat processio per portam civitatis orientalem predicto modo cum dracone et leone et vexillis usque ad ecclesiam eo die adeundam⁵¹: et, ibi celebrata missa, civitatem ex latere australi circueundo per portam civitatis occidentalem ad ecclesiam redeat processio. Cetera ut prius.

⁵⁰ Reading from OCO. Frere reads 'loco nec habitu mutato' which must represent a slip of the pen by a scribe.

⁵¹ Reading from OCO. Frere reads 'aliquam (whatever church)' and marks corruption in the text. Another possible reading would be 'eo die aliam (another church on that day)'.

97. DE PROCESSIONE IN VIGILIA ASCENSIONIS.

In vigilia ascensionis domini fiat processio simili modo et ordine cum dracone et leone et vexillis sicut in predictis feriis: et eat processio ad locum destinatum et solito more redeat.

98. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM SERVICII AD VESPERAS ET AD MATUTINAS IN DIE ASCENSIONIS.

98.1. In ascensione domini ad primas vespervas antiphona super psalmos ab aliquo ex parte decani incipiatur: responsorium tres de excellencioribus cantent: antiphona super *Magnificat* ab executore officii illius diei inchoetur: cetera omnia ad vespervas et ad completorium ut in ceteris maioribus duplicibus festis novem leccionum.

98.2. Ad matutinas in antiphonis incipiendis, in leccionibus legendis atque responsoriis cantandis idem modus et ordo servetur ut in die pasche.

Ad primam et ad alias horas idem modus et ordo servetur qui in octavis pasche: excepto quod hic ad secundas vespervas responsorium cantetur a tribus excellencioribus.

99. DE PROCESSIONE IN DIE ASCENSIONIS DOMINI.

In die ascensionis domini ante missam ordinatur processio sicut in die pasche, excepto quod hac die vexilla draco et leo processionem precedant, prius leo, deinde minora vexilla per ordinem; ultimo loco draco. Deinde, inter subdiaconum et thuribulum, duo de secunda forma capsulam reliquiarum in capis sericis deferant. Ipse quoque diaconus eo die reliquias deferat, pro dispositione sacristarum. Preterea hac die procedat processio per medium chori, et eat per medium ecclesie per ostium occidentale, procedendo in septentrionali latere circueundo extrinsecus totam ecclesiam et atrium, per ostium occidentale sicut in dominica palmarum intret processio.

100. DE PROCESSIONE IN VIGILIA PENTECOSTES AD FONTES.

In vigilia pentecostes eodem modo et ordine fiat processio ad fontes benedicendos sicut in vigilia pasche per omnia.

101. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM SERVICII AD VESPERAS ET AD MATUTINAS IN DIE PENTECOSTES.

Modus et ordo servicii diei pentecostes servetur per omnia qui in die ascensionis domini tam ad vespervas quam ad matutinas.

102. DE PROCESSIONE EODEM DIE ANTE MISSAM CIRCA ECCLESIAM.

102.1. In die pentecostes ante missam fiat processio sicut in die Natalis domini. Procedat autem usque in atrium sicut in dominica palmarum, et ita sine stacione procedat et intret per ostium ecclesie occidentale.

Cetera sicut in die natalis domini.

102.2. Preterea servicium trium feriarum, scilicet secunde tercie et quarte ferie ebdomade pentecostes, sequatur modum et ordinem earundem feriarum ebdomade pasche in antiphonis incipiendis, et leccionibus legendis et responsoriis cantandis.

103. DE TABULA SINGULARUM FERIARUM EBDOMADE PENTECOSTES.

Secunda vero tercia et quarta feria ebdomade pentecostes sequuntur tabulam earundem feriarum ebdomade pasche. Quinta sexta et septima feria ebdomade pentecostes scribantur rectores chori de secunda forma duo. Lecciones sint in superiore gradu pro dispositione ipsius componentis tabulam. Ad primum responsorium scribantur duo de secunda forma; similiter ad secundum et tertium responsorium duo de superiore gradu scribantur: ad gradale in eisdem feriis ebdomade pasche et ad primum *Alleluya* in eisdem feriis ebdomade pentecostes scribantur duo pueri: ad *Alleluya* in ebdomada pasche in eisdem feriis et ad ultimum *Alleluya* eisdem feriis ebdomade pentecostes scribantur duo de superiore gradu.

104. DE PROCESSIONE SABBATIS AD VESPERAS PER ESTATEM.

In sabbato quo cantatur *Deus omnium* ad vespas quando fit processio ad crucem post omnes memorias preter memoriam beate marie, fiat processio ante crucem eodem modo quo in sabbato ebdomade pasche, scilicet cum ceroferariis et thuribulario tantum absque cruce, excepto quod hic in eundo dicitur alia antiphona de cruce sine versu in ipsa stacione ante crucem; antequam tota antiphona cantetur, ipsa crux a sacerdote thurificetur. Finita antiphona, sacerdos dicat versiculum et oracionem. Finita oracione de cruce statim processio redeat in chorum. Precentor inchoet ad memoriam de sancta maria unam antiphonam ex istis, *Ibo mihi* vel *Quam pulchra es*, vel *Alma redemptoris mater*, vel *Ave regina celorum*, vel *Speciosa facta es*, vel *Beata dei genitrix*, vel *Sancta maria virgo*.

Finita antiphona de sancta maria, sacerdos in ipsa stacione in choro dicat versiculum cum oracione de ea. Eodem quoque modo singulis sabbatis ad vespas fiat processio ad crucem, quando processio fiat, usque ad adventum domini, in eundo et redeundo, nisi in festis duplicibus, cum antiphonis supradictis, exceptis sabbatis inter octavas assumptionis et festum nativitatis beate marie; tunc enim tam ad vespas in sabbatis quam ante missam in dominicis diebus ad processionem una antiphona dicitur ex istis, *Ascendit Christus*, vel *Tota pulchra es*, vel *Anima mea*,⁵² vel *Descendi in ortum*.

⁵² Frere mistakenly transcribes 'nostra'.

Preterea dominicis diebus infra octavas Assumpcionis et nativitatis beate marie ubi processio ad primas vespervas fit ad crucem, in redeundo fiat memoria cum hac antiphona *Salvator mundi*: sacerdos dicat versiculum cum oratione de omnibus sanctis.

Similiter fiat in hiis dominicis diebus ad processionem ante missam.

105. DE TABULA FESTORUM, IN QUIBUS INVITATORIUM A TRIBUS CANITUR.

In die sancti Thome apostoli tabula hoc modo componitur. Rectores ebdomadarii non mutantur, sed tercius de superiore gradu, pro voluntate cantoris, eis in tabula ad Invitatorium associetur. Ad duas primas lecciones, et ad duo prima responsoria, scribantur pueri ut in dominicali tabula. Tercia leccio a subdiacono secunde forme, et tertium responsorium a duobus eiusdem ordinis et forme clericis dicantur. Ad quartam leccionem, et ad quartum responsorium, duo diaconi de eadem forma scribantur: ad quintam leccionem, et ad quintum responsorium, et deinceps, scribantur clerici de superiore gradu, ita tamen quod sextum et nonum responsorium a duobus cantetur. Ad gradale duo pueri scribantur. Ad *Alleluya* duo de superiore gradu. Hec tabule dispositio locum habet in omni festo novem leccionum, quando Invitatorium a tribus cantetur.

106. QUANDO INVITATORIUM A TRIBUS CANTATUR.

106.1. Cantetur autem Invitatorium a tribus in omni simplici festo alicuius apostolorum et evangelistarum et in octava die epiphanie, Ascensionis domini, apostolorum petri et pauli, Assumpcionis et Nativitatis beate marie ubi festivitas reliquiarum in octava die eiusdem nativitatis non celebretur. Item cantetur a tribus in festo beate marie magdalene, in octavis dedicacionis in festo sancti Laurentii in decollacione sancti Johannis baptiste et in exaltacione sancte crucis et in dedicacione sancti Michaelis in monte tumba et in festo sancti Martini et sancti Nicholai.

106.2. Sciendum tamen quod omnia festa principalia apostolorum et evangelistarum et quatuor doctorum scilicet Gregorii Ambrosii Augustini magni et Jeronimi ex novo sunt duplicia, in quibus modus et ordo servetur in tabule dispositione et in aliis ut in festo sancti Johannis baptiste, nisi in hiis qui in tempore paschali eveniunt; in quibus modus servetur ut in invencionem sancte crucis, excepta processione.

In aliis festis apostolorum et evangelistarum simplex servetur ordo ut notatur in festo quando Invitatorium a tribus canitur.

107. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM SERVICII AD VESPERAS ET AD MATUTINAS QUANDO INVITATORIUM A TRIBUS CANITUR.

107.1. In festo quando invitatorium a tribus canitur, ad vespervas antiphona super psalmos in superiore gradu pro voluntate rectoris incipiatur: responsorium duo de eodem gradu dicant.

Versiculum duo pueri in superpelliceis ad gradum chori dicant.

107.2. Antiphona super *Magnificat* in superiore gradu incipiatur: primum *Benedicamus* duo de secunda forma dicant: secundum *Benedicamus* unus puer dicat, loco nec habitu mutato.

Cetera omnia ad vespervas et ad completorium ut in dominicis diebus.

107.3. Ad matutinas invitatorium a tribus in capis sericis cantetur.

Prima et secunda antiphona in secunda forma incipiantur: tertia autem a subdiacono in secunda forma; quarta antiphona a diacono in secunda forma ex opposito. Quinta antiphona et deinceps in superiore gradu pro voluntate rectoris discurrant.

Singuli versiculi ad vespervas et ad matutinas a duobus pueris ad gradum chori in superpelliceis dicuntur.

Lecciones autem legantur habitu non mutato et responsoria similiter cantentur per ordinem sicut in tabula, quando invitatorium a tribus cantetur, prenotatum est; ita quod tertium sextum et nonum responsorium a duobus in superpelliceis cantentur.

107.4. In laudibus antiphone super psalmos hinc inde discurrant pro voluntate rectorum, ordine servato et incepto tertiae et quartae antiphone: cetera omnia ut ad primas vespervas.

Et ad primam et ad alias horas omnia fiant ut in dominicis diebus.

108. ADAPTATIO HUIUS DIEI ET IN ALIIS FESTIS QUANDO INVITATORIUM EST TRIPLEX.

108.1. Iste modus et ordo servicii servetur in omnibus festis et octavis novem leccionum quando Invitatorium est triplex.

In die apostolorum philippi et Jacobi servetur modus et ordo servicii ut in quinta feria: ebdomade pasche: excepto quod hic ad primas vespervas responsorium a duobus de superiore gradu cantetur, et nulla ad vespervas neque ad matutinas fiat processio.

108.2. In festo sancti Johannis ante portam latinam et sancti Marci et sancti Barnabe apostoli quando ante pentecosten contigerit, antiphona super psalmos ad primas vespervas in superiore gradu incipiatur. Cetera omnia ad vespervas et ad completorium ut in festis novem leccionum, quando Invitatorium a tribus dicitur.

Ad matutinas antiphone super psalmos in superiore gradu discurrant.

Lecciones et responsoria habitu non mutato dicantur, excepto quod in festo sancti Johannis ante portam latinam et sancti Barnabe apostoli, quando ante pentecosten contigerit, tertium responsorium in superpelliceis ad gradum chori dicitur a duobus de secunda forma.

108.3. Cetera omnia ad matutinas et ad alias horas fiant ut in festis ceterorum apostolorum novem leccionum.

In festo tamen sancti Nicholai idem modus et ordo servetur qui in festis quando Invitatorium est triplex: excepto quod ad matutinas octavum responsorium a diacono solo de secunda forma, totus versus *Affluens* a toto choro cantetur: finito versu idem diaconus repetitionem responsorii solus cantet.

109. DE TABULA IN DIE MARCI⁵³ ET ALIORUM FESTORUM PASCHALIS TEMPORIS.

In festo sancti Marci, et sancti Johannis ante portam latinam, et sancti Barnabe apostoli, quando ante pentecosten contigerit, ita fiat tabula. Ad primam leccionem, et ad primum responsorium scribantur duo diaconi de secunda forma; ad secundam et terciam leccionem, et ad secundum et tertium responsorium scribantur clerici de superiore gradu, pro voluntate componentis tabulam, ita quod responsorium tertium a duobus cantetur. Ad *Alleluya* duo de superiore gradu. In aliis vero festis simplicibus cum regimine chori, ab octavis pasche usque ad pentecosten, prima et secunda leccio, et primum et secundum responsorium, a clericis de secunda forma legantur et cantentur. Tercia leccio, et tertium responsorium a clericis de superiore gradu. Si infra octavas ascensionis domini tale festum simplex cum regimine chori evenerit, tertium responsorium erit duplex: si extra, erit simplex.

110. DE TABULA INFRA OCTAVAS, ET IN DOMINICIS DIEBUS INFRA OCTAVAS, ET IN IPSIS OCTABIS QUI SCRIBUNTUR IN TABULA PROPALABO.

Infra octavas quaslibet sequendus est usus tabule feriarum, exceptis prostracionibus et Invitatorio. Dominica infra octavas sequatur tabulam aliarum dominicarum, nisi in dominicis infra octavas Nativitatis domini, et epiphanie, et assumptionis, et Nativitatis beate marie, in quibus nonum responsorium a duobus cantetur. Ipse octave apostolorum sequantur tabulam sui temporis.

Et si octava dies nativitatis sancti Johannis baptiste aut sancti Martini in dominica evenerit, fiat servicium de dominica et medie lecciones de festo sancti Johannis et sancti Martini. In octava die sancti Laurentii memoria fiat de eo tantum ad vespas et ad matutinas et missa in capitulo propter octavas assumptionis beate Marie que sunt cum regimine chori. Cetera omnia ut in ordinali scribitur.

⁵³ Frere reads MARCII, marking corruption.

111. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM SERVICII AD PRIMAS VESPERAS ET AD MATUTINAS IN FESTIS TRIUM LECCIONUM SINE REGIMINE CHORI ET IN QUIBUSDAM LOCIS IN COMMEMORACIONIBUS BEATE MARIE VIRGINIS.

In festis trium leccionum sine regimine chori et in omni commemoracione beate marie, modus et ordo servetur qui in feriis per omnia, nisi in quibusdam festis trium leccionum et octavis et commemoracionibus beate marie. Invitatorium a duobus cantetur.

Ad vespervas antiphone et psalmi feriales dicuntur. Cetera ut in ordinali scribitur.

Ad vespervas et ad matutinas ab octava Epiphanie usque ad quinquagesima fiat memoria de sancta maria et de omnibus sanctis: et a *Deus omnium* usque ad adventum domini fiat memoria de cruce et de sancta maria et de omnibus sanctis in talibus festis.

In octava sancti Andree memoria fiat de adventu et de sancta maria.

In paschali tempore in festis sine regimine chori et in profestis diebus memoria fiat de cruce et de sancta maria et de omnibus sanctis ad vespervas et ad matutinas.

Quandocumque fit plenum servicium in conventu de sancta maria et in commemoracionibus eiusdem, ad vespervas super psalmos feriales hec sola sufficit antiphona *Post partum*. Capitulum secundum tempus R. *Virgo parens Christi: vel Speciosa facta es*. Deinde modus et ordo servetur ad vespervas et ad matutinas sicut in feriis infra octavas assumptionis eiusdem. Preterea fiant matutine cum nocturno in omnibus festis trium leccionum que infra septuagesimam evenerint usque ad quinquagesimam et Invitatorium simplex erit. In quadragesima vero nihil fiat trium leccionum nisi ad vespervas et ad matutinas de sancta maria.

Preterea si purificacio in dominica septuagesime vel sexagesime vel quinquagesime contigerit, ibi celebretur et ystoria dominicalis per ebdomadam cantetur: scilicet tertia quinta et sexta feria cantetur: sabbato de sancta maria. Eodem eciam anno nihil fit de sanctis vedasto et amando nisi memoria ad vespervas et ad matutinas de sancta maria: et responsoria ferialia et antiphone super laudes eo anno pretermittantur omnino.

Preterea in quacunque feria purificacio beate marie evenerit, in sabbato sequenti solet fieri commemoracio de sancta maria. Si in hoc festo festum trium leccionum evenerit, voluntati cantoris committitur utrum si uelit de festo sive de sancta maria agere. Simili modo post octavas Assumptionis et Natiuitatis beate marie nisi vigilia vel festum novem leccionum impeditur.

Supradictus vero modus et ordo commemoracionis beate marie in sabbatis in ecclesia Sarum agitur.

Sunt autem quedam festa trium leccionum sine regimine chori in quibus ad matutinas nocturnus dicitur scilicet Petronille virginis sancti Bertini abbatis sancte Tecele virginis et sancti Romani confessoris: et invitatorium erit simplex et *Te deum laudamus* non dicitur, et ad missam gradale ab uno puero in superpelliceo, *Alleluya* ab alio tali

habitu; ambo cantentur ad gradum chori. Excepto quod si festum sancte petronille virginis in paschali tempore celebretur vel infra octavas sancte trinitatis evenerit, Invitatorium erit duplex, *Te deum laudamus* dicitur ad matutinas nocturnus non dicitur: ad missam gradale a duobus pueris in superpelliceis ad gradum chori cantetur: *Alleluya* a duobus de secunda forma cantetur eodem loco et habitu.

112. DE FESTIS TRIUM LECCIONUM SINE REGIMINE CHORI IN QUIBUS INVITATORIUM A DUOBUS CANTETUR PER ANNUM.

Sciendum est quod quedam sunt festa et octave trium leccionum sine regimine chori in singulis mensibus in quibus ad matutinas Invitatorium erit duplex, videlicet quod a duobus dicitur. Scilicet in omnibus festis sine regimine chori paschalis temporis et in omnibus festis trium leccionum qui contingunt infra ebdomadam sancte trinitatis.

Mense Januarii.

Sancti Juliani confessoris

Sancte Agnetis secundo.

Mense februarii.

Sancti Blasii episcopi

Sancte Juliane virginis.

Mense iunii.

Sancti Nicomedis martyris

Sanctorum Marcellini et Petri.

Sancti Bonifacii episcopi

Sanctorum Basilidis Cyrini Naboris et Nazarii.

Sanctorum viti et Modesti et Crescentie.

Sanctorum Primi et Feliciani.

Sanctorum Ciriaci et Julite matris eius :

Sanctorum Marci et Marcelliani.

Sanctorum Gervasii et prothasii martyrum.

Translacio sancti edwardi regis et martyris

Sanctorum Johannis et pauli martyrum.

Mense iulii.

Octave sancti Iohannis Baptiste.

Sanctorum Processi et martiniani martyrum.

Sanctorum septem fratrum martyrum

Translacio sancti Benedicti.

Sancti Kenelmi regis.

Sanctorum septem dormiencium martyrum.

Sancti Sampsonis episcopi.

Sanctorum Faustini Simplicii et Beatricis martyrum.

Eodem die sancti Olavi regis

Sanctorum Abdon et sennen martyrum.

Mense augusti.

Sancti Stephani pape et martyris.

Sancti Oswaldi regis et martyris
Sanctorum Sixti Felicissimi et Agapiti.
Sanctorum ciriaci sociorumque eius.
Sancti Tiburcii martyris.
Sancti Ypoliti martyris.
Sancti Rufi martyris
Sanctorum Felicis et Aداucti martyrum.

Mense Septembris.
Translacio sancti Cuthberti.
Sanctarum Cipriane et Justine.
Sanctorum cosme et damiani martyrum.

Mense octobris.
Sanctorum Marci et marcelliani et Apulei
Sancti Gereonis
Sancti Nigassii sociorumque eius martyrum.
Sancti Kalixti pape et martyris.
Sanctarum undecim millia virginum
Sanctorum Crispini et crispiniani martyrum

Mense novembris.
Sanctorum quatuor coronatorum martyrum.
Sancti Bricii episcopi.
Sancti Aniani episcopi.
Octave sancti Martini.

Mense Decembris.
Octave sancti Andree.

In hiis videlicet festis trium leccionum sine regimine chori in quibus Invitatorium duplex fiat ad matutinas non dicitur Invitatorium *Regem martyrum* nec *Regem confessorum* nec *Regem virginum* sed Invitoria que in festis novem leccionum notantur in communi sanctorum.

113. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM MISSE IN FESTIS TRIUM LECCIONUM SINE REGIMINE CHORI.

Similis modus servetur ad missam in festis trium leccionum sine regimine chori qui in feriis, exceptis prostrationibus, scilicet gradale ab uno solo puero in superpelliceo ad gradum chori cantetur: *Alleluya* ab alio eodem loco et habitu. In talibus vero festis trium leccionum ad matutinas Invitatorium erit simplex. In aliis vero festis trium leccionum et infra octavas et in octavis sine regimine chori, ad matutinas quando Invitatorium a duobus cantetur, ad missam gradale a duobus pueris in superpelliceis ad gradum chori cantetur; *Alleluya* vero a duobus de secunda forma, eodem loco et habitu. Qui modus servicii servetur in commemoracionibus beate marie per annum quando plenum servcium fiat de ea in conventu.

114. DE MODO CONFICIENDI CRISMA IN CENA DOMINI.

In cena domini, ad introitum misse, procedat episcopus festive ordinata ad altare sicut in aliis festis duplicibus: assistant etiam ei due persone de excellencioribus personis in capis sericis ad deducendum eum ad altare, ubi intersit confessioni, unus a dextris et reliquis a sinistris, locis tamen reservatis principali diacono et principali subdiacono, ubi facta absolutione abscedant. Deinde peragatur servicium solito more usque *Te igitur clementissime*. Episcopo tamen *Te igitur* dicente ordinentur ministri ecclesie tres, amictibus et albis tantum induti, tria deferentes vexilla, et alii tres ministri diaconi simili habitu, tribus syndonibus humeris precincti ad deferendum tres ampullas oleo plenas mundissimo, unam de oleo infirmorum, aliam de oleo sancto, tertiam ad consecrandum crisma; unaqueque autem ampullarum discrecionis titulam super se habeat scriptam, super primam oleum infirmorum, super secundam oleum sanctum, super tertiam Crisma. Unus autem in alba ad deferendum tabernaculum sericum se preparat. Tres quoque archidiaconi in capis sericis, scilicet archidiaconus Wiltesirie et Archidiaconus Dorcestrie, singuli suas ampullas impleant oleo a se ad hoc preparato. Percantato *Te igitur* usque ad *sed venie, largitor*⁵⁴, antequam dicatur *Per quem hec omnia, Domine*, Archidiaconus Berkesyrie accedat per medium chori ad altare, quem precedat minister deferens oleum infirmorum, precedente alio ministro cum vexillo. Deinde episcopus super ampullam ipsam ter crucis signum faciat, ac ter in ea sufflet, ministro oleum deferente et subministrante. Deinde perficiat episcopus exorcismum, audientibus tantum ministris qui secus altare stent, sine *Dominus vobiscum*, et sine *Oremus*. Hiis peractis, idem Archidiaconus cum suis ministris eo modo quo accessit abscedat. Deinde peragatur missa usque perveniat ad benedictionem super populum. Tunc accedat Archidiaconus Wiltesyrie eo modo et ordine quo alius archidiaconus accessit, cum ampulla continente oleum sanctum, super quam episcopus ter signum crucis faciat, et ter in ea sufflet, et sic olei exorcismum ad baptizandum, modo predicto, et postea episcopus oracionem dicat super oleum, cum *Dominus vobiscum*, et *Oremus*.

Post hec, revertente pontifice ad sedem suam, preparentur ministri, per septem ordines, ad deportandum crisma. In primo ordine precedant vexilla. In secundo duo ceroferarii albis induti. In tercio duo thuribula, in simili habitu. In quarto duo subdiaconi, a latere episcopi venientes, habitu non mutato, deferant duos codices evangeliorum. In quinto, diaconus qui ampullam deferat cum oleo, ad crisma consecrandum, super quem deportetur tabernaculum; eundem et precedant tres pueri, in superpelliceis, cantantes ymnum *O redemptor* et alios versus qui sequuntur; choro semper repetente primum versum. In sexto ordine duo cruces que deportentur a duobus acolitis ad altare ministrantibus, habitu non mutato, sub tabernaculo, una crux a dextris deferentis ampullam, alia a sinistris, ipsam ampullam subsequentes⁵⁵; deinde Archidiaconus Wiltesyrie et archidiaconus Dorcestrie in medio constituti, et ita processionaliter ad altare accedant.

Et ymno dicto, revertatur episcopus ad altare, et porrigatur ei ampulla cum oleo, que habet crismatis inscriptionem. Deinde misceatur ei balsamum ab episcopo, super quam episcopus ter signum crucis faciens, et ter sufflens in ea, conversus ad orientem, in cornu altaris ita benedicat crisma, incipiens alta voce ymnum *Veni creator*, cum

⁵⁴ Frere reads 'ipse sed venie, largitor'; the function of 'ipse' (which is not part of the relevant text, is not clear).

⁵⁵ Frere (following OCR) reads 'subsequentis'.

genuflexione; et ita totus ymnus cantetur et ut primus versus a clericis secus altare assistentibus cantetur, secundus versus a toto choro, et ita alternatim omnes versus tocius ymni cantentur. Quo dicto, sequatur benedictio, scilicet *Hec mixtio liquorum* deinde oratio cum *Dominus vobiscum* et cetera orationes sequentes. Quibus dictis, episcopus dicat alta voce *Per omnia secula seculorum Amen. Dominus vobiscum, Sursum corda, Gracias agamus domino deo nostro*, cum sequente prefatione. Post predictas benedictiones, minister, ampullam crismatis sindone qua precinctus est cooperiat, eamque in dextra parte altaris, quousque *Agnus dei* cantetur, cum reverentia teneat. Postea episcopus dicat alta voce *Per omnia secula seculorum*: et diaconus qui evangelium legerit dicat, *Humiliate vos ad benedictionem*. Deinde sequatur benedictio super populum. Post benedictionem datam, dicat episcopus *Pax domini*. Tunc cantor incipiat *Agnus dei*, et deferatur uas crismatis a predicto ministro episcopo deosculandum, et postea in loco pacis, in choro deferatur eo ordine quo chorus solet thurificari; postea inchoet cantor communionem, et ita servicium debito modo compleatur.

115. DE MODO ET CAUSA VENERACIONIS ET PROCESSIONIS.⁵⁶

Sunt preterea quedam processiones in ecclesia sarum constitute causa veneracionis, ad suscipiendum regem, archiepiscopum, vel proprium episcopum ecclesie sarum vel Legatum: quod eodem modo et habitu ordinetur processio sicut in duplici festo. Procedat autem per medium chori et ecclesie, et per ostium ecclesie australe exeat, usque ad locum destinatum incedat, ibique personam suscipiendam in processione due excellenciores persone in redeundo suscipiant, et eadem via qua accesserant usque ad gradum altaris adducant; qua processione, ibi adorandum prostrata, sacerdos excellencior oracionem super eum dicat.

116. DE PROCESSIONE AD HOMINEM MORTUUM SUSCIPIENDUM

Si vero mortuus homo sit suscipiendus in ecclesia sarum eodem modo ordinetur processio, et incedat quo ut supra contra regem vel archiepiscopum, in alio tamen habitu quo prius: ita quod sacerdos in hac processione et ministri eius in albis incedant, et ceteri ministri altaris: chorus autem in capis nigris. Et cum ad locum destinatum venerit processio, cadauer ipsum sacerdos aqua benedicta aspergat, deinde thurificet. Postea vero in ecclesiam redeant, et si canonicus fuerit cuius corpus deferatur, in choro deferetur; sin autem, in ecclesia extra chorum, dicta oracione derelinquatur.

117. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM IN EXEQUIIS MORTUORUM.

In vigiliis mortuorum absente corpore trium leccionum extra tempus paschale ad vespervas ad *Placebo* prima antiphona super psalmos sufficit que⁵⁷ in superiore gradu incipiatur versiculus ante *Magnificat* ab uno clerico de secunda forma dicitur, antiphona super *Magnificat* in superiore gradu inchoetur; item antiphona super

⁵⁶ This title seems somewhat garbled: the title given in OCO, 'Processiones que fiunt veneracionis causa: Processions held in {someone's} honour' makes better sense.

⁵⁷ Frere reads 'quod' for the abbreviated 'q' antiphon upon antiphon upon.

Benedictus ad *Dirige*. Psalmi quoque post *Magnificat* et *Benedictus* in superiore gradu inchoentur. Oraciones dicantur a sacerdote, habitu nec loco mutato, sed ad altare converso, vel prostrato.

Ad *Dirige* hec sola sufficit antiphona *Dirige* versiculus *Complacet tibi domine ut eruas me*. In laudibus hec sola sufficit antiphona *Exultabunt*, que et antiphona *Dirige* in superiore gradu inchoentur: et ad *Dirige* novem psalmi dicuntur secundum ordinem nocturnorum et versiculus ut ad primas vespervas in secunda forma dicitur; similiter lecciones in secunda forma legantur, responsoria ab eisdem lectoribus cantentur, loco nec habitu mutato. In prostratione tenentur esse clerici, dum oratio dominica dicitur ante lecciones. Et dicto a sacerdote *Et ne nos* et a choro *Sed libera nos*, incipiat lector leccionem et omnes surgant et sedeant in stallis suis. Post *Benedictus* quoque, eodem modo servetur ordo quo post *Magnificat* ad *Placebo*.

Sciendum autem quod nunquam fiant prostrationes in vigiliis mortuorum in paschali tempore, nec in aliquo festo trium leccionum vel novem leccionum, nec in commemoracionibus beate marie virginis, nec in octavis nec infra octavas sanctorum. In vigiliis vero simplicibus novem leccionum prima antiphona ad *Placebo* in superiore gradu inchoetur; cetera antiphone in prima forma discurrant, exceptis antiphona super *Magnificat*, et prima antiphona super psalmos ad *Dirige*, et prima antiphona super psalmos in laudibus, et antiphona super *Benedictus*, que in superiore gradu discurrant. Tres prime lecciones in prima forma legantur, habitu nec loco mutato; sua quoque responsoria ab eisdem lectoribus cantentur. Tres medie lecciones in secunda forma cum suis responsoriis eodem modo legantur et cantentur. Tres ultime lecciones in superiore gradu cum suis responsoriis eodem modo dicantur, ita tamen ut secundus versus ultimi responsorii in eodem gradu ex opposito dicatur; tercius versus similiter ex parte chori in eodem gradu dicatur: cetera ut predictum est sunt exequenda.

Iste modus servicii mortuorum locum habet in omni anniversario et trigintali, post primum diem trigintalis. In anniversariis tamen simplicium canonicorum, ultimum responsorium a duobus de superiore gradu dicatur ad gradum chori habitu non mutato, cum suis tribus versibus. In primo quoque trigintali simplicis canonici, eodem modo ultimum responsorium cantetur, sed tamen post ultimum versum responsorii ab ipsis cantoribus idem responsorium repetatur, et a choro percantetur: preterea sexta leccio in superiore gradu, cum suo responsorio dicitur.

In anniversariis Archidiaconi, vel Subdecani, vel succentoris, idem modus servicii fiat sicut in prima die trigintalis simplicis canonici.

In anniversariis Cancellarii, Thesaurarii, antiphone que in simplicibus vigiliis solent esse in prima forma, in secunda forma discurrant; cetera ut in prima die trigintalis canonicorum.

In anniversariis Decani, similiter servitium observetur quod de ceteris personis, excepto quod tercia leccio in secunda forma, et sexta leccio cum suo responsorio dicitur in superiore gradu.

De personis vero ecclesie in episcopatu promotis in aliis ecclesiis, fiat servitium in eorum anniversariis iuxta dignitatis observanciam, quam ante promocionem in

ecclesia sarum habuerunt. De aliis vero episcopis omnino extraneis, et pro regibus pro quibus fiat servicium, eodem modo quo in anniversariis canonicorum simplicium.

Sciendum tamen quod de illis solummodo fit servicium in anniversariis qui scribuntur in martilogio.

Sciendum quod, in anniversariis quatuor principalium personarum ecclesie sarum, excellencior sacerdos exequitur officium; episcopus vero, in anniversariis episcoporum suorum predecessorum officium exequatur.

In anniversariis episcoporum ecclesie sarum totum servicium discurrit sicut in Nativitate sancti Johannis Baptiste; habitus tamen hic mutatur in legendo et in cantando. Tabula eciam in leccionibus legendis et responsoriis cantandis disponitur sicut in predicto duplici festo; excepto quod hic nullum responsorium a tribus cantatur, nisi nonum responsorium. Executor tamen officii in oracionibus dicendis locum non mutet.

Quando vero fit servicium pro corpore presenti, sed non canonico omnes antiphone preter quinque principales in secunda forma discurrant; due prime lecciones cum suis responsoriis in prima forma; tertia et quarta leccio in secunda forma, quinta leccio et deinceps in superiore gradu discurrant. Singula vero responsoria a duobus ad caput corporis ad orientem conversis cantentur; ultimum vero responsorium a tribus, idemque cum repeticione cantetur quod ab ipsis cantoribus inchoetur. Singuli versiculi a duobus pueris ibidem dicantur; cetera ut in illis vigiliis predictis. Si autem fuerit corpus cuiuscunque canonici ecclesie sarum eodem modo fit servicium sicut fit in anniversariis episcoporum eiusdem loci.

118. DE MODO EXEQUENDI OFFICIUM MISSE IN ECCLESIA SARUM PRO CORPORE PRESENTI VEL IN TRIGINTALIBUS VEL IN ANNIVERSARIIS.

Ad missam autem quando corpus presens affuerit vel trigintale vel anniversarium cuiuscunque canonici ecclesie sarum, executor officii cum ministris suis ad altare accedat, qui omnes albis induti preter sacerdotem et diaconum et subdiaconum, qui sint induti tali habitu quo in predicto duplici festo, scilicet cum casula et tunica et dalmatica de serica alba⁵⁸. Excepto quod hic tractus *Sicut cervus vel De profundis* alternis vicibus a quatuor clericis de secunda forma in capis sericis sicut in prima dominica septuagesime prenotatum est. Cetera ut in ordinali scribuntur exequantur.

119. DE ORDINE ANTIPHONARUM QUI DICUNTUR AD MEMORIAS SANCTORUM A SECUNDIS VESPERIS DIEI NATALIS DOMINI USQUE AD VIGILIAM EPIPHANIE.

119.1. In die Natalis domini ad secundas vespervas post oracionem diei et primum *Benedicamus* in ecclesia sarum fiat processio ad altare sancti Stephani, ut in ordinali scribitur.

⁵⁸ Seemingly an error for 'de serico albo'.

Eodem modo fiat processio ad vespervas in die sancti stephani et in singulis diebus usque ad sextam diem Natalis domini scilicet ad primas vespervas, in primis de sancto Johanne, deinde de Innocentibus, postea de sancto Thoma: et in eundo et redeundo omnia fiant ut in ordinali notatur.

119.2. In die Natalis domini et in ceteris diebus ubi non fiat processio de sancto stephano⁵⁹ in eodem die ad vespervas ad memoriam.

Ant. Tu principatum tenes.

In die sancti Stephani ad matutinas memoria de Nativitate.

Ant. Virgo hodie.

Eodem die ad vespervas memoria de nativitate.

Ant. Lux orta est.

Postea de sancto Johanne memoria.

Ant. Valde honorandus.

In die sancti Johannis ad matutinas memoria de natiuitate.

Ant. Hodie intacta.

Postea de sancto stephano.

Ant. Sepelierunt stephanum.

Eodem die ad vespervas memoria de nativitate.

Ant. Gaudeamus omnes.

deinde de sancto stephano memoria.

Ant. Tu principatum tenes.

Dictis vero propriis antiphonis de sancto stephano fiant memorie eiusdem ad vespervas et ad matutinas cum antiphonis super laudes suo ordine. Quibus dictis ad memoriam eiusdem ad vespervas et ad matutinas dicuntur antiphone de nocturnis similiter suo ordine.

De sancto Johanne et de sancto Thoma eodem modo fiant memorie ad vespervas et ad matutinas.

In die sancti Johannis ad vespervas ad memoriam de Innocentibus,

⁵⁹ Frere punctuates with a comma after 'stephano'.

Ant. Innocentes pro christo.

Infra octavas innocencium ad memoriam eorundem dicuntur hec antiphone:

Ant. Laverunt stolas.

Ant. Ambulaverunt mecum.

Ant. Cantabant sancti.

Ant. Innocentes pro christo.

ad vespervas et ad matutinas cum repetitione earundem.

120. DE VERSICULIS DICENDIS AD PREDICTAS MEMORIAS TAM AD VESPERAS QUAM AD MATUTINAS.

De versiculis dicendis iste modus servetur, tam ad vespervas quam ad matutinas.

De Nativitate, ad vespervas:

Versiculus, *Verbum caro factum est.*

ad matutinas :

Versiculus, *Benedictus qui venit.*

De sancto stephano, ad vespervas:

Versiculus, *Gloria et honore.*

ad matutinas:

Versiculus, *Justus germinabit.*

De sancto Johanne, ad vespervas:

Versiculus, *In omnem terram.*

ad matutinas :

Versiculus, *Annunciaverunt.*

De innocentibus, ad vespervas:

Versiculus, *Letamini in domino.*

ad matutinas:

Versiculus, *Mirabilis deus.*

Isti predicti versiculi non variantur ad vespervas nec ad matutinas ante diem sancti Thome martyris ad matutinas.

In die sanctorum Innocencium ad vespervas ad memoriam de sancto Thoma:

Versiculus, *Ora pro nobis beate thoma.*

Ad matutinas in die sancti thome, ad memoriam de sancto stephano:

Versiculus, *Posuisti domine.*

Ad vespervas eodem die, ad memoriam de sancto stephano:

Versiculus, *Gloria et honore.*

Sexta die natalis domini ad memoriam de sancto stephano ad matutinas:

Versiculus, *Justus germinabit.*

Eodem die ad memoriam de sancto Thoma:

Versiculus, *Posuisti domine.*

Ad primas vespervas de sancto Silvestro,

ad memoriam de sancto stephano:

Versiculus, *Gloria et honore.*

ad memoriam de sancto Thoma:

Versiculus, *Justus ut palma.*

Ad matutinas de sancto Silvestro,

ad memoriam de sancto stephano:

Versiculus, *Posuisti domine.*

ad memoriam de sancto thoma:

Versiculus, *Justus ut palma.*

In octava sancti stephani ad memoriam de sancto thoma ad matutinas:

Versiculus, *Posuisti domine.*

Eodem die ad memoriam de sancto thoma ad vespervas:

Versiculus, *Gloria et honore.*

Iste predictus modus et ordo versiculorum servetur ad memoriam sanctorum a secundis vesperis diei Natalis domini usque ad vigiliam epiphaniae tam ad vespervas quam ad matutinas.

121. DE VERSICULIS DICENDIS PER ESTATEM AD VESPERAS ET AD MATUTINAS A *DEUS OMNIUM* USQUE AD ADVENTUM DOMINI AD MEMORIAS DE CRUCE ET DE SANCTA MARIA ET DE OMNIBUS SANCTIS IN FESTIS TRIUM LECCIONUM ET IN OCTAVIS SINE REGIMINE CHORI ET IN PROFESTIS DIEBUS:

De sancta cruce ad memoriam tam ad vespervas quam ad matutinas:

Versiculus, *Omnis terra adoret te, deus.*

Ad memoriam de sancta maria tam ad vespervas quam ad matutinas:

Versiculus, *Sancta dei genitrix.*

vel, *Post partum virgo.*

Ad memoriam de omnibus sanctis ad vespervas:

Versiculus, *Letamini in domino.*

Ad matutinas:

Versiculus, *Mirabilis deus.*

Isti duo versiculi qui dicuntur ad memoriam de omnibus sanctis non variantur nisi cum versiculus *Letamini* ad primas vespervas dicitur, si vespere fiant plurimorum martyrum vel confessorum. Tunc ad memoriam de omnibus sanctis ad vespervas de die dicitur versiculus, *Exultent iusti.*

Similiter ad matutinas cum versiculus *Mirabilis deus* dicitur de die, tunc ad memoriam versiculus, *Justorum anime* de omnibus sanctis dicitur.

122. DE BENEDICCIONIBUS.

Modus et ordo benedictionum servetur in ecclesia Sarum dominicis diebus quando de dominica agitur et in omnibus festis novem leccionum tam duplicium quam simplicium nisi in festis beate marie virginis, et omnium sanctorum.

Ad primam leccionem.

Alma dei patris

veniat benedictio nobis.

Benediccionem perpetua
benedicat nos pater eternus.
Ille nos benedicat
qui sine fine vivit et regnat.

Ad secundam leccionem.
Christus ad eterne
nos ducat premia vite.
Deus dei filius
nos benedicere et adiuvere dignetur.
Virtus Christi
habitabit in cordibus nostris.

Ad terciam leccionem.
De celo missus
doceat nos spiritus almus.
Spiritus sancti gratia
illuminet corda et corpora nostra.
Ignem sui amoris
accendat deus in cordibus nostris.

Ad quartam leccionem.
Omnipotens dominus
sua gratia nos benedicat.
Propicius et clemens
sit nobis deus omnipotens.

Ad quintam leccionem.
Christus perpetue
det nobis gaudia vite.
Ad gaudia paradisi
perducat nos misericordia christi.

Ad sextam leccionem.
Intus et exterius
purget nos spiritus almus.
Splendor lucis eterne
nos illuminet sine fine.

Ad septimam leccionem.
Evangelica lectio
sit nobis salus et protectio.
Fons evangelii
repleat nos dogmate celi.
Evangelicis armis
muniat nos conditor orbis.
Per evangelica dicta
deleantur nostra delicta.

Ad octavam leccionem.

*Divinum auxilium
maneat semper nobiscum.*

Ad nonam leccionem.

*In unitate sancti spiritus
benedicat nos pater et filius.*

A festo sancte trinitatis usque ad adventum domini in dominicis diebus quando de dominica agitur,

Ad nonam leccionem.

*In caritate perfecta
confirmet nos trinitas sancta.*

Sunt etiam quedam festa novem leccionum in quibus ad matutinas expositio evangelii secundum usum Sarum non habetur, videlicet:—

Festa Sanctorum—

Nicholai episcopi et confessoris.

Lucie virginis.

Thome apostoli.

Fabiani et sebastiani.

Agnetis virginis.

Vincencii martyris.

Agathe virginis.

Gregorii pape.

Benedicti abbatis.

Aldelmi episcopi.

Barnabe apostoli.

Albani protomartyris anglie.

Translacio sancti Thome martyris.

Margarete virginis.

Invencio sancti stephani.

Bartholomei apostoli.

Egidii abbatis.

Exaltacionis sancte crucis.

Edithe virginis.

Mauricii cum sociis suis.

Dyonisii cum sociis suis.

Dedicacionis Michaelis in monte tumba.

Martini episcopi.

Machuti episcopi.

Aedmundi archiepiscopi.

Cecilie virginis.

Katerine virginis.

et in talibus festis benedictio ad septimam leccionem.

Creator omnium rerum

benedicat nos hic et in euum.

Ad octavam leccionem.

Divinum auxilium.

Ad nonam leccionem una ex istis.

In unitate sancti spiritus.

*Ad societatem civium supernorum
perducat nos rex angelorum.*

Et ista ultima benedictio dicitur in festis sanctorum tantum.

In paschali tempore quando chorus regitur et expositio evangelii habeatur,

Ad primam leccionem una ex istis dicitur.

Evangelica leccio.

Fons evangelii.

Evangelicis armis.

Per evangelica dicta.

Ad secundam leccionem.

Divinum auxilium.

Ad terciam leccionem.

Ad societatem civium supernorum.

In unitate sancti spiritus.

Ille nos benedicat.

Creator omnium rerum.

In omnibus festis trium leccionum sine regimine chori et in profestis diebus nisi in commemoracionibus beate marie virginis,

Ad primam leccionem una ex istis dicitur.

Alma dei patris.

Benediccionem perpetua.

Omnipotens dominus.

Propicius et clemens.

Iste ultime benedictiones dicuntur in festis cum regimine chori paschalis temporis quando expositio evangelii non habetur ad primam leccionem.

Item hee benedictiones sequentes in feriis paschalis temporis ad primam leccionem dicuntur scilicet una ex istis:—

Deus misereatur nostri

et det nobis pacem.

Immensa dei pietas

nos sine fine custodiat.

Ad secundam leccionem una ex istis:

Ad gaudia paradisi.

Deus dei filius.

Christus ad eterne.

Virtus christi.

Ad terciam leccionem una ex istis:

In unitate sancti spiritus.

Splendor lucis eterne.

Ille nos benedicat.

In festivitate omnium sanctorum dicantur hee benedicciones.

In caritate perfecta

confirmet nos trinitas sancta.

Per intercessionem sue matris

benedicat nos filius dei patris.

Ad societatem civium supernorum

perducat nos rex angelorum.

Patriarcharum merita

nos ducant ad regna celestia.

Apostolorum intercessio

iungat nos angelorum consorcio.

Martyrum constancia

nos ducat ad celi gaudia.

Sancti evangelii leccio

sit nobis salus et protectio.

Chorus sanctarum virginum

intercedat pro nobis ad dominum.

Sanctorum meritis

mereamur gaudia lucis.

In festis beate marie virginis.

Alma virgo virginum,

intercede pro nobis ad dominum.

Christus marie filius

sit nobis clemens et propicius.

Sancta dei genitrix

sit nobis auxiliatrix.

Sancte marie merita

nos ducant ad regna celestia.

Que peperit christum

pro nobis postulet⁶⁰ ipsum.
Stella maria maris
succurre piissima nobis.

Per marie suffragia
prosit nobis leccio evangelica.
Divina solacia
nobis impetret virgo maria.
Ad consorcia angelorum
perducat nos regina celorum.

In commemoracione eiusdem.

Intercede pia
pro nobis virgo maria.
Stella maria maris
nos protege, nos tuearis.
O mundi regina
da nobis celi minima.

Et semper demissa voce dicantur.

⁶⁰ Frere reads 'postulat'.

123. CANTUS COMMUNES.

123.1. De modo dicendi *Deus in adiutorium* ad vespervas et ad alias horas:— =⁶¹*Deus in adiutorium meum intende. Domine ad adiuvandam me festina. Gloria patri et filio et spiritui sancto. Sicut erat in principio et nunc et semper et in secula seculorum Amen. Alleluya. Laus tibi domine, rex eterne glorie.*

123.2. De modo faciendi finem in leccionibus legendis ante epistolam ad missam et in tribus noctibus ante pascha et in crastino omnium sanctorum et in vigilia mortuorum quando corpus affuerit, et in trigintalibus et in anniversariis incoandis exequiis mortuorum lecciones sic finiantur:— =*Ecce nunc in pulvere dormio: et si mane me quesieris non subsistam.*

123.3. Et quodcumque *Kyrie* dicitur ad servicium mortuorum dicitur tali cantu:— =*Kyrieleyson. Christeleyson. Kyrieleyson.*

123.4. Item de modo dicendi *Per dominum* post oraciones ad vespervas et ad matutinas et ad alias horas:— =*Per dominum nostrum iesum christum filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate spiritus sancti, deus per omnia secula seculorum. Amen. Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.*

Ad completorium et ad alias horas diei et in vigiliis defunctorum et ad missam hoc modo dicitur:— =*Per dominum nostrum iesum christum filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate spiritus sancti, deus per omnia secula seculorum. Amen. Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo. Benedicamus domino.*

123.5. De modo dicendi capitula:— =*Tu in nobis es domine, et nomen sanctum tuum invocatum est super nos; ne derelinquas nos domine deus noster.*

123.6. Sciendum quod *Hostias et preces* nunquam dicitur ad missam nisi quando corpus fuerit presens vel in trigintalibus vel in anniversariis.

123.7. In dominicis diebus per annum ante missam processio fiat et preces dicantur laicis. Et si aliqua festa vel festum debent teneri in aliqua ebdomada vel ieiunium pronunciari, sacerdos ipse pronunciet: et si sententia data esse debet: preces et huiusmodi sententia fiant ante missam et non post evangelium sicut agunt indiscreti quasi corruptentes missam.

123.8. De modo legendi leccionem in secunda leccione diei pasche de expositione gregorii pape, *Angelus dixit ad mulierem*:— =*Sed ite dicite discipulis eius et petro quia precedet vos in galileam. Querendum nobis est cur nominatis discipulis petrus designatur ex nomine. Sed si hunc angelus non exprimeret nominatim quia magistrum negaverat; venire inter discipulos non auderet. Tu autem, domine, miserere nostri.*

123.9. De versiculis dicendis:— ={V.} *Resurrexit dominus. R. Sicut dixit vobis, alleluia.*

Ita V. *Ipse invocavit me* vel V. *notum fecit dominus* dicuntur, et respondeantur.

⁶¹ = indicates a musical example

In natali et in paschali tempore versiculi post responsoria ad horas respondeantur cum *Alleluya* preter ad nonam et ad primam: qui dicuntur sine *Alleluya*.

123.10. In die pasche ad vespervas procedant ad fontes cum oleo et crismate, ordinata processione cum cruce et ceroferariis et thuribulario; deinde oleum et crisma a duobus diaconis de secunda forma deferatur qui induti sint albis: et primum *Alleluya* incipiant rectores chori; deinde chorus ex parte decani primum versum psalmi totum dicat cum *Alleluya*: deinde chorus ex parte cantoris totum alium versum psalmi cum *Alleluya* canat⁶²: et sic alternatim totum psalmum canant; et in fine psalmi tota antiphona a toto choro cantetur. =*Alleluya. Laudate pueri dominum: laudate nomen domini, alleluya. Sit nomen domini benedictum: ex hoc nunc et usque in seculum, Alleluya.*

Et sic totus psalmus cantetur. Deinde eundo ad crucem dicitur antiphona et psalmus cantetur: et semper post unumquemque versum in prima parte in qua dicitur versus dicitur *Alleluya*. =*Alleluya. In exitu israel de egypto: domus iacob de populo barbaro, Alleluya. Facta est iudea sanctificacio eius: israel potestas eius, Alleluya.*

Et sic dicatur totus psalmus cum *alleluya*, ut supra dictum est.

123.11. De *Benedicamus* quando et quomodo debet dici. Sciendum quod omnibus dominicis simplicibus et feriis et festis novem leccionum simplicium quando Invitatorium a tribus non dicitur, et in festis trium leccionum per totum annum dicitur in ecclesia Sarum tam ad vespervas quam ad matutinas =*Benedicamus domino*.

In festis vero duplicibus et in festis quando Invitatorium a tribus canitur, dicitur aliquod proprium *Benedicamus* de historia festi de quo agitur vel aliquid aliud quod festo conveniat. In paschali vero tempore quando duo *Benedicamus* dicuntur in talibus vero festis cum *Alleluya* dicuntur, ultimum semper cum hoc cantu:— =*Benedicamus domino, Alleluya*. A die vero pasche usque in crastinum octavarum dicitur utrumque *Benedicamus* cum *Alleluya* ad utrasque vespervas et ad matutinas. Similiter fit in ebdomada pentecostes et in festis supradictis. Dominicis autem huius temporis et aliis feriis et festis ut dictum est prius dicatur =*Benedicamus domino*.

Sciendum vero est quod in die Natalis domini semper *Benedicamus* dupliciter et quatuor diebus sequentibus, et in die Circumcisionis post memoriam de octavis et in annunciacione beate marie quando post pascha celebratur et in Invencionem sancte crucis et in die Ascensionis ad secundas vespervas quando Invencio sancte crucis in crastino celebratur, et semper cum tali cantu =*Benedicamus domino*: et in tempore paschali cum *Alleluya*.

In festis vero sancti Michaelis et sancti Andree infra adventum et in annunciacione dominica infra quadragesimam simpliciter dicitur secundum quod et dicitur ultimum in festis quando Invitatorium a tribus canitur nisi in paschali tempore: et etiam tunc dicitur simpliciter post memorias sed cum alio cantu et *Alleluya* ut supra dictum est.

12. Quod si in die pasche ad fontes eundum non est, ut in locis ubi fontes non habentur, tunc post primam collectam dicto *Benedicamus*, incipiatur in sinistro choro

⁶² Frere reads 'canant' which is strictly speaking ungrammatical.

antiphona *Alleluya* cum psalmo *Laudate pueri*, ut alibi dictum est: et post unumquemque versum repetatur primum *Alleluya* ut supra: et post psalmum et *Gloria patri* repetatur tota antiphona. Deinde dicat sacerdos V. *Surrexit dominus de sepulcro*, cum oracione: debet dici ad fontes.

Deinde procedant ante crucifixum et inchoetur in dextro choro antiphona *Alleluya*, ut supra; psalmus *In exitu Israel*: et sic dicatur totus psalmus ut supra cum *Alleluya*. Post psalmum dicat sacerdos V. Dicite in nacionibus: oracio, *Deus qui pro nobis filium tuum*.

In redeundo de sancta maria aliqua solempnis antiphona dicatur ut supra dictum est: et sic vespere finiantur.

Quod si processio non sit facienda, ut in capella et alibi ubi crucifixus non habetur, tunc omnia fiant ut dictum est, excepto quod non dicetur antiphona de sancta maria nec oracio, eo quod non fit processio.